UPUTA

TRAGAOCIMA PRAVOG PUTA

El-Haris b. Esed

El-Muhasibi

UPUTA

UPUTA TRAGAOCIMA PRAVOG PUTA

HARIS EL-MUHASIBI

S arapskog na bosanski preveo
Zahid MUJKANOVIĆ

Sarajevo, 2001.

Knjiga *Uputa tragaocima pravoga puta* uglednog i priznatog islamskog autoriteta, **El-Harisa b. Eseda El-Muhasibija**, pripada onoj vrsti islamske literature koja nastoji izvući čovjeka iz opasnih duhovnih i moralnih zastranjenja. Iako je autor ovog djela preselio na Ahiret prije više od hiljadu godina, njegove riječi, itekako, nalaze svoje mjesto i u našem suvremenom svijetu, koji je zapao u opasnu duhovnu i moralnu krizu, svijet u kojem je čovjek sveden na razinu stvari i u kojem je izgubio svaku ljudsku vrijednost i dostojanstvo.

Autor nastoji uputiti čitaoca na Allaha i vratiti ga na Njegov pravi put, znajući da je to jedini način izbavljenja iz zaborava vjere i prepuštenosti pustošenjima materijalizma i teških duhovnih oboljenja.

U ovakvom materijalističkom okruženju i lažnom sjaju, privlačnosti i izazovnosti zapadne kulture, musliman vrlo brzo zaboravlja one temeljne islamske vrijednosti. Ovo djelo nas podsjeća na te vrijednosti i ističe potrebu i neophodnost njihove primjene u našem svakodnevnom životu. U tom pravcu idu i objašnjenja koja nudi poznati suvremeni autoritet **Abdul-Fettah Ebu Gudde**, a na kraju knjige je i njegov dodatak o nekim pravilima islamskog ponašanja.

Pošto se prvi put susrećemo sa El-Muhasibijem, želim našim čitaocima ukazati na neke osnovne podatke iz njegovog života.

El-Haris b. Esed El-Muhasibi El-Basri, rođen je u Basri, a u Bagdadu je živio i preselio na Ahiret 243.h.g. Poznat je pod imenom El-Muhasibi, jer je često sviđao račune sa samim sobom i na taj način se čuvao grijeha.

Prenosio je hadis od Jezida b. Haruna i drugih pripovjedača hadisa iz njegove generacije, a od njega su prenosili Ebul-'Abbas b. Mesruk, Ahmed b. El-Hasan b. 'Abdul-Džebbar Es-Sufijj, imam El-Džunejd i mnogi drugi.

Slušao je i uzimao znanje i od imama Šafije. El-Muhasibi spada u red prvih istinskih i iskrenih sufija, a bavio se i hadisom, islamskim pravom i kelamom. Iza sebe je ostavio mnogo pisanih djela. Neki spominju da je napisao oko dvije stotine knjiga. Najviše je pisao o tesavvufu, ali i o kelamu i fikhskim propisima. Imam Muhammed El-Kevseri tvrdi da su tragovi El-Muhasibija vidljivi i jasni kod Ebu Hamida El-Gazalija. On čak tvrdi da je El-Gazali u svoj *Ihja'* unio djelo El-Muhasibija *Er-Ri'aje*.

Između njegovih djela, koja su nam danas poznata, spomenut ću samo neka: *Er-Ri'ajetu li hukukillahi 'azze ve dželle, Et-Tevehhum, Adabun-nufus,*

Mahijetul-'akli ve ma'nahu va-h-tilafunnasi fihi, El-Ba'su ven-nušur, Muhtesar kitab fehmis-salat i druga djela.

El-Muhasibija možemo svrstati u red sufija koji su dobro poznavali šerijat i poštovali njegove granice, kao što su, primjerice: Hasan El-Basri (preselio 110.h.g.), Ibrahim b. Edhem El-Belhi (preselio 116.h.g.), Ebu El-Kasim El-Džunejd (preselio 297.h.g.), Ebu El-Kasim 'Abdul-Kerim El-Kušejri (preselio 465.h.g.), Ebu Hamid El-Gazali (preselio 505.h.g.) 'Abdul-Kadir El-Džejlani (preselio 561.h.g.), Omer b. Muhammed Es-Suhraverdi (preselio 632.h.g.), Ebu El-Hasan Eš-Šazeli (preselio 656.h.g.), Ibn El-Kajjim (preselio 751.h.g.) i mnogi drugi, Allah im se svima smilovao.

Na kraju, molimo Uzvišenog Allaha da nam omogući da krenemo stopama naših dobrih prethodnika i da ukabuli naša hairli djela.

Amin!

Sarajevo, Rebi'u-l-Ahir 1422.h.g./juli 2001.g.

Zahid Mujkanović

UPUTA TRAGAOCIMA PRAVOG PUTA

Hvala Allahu, Prvom i Vječnom, Jednom i Veličanstvenom, Kome ništa nije slično. Zahvaljujem hvalom koja Mu priliči i dostiže Njegove blagodati. Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jednog i Jedinog, Koji nema druga, svjedočenjem znalaca Njegove svemoći i Njegove jednote. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik. Odabrao ga je za Svoju Objavu i s njim okončao proces vjerovjesništva. Učinio ga je dokazom za sva stvorenja: da nevjernik ostane nevjernik poslije očiglednog dokaza i da vjernik ostane vjernik poslije očiglednog dokaza.

Uzvišeni Allah je odabrao, između svojih iskrenih i odanih vjernika, umne, koji znaju za Njega i Njegovu zapovijed. Odlikovao ih je odanošću, lijepim moralom, strahom i bojaznošću. Uzvišeni Allah je rekao: **"A pouku samo razumom obdareni primaju: oni koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i ne krše obećanje; i oni koji poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje i Gospodara svoga se boje i obračuna mučnoga plaše."** (Ra'd, 19-21)

Pa, kome je Allah prsa učinio prostranim, u čije srce je doprlo iskreno vjerovanje, koji traži načina da se Allahu približi, koji dosljedno slijedi put umnih čuvajući Allahove granice iz Knjige Njegove, Sunneta Njegova Poslanika, alejhissalatu vesselam, i onoga u čemu su se složili upućeni među autoritetima. To je pravi put kojem Uzvišeni Allah poziva Svoje robove, kada kaže: **"I doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili."** (El-En'am, 153)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Na vama je da se prihvatite moje prakse i prakse mojih pravovjernih nasljednika (*halifa*) poslije mene. Prihvatite to snažno kao kad prihvatite nešto zubima, plašeći se da vam to neko ne otme."[1]

---

1 Ovo je dio hadisa koji prenosi Irbad b. Sarija Es-Sulemi, radijallahu anhu, a koji bilježi imam Ahmed u svome *Musnedu* (4:126, 127), Ebu Davud (4:201), Tirmizi (10:143) konstatirajući da je hadis hasen sahih, Ibn Madže (1:15), a to je 28. hadis po redu u djelu *El-Erbe'in en-Nevevijje*. Ovdje ćemo u cijelosti citirati ovaj hadis u predaji imama Ahmeda i njegovog učenika imama Ebu Davuda. Irbad b. Sarija, radijallahu anhu, kaže: "Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, klanjao nam je jednog dana sabah namaz. Nakon toga, održao nam je dirljiv vaz od kojeg su oči suzile i srca drhtala. Neko je rekao: 'Allahov Poslaniče, kao da ti je ovo oproštajni vaz. Pa šta nam ostavljaš u amanet?' Rekao je: 'U amanet vam ostavljam da stalno budete svjesni Allaha, da slušate i da se pokoravate makar vam zapovjednik bio i abesinski rob. Zaista, ko od vas poživi, vidjet će

Znaj da Allahova Knjiga od nas zahtijeva djelovanje u skladu sa njezinim propisima (naredbama i zabranama), kao što zahtijeva i strah od Allahove kazne i prijetnje, nadu u Njegovo obećanje, vjerovanje u nejasne ajete i uzimanje pouke iz kur'anskih kazivanja. Ako po ovome postupiš, izašao si iz tmine neznanja na svjetlo znanja; iz kazne (*azab*) koju proizvodi sumnja u olakšanje koje donosi uvjerenost i sigurno znanje. Uzvišeni Allah je rekao: **"Allah je zaštitnik onih koji vjeruju i On ih izvodi iz tmina na svjetlo."** (El-Bekare, 257)[2]

---

mnoga razmimoilaženja. Tada, na vama je da se prihvatite moje prakse i prakse mojih upućenih nasljednika (*halifa*) poslije mene. Prihvatite to snažno kao kad prihvatite nešto zubima, plašeći se da vam to neko ne otme. Dobro se pričuvajte novotarija, jer svaka novotarija je bid'at, a svaki bid'at je zabluda.'"

2 Ovo su riječi Ebu Abdullaha El-Muhasibija, Allah mu se smilovao. Ovo znači da pitanje upute i ispravnosti i čistote duše ne zavisi od slijeđenja i povinovanja šejhu, nego zavisi od znanja i praktične primjene onoga što je Allah zapovjedio, a što sadrži Allahova Knjiga, Poslanikov Sunnet i praksa prethodnika ummeta. Zato svaki tragalac za uputom, koji slijedi Allahovu Knjigu, Poslanikov Sunnet, praksu pravovjernih halifa i dobrih prethodnika ummeta, slijedi put Upute koji ga vodi Uzvišenom Allahu. Jer, Kur'an i Sunnet vode Allahu i pročišćavaju dušu kako je to najbolje moguće. O tome govore mnogi ajeti i hadisi. Uzvišeni Allah kaže: **"Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika."** (El-Isra', 9)

On, također, veli: **"Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo."** (El-Hašr, 21) **"On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti."** (El-Džumu'a, 2) Pročišćenje ljudi od strane Poslanika trajat će zauvijek, njegovom riječju i njegovim djelom. Njegova riječ i djelo zauvijek su upućivači i učitelji, a i dan danas su, hvala Allahu, zapisani i sačuvani. O tome govore mnogi hadisi, a između njih je i ovaj, koji spominje autor ovog djela: "Na vama je da se prihvatite moje prakse i prakse mojih upućenih nasljednika (*halifa*) poslije mene. Prihvatite to snažno kao kad prihvatite nešto zubima, plašeći se da vam to neko ne otme." Allahov Poslanik je rekao i ovo: "Među vama ostavljam dvije stvari, ako ih se budete pridržavali, zasigurno nećete zalutati: Allahovu Knjigu i moj Sunnet." On je, također, rekao: "Ko se okrene od moga Sunneta, nije od mene." Neko je rekao: "Griješi onaj koji misli da može sam, učenjem Kur'ana i iščitavanjem hadisa, liječiti bolesti svoga srca. Zbog toga, ashabi Poslanika nisu bili ustanju liječiti sami sebe učenjem samo Kur'ana..." Ovo je laž na Allaha i Njegova Poslanika i poništavanje njihovih riječi. Kod Allaha tražimo zaštitu od neimaštine poslije obilja, od posrnuća poslije upute. Poznati islamski autoritet iz Granade, Ebu Ishak Ibrahim b. Musa Eš-Šatibi - autor knjige *El-Muvafakat i El-'I'tisam* i mnogih drugih vrijednih djela, na Ahiret preselio 790.h.g. - pisao je pismo iz Granade tadašnjem sufijskom šejhu u Fasu, Ebu Abdullahu Muhammedu b. Ubadu En-Nefziju - na Ahiret preselio 792.h.g. - tražeći njegovo mišljenje o pitanju koje je izazvalo različita mišljenja među ulemom u Granadi: "Da li je salik obavezan imati šejha koji će pratiti njegov put Allahu ili je dovoljno da upozna taj put putem učenja i slušanja od uleme, ali bez šejha?" Šejh Ibn Ubad mu je

odgovorio onako kako odgovara iskreni i nepristrasni alim, a taj odgovor je zabilježen u njegovom djelu *Er-Resail es-sugra*, (106. i 125. str). Ovdje ćemo ukratko navesti odgovor.

"Šejh kome se treba obratiti u slijeđenju puta Allahu, mogu biti dvojica: šejh koji podučava i odgaja i šejh koji podučava, ali ne odgaja. Šejh koji odgaja nije neophodan za svakog salika. Takvog šejha treba onaj koji nema razvijen um i nema kontrolu nad svojim nefsom. Onaj koji ima razvijen um i kontrolu svoga nefsa, nije obavezno da ima šejha koji odgaja, ali bi bilo bolje da ga ima. Šejha koji podučava obavezan je imati svaki salik. Objašnjenje obaveznosti šejha koji odgaja, jednostavno je. Naime, zastori unutar ljudskog nefsa su veoma debeli, a može ih otkloniti samo šejh koji odgaja. To je isto kao i kod hroničnih bolesti tijela. Takve bolesti može otkloniti samo ljekar specijalista, koji dobro poznaje lijekove koji ih otklanjaju. Onaj koji ima razvijen um i dobro kontrolira svoj nefs, nije neophodno da ima šejha koji odgaja. Njemu je dovoljno ono što nauči kod šejha koji podučava, ukoliko to i praktično primjenjuje. Takav će stići Allahu i nema bojazni da bi mu se mogla dogoditi kakva šteta na tom putu.

Uzimanje šejha koji odgaja, praksa je kasnijih imama tesavvufa, a uzimanje šejha koji podučava, bila je praksa ranijih imama tesavvufa (El-Haris El-Muhasibi, Ebu Talib El-Mekki i dr.). To je uočljivo u mnogim njihovim djelima u kojima nisu ukazivali na obaveznost šejha koji odgaja na način kako su to ukazivali kasniji imami, iako su detaljno pisali i govorili o tome. Zato, ako oni nisu spomenuli obaveznost slijeđenja šejha koji odgaja, to je dokaz da nije obavezno da salik, u svome putovanju, ima takvog šejha. To je bila praksa većine salika i veoma je slična praksi

To prepoznaju i teže ka tome oni koji poznaju Allaha, koji to javno praksom pokazuju i napuštaju ono što je nejasno. Allahov Poslanik je rekao: "Ono što je dozvoljeno, poznato je[3], a i ono što je zabranjeno, poznato je. A između toga su nejasne stvari."[4] Nejasne stvari je bolje napustiti.

---

dobrih predaka, jer nije poznato da su oni imali svoje šejhove koje su slijedili i koji su pratili njihov odgojni razvoj, kao što je to slučaj učenika i njihovih odgajatelja. Oni su tragali za naukom i moralno se uzdizali međusobno se družeći i bratimeći, a kao rezultat tih susreta i međusobnih posjeta bilo je veliko dobro koje je bilo uočljivo u njihovoj unutrini i njihovoj vanjštini. Zato su oni mnogo putovali u želji da se sretnu sa evlijama, alimima i iskrenim Allahovim robovima.

Sufijska djela su napisali šejhovi koji podučavaju, a korist iz njih može izvući samo onaj koji vjeruje da su njihovi autori alimi, koji se mogu slijediti i u koje se može ugledati. Tu vjeru i povjerenje u njih može usaditi samo priznati šejh ili sufijski tarikat u koji salik ima povjerenja. Pa ako je ono što salik koristi iz tih djela jasno i nije u suprotnosti sa Šerijatom, onda će mu to biti dovoljno. U suprotnom, neophodno je potražiti šejha koji podučava, koji će otkloniti sve nejasnoće. Zato je neophodno imati šejha."

3 Imam Gazali je rekao: "Neznalica misli da je zagubljeno ono što je dozvoljeno (u vjeri), a da je put ka tome zatvoren. On smatra da je, od dobara, samo voda Eufrata dozvoljena i trava na livadama, a sve ostalo je zaprljano neprijateljskim rukama i pokvareno neprimjerenim ljudskim odnosom. A nije tako. Muhammed, sallellahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ono što je dozvoljeno, poznato je, a i ono što je zabranjeno, poznato je. A između toga su nejasne stvari." Ovo troje i dan danas je nepromijenjeno, bez

obzira na promjenu uslova i okruženja. Ono što je zagubljeno jest znanje o onome što je dozvoljeno i način njegovog postizanja." (*El-Ihja*, 5:20 i *Fejd el-kadir* od El-Munavija, 3:424-425)

Ja potvrđujem konstataciju Gazalija da je ovo troje i dan danas prisutno, ali haram se nekada umnoži, a nekada umanji. U današnje vrijeme haram se umnožio zbog slabog vjerovanja, pogrešnog razumijevanja vjere, rasprostranjenosti uzimanja kamate i drugih harama u svakodnevnoj komunikaciji među ljudima. Neka (nam) je Allah na pomoći.

4 Ovo je jedan dio hadisa koji bilježe imam Ahmed, Buhari, Muslim, Ebu Davud, Nesai, Tirmizi, Ibn Madže, Daremi i drugi muhadisi od En-Nu'mana b. Bešira, radijallahu anhu. Ovdje je citiran prema Tirmiziju. Rečenica koja dolazi iza hadisa: "Nejasne stvari je bolje napustiti", u kontekstu ovog djela svrstana je u sadržaj hadisa. Međutim, ja je nisam našao ni u jednoj predaji, iako sam provjerio mnoge različite predaje. Zato sam je izdvojio iz sadržaja hadisa, a Allah najbolje zna.

Tirmizijina predaja u cijelosti glasi: "...A između toga su nejasne stvari, koje mnogi ljudi ne znaju: da li su od onoga što je dozvoljeno ili od onoga što je zabranjeno. Onaj, koji ih napusti da bi sačuvao svoju vjeru i čast, spašen je, a onaj, koji uradi neku od tih (nejasnih) stvari, lahko bi mogao pasti u haram. Tako onaj, koji napasa stado u blizini zabranjene zone, lahko je može narušiti. Svaki vladar (gospodar) ima zabranjenu zonu, a zabranjena zona Uzvišenog Allaha je ono što je On zabranio." U predajama Buharija i Muslima stoji još i ovo: "U ljudskom tijelu postoji jedan organ koji, ako je zdrav, zdravo je cijelo tijelo, a ako je bolestan, bolesno je cijelo tijelo. Taj organ je srce."

Priznati autoritet, Zejnuddin b. El-Munejjir, u svome *Komentaru Sahiha Buharije*, a komentirajući Buharijevu predaju: "Ko zapadne u ono što je nejasno, zapao je u haram", kaže: "Njegov pobožni šejh Ebu-l-Kasim b. Mensur El-Kabbari El-Iskenderani, govorio je: 'Mubah je prepreka između roba i mekruha (ružnog postupka). Pa, ko mnogo prakticira mubah mogao bi se približiti mekruhu. A mekruh je prepreka između roba i harama. Pa, ko mnogo prakticira mekruh mogao bi pasti u haram.'"

El-Hafizu Ibn Hadžer, nakon što donosi ovaj hadis u svome djelu *Fethu-l-bari* (1:118), kaže: "Ovo je lijep put, a podržava ga i predaja Ibn Hibbana čiji sened navodi Muslim, ali bez teksta hadisa. U toj predaji zabilježen je dodatak hadisa, koji glasi: 'Halalom napravite prepreku između vas i harama! Ko uradi tako, sačuvao je svoju vjeru i čast. A ko se lagodno odnosi prema tome, liči na čobana koji čuva stado u blizini zabranjene zone i koju može lahko narušiti'." Potom, Ibn Hadžer kaže: "Značenje ovog hadisa jeste: dozvoljeno (*halal*) je ono za što nema bojazni da bi se moglo protumačiti kao nešto što je ružno ili zabranjeno, čega se treba kloniti, kao naprimjer prekomjerno korištenje dobara, jer to stvara kod čovjeka potrebu za što većim stjecanjem, a to ga lahko može navesti da uzme ono što mu ne pripada, ili da ga učini nezahvalnim i uobraženim. A najmanje što mu se može desiti jeste da zapostavi ibadet Uzvišenom Allahu. To je opće poznata stvar, a sve zavisi od samog čovjeka. Tako onaj, koji je dobro upućen u propise vjere, znat će razlikovati propis i neće dopustiti da mu se to desi, osim u slučaju da prekomjerno prakticira mubah ili mekruh. Ostali ljudi zapadaju u sumnju u svim ovim stvarima. Također, poznato je da onaj, koji prekomjerno prakticira mekruh, izgrađuje u sebi

hrabrost da uradi i ono što je zabranjeno ili ono što nije izričito zabranjeno, ali je, ipak, zabranjeno vjerniku."

Veliki autoritet, El-Kastalani, u svome komentaru Buharija, *Iršadus-sari li šerhi Sahihi-l-Buhari* (1:191), veli: "Allahom te molim da napustiš ono u što nisi uvjeren da je dozvoljeno raditi, kao što Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, nije uzeo hurmu iz bojazni da je sadaka. Najviši stepen pobožnosti jeste da ne uradiš ono što je dozvoljeno plašeći se da time ne zapadneš u nedozvoljeno, kao što Ibrahim b. Edhem nije htio uzeti svoju zarađenu nadnicu, a otišao je na počinak veoma gladan, plašeći se da nije temeljito odradio povjereni mu posao.

Sestra Bišra El-Hafija pitala je imama Ahmeda b. Hanbela: 'Mi se zabavljamo na (ravnim) krovovima naših kuća, a do nas dopire svjetlost svjetiljki noćnih čuvara. Pa, da li nam je dozvoljeno da se zabavljamo na toj svjetlosti?' On ju je upitao: 'Ko si ti, Allah ti se smilovao?!' 'Sestra Bišra El-Hafija', odgovorila je. Imam Ahmed je zaplakao i rekao: 'Iz vaše kuće izlazi iskrena pobožnost, zato, nemoj se zabavljati na toj svjetlosti!'

Žena našega doba (10. stoljeće po hidžri, op. prev.), Bedi'a El-Idžijje, boravila je u Mekki više od trideset godina i u tom periodu nije okusila mesa, plodova, niti bilo šta drugo što je dolazilo iz mjesta Bedžile, jer je rečeno da stanovnici tog mjesta ne ostavljaju miraz svojim kćerkama. Njen otac, Nuruddin, nije uzimao plodove Medine, jer je rečeno da njeni stanovnici ne daju zekat. Onaj, koji sebi dopusti olakšicu, kajat će se, a onaj, koji je pobožniji, brže će preći Sirat ćupriju na Sudnjemu danu."

Navodeći biografiju El-Hafiza b. Ukde, El-Hatib El-Bagdadi u svome djelu *Tarihu Bagdad* (5:15), govori: "Ocu El-Hafiza

Preispitaj svoj nijet[5] i spoznaj želju, jer, djelo se vrednuje prema nijetu.[6] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi

---

b.Ukde, Muhammedu b. Seidu, a koji je bio poznat po svojoj pobožnosti, ispalo je nekoliko dinara pred vratima kuće Ebu Zerra El-Hazzaza. Doveo je krpara da potraži dinare. Muhammed b.Seid je tada rekao: 'Našao sam ih', a potom razmislio i rekao: 'Zar na ovom svijetu niko nema dinara osim mene? Tvoji su!' Napustio je mjesto i ostavio krpara."

Slično se desilo i imamu Ebu Ishaku Eš-Širaziju, istaknutom pravniku šafijskog mezheba, autoru *El-Muhezzebu fi-l-mezhebi*, a bio je siromašan i veoma skroman i poznat po svojoj pobožnosti i ispravnosti u postupcima. Jednog dana je ušao u džamiju da nešto pojede. Sjetio se da je na putu izgubio dinar. Vratio se i našao ga. Kada ga je našao, nije ga ni dotakao. Rekao je: "Možda ovo nije moj dinar, već ga je neko drugi izgubio." (Ovo spominje En-Nevevi u svome djelu *Tehzibu-l-esma'*, 2:173.)

Također, pogledaj poglavlje o pobožnosti u djelu *Er-Risale el-kušejrijje*. Tamo ćeš naići na neobične i divne primjere pobožnosti. Imam Ahmed b. Hanbel, radijallahu anhu, napisao je veoma vrijedno djelo *Kitabu-l-vere'i*. U njemu se nalaze izvanredni primjeri pobožnosti naših dobrih prethodnika. Čitalac ovog djela ima osjećaj da je imam Ahmed u Džennetu i da govori o moralu njegovih stanovnika. Trebao bi pročitati to djelo, jer ćeš u njemu, zasigurno, naći veliku korist.

5 Nijet je srčana odluka ili namjera da se nešto uradi ili ne uradi. Šejh Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, u svome djelu *'I'lamu-l-muvekki'in* (4:199), rekao je: "Nijet je temelj i osnova na kojoj se temelji neko djelo. On je duša svakog djela i njegova

ve sellem, je rekao: "Uistinu, djela se vrednuju prema namjerama. Svakom čovjeku pripada ono što je nanijetio."[7] Uvijek budi svjestan Allaha jer "musliman je

---

vodilja. Svako djelo vrednuje se prema nijetu, pa ako je ispravan nijet, ispravno je i djelo, a ako je pokvaren nijet, ne valja ni djelo. Prema nijetu dolazi i Allahova pomoć. Loš nijet donosi poniženje. Prema nijetu razlikuju se stepeni djela na ovom i na budućem svijetu."

6 Ovo je jedna od najvećih blagodati Uzvišenog Allaha robu muslimanu, jer, vrednovanje djela prema nijetu, omogućava mu da što više razmišlja o činjenju dobra i za to dobije nagradu, pa makar to i ne uradio. Važno je da kod njega postoji odlučna želja da uradi dobro, pa ako ga ne mogne uraditi, ima za to nagradu. Ebu Safvan, jedan od naših dobrih prethodnika je rekao: "Nikada tijelo ne može biti slabo za nijet." (Citirano prema *Ebu Ne'imu u El-Hilye*, 7:54) Ibrahim En-Nuha'i je rekao: "Abdurrahman b. Jezid En-Nuha'i - jedan od tabi'ina - ništa nije radio bez nijeta. Čak je i vodu pio s nijetom." (Ovo bilježi imam Ahmed b. Hanbel u djelu *El-'Ilel*, 1:73)

Isto važi i za loš nijet. Onaj koji nanijeti uraditi loše djelo, makar ga i ne uradio, bit će kažnjen za to, ukoliko ga je napustio radi nečeg drugog a ne radi Allaha, kao naprimjer ako ga ne uradi zbog nemoći, stida, straha od ljudi ili nemogućnusti. Zato, neka ti nijet bude iskren u ime Allaha, a unutrina neka ti bude čista, pa ćeš imati nagradu Gospodara svjetova.

7 Ovaj hadis bilježe Buhari i Muslim u svojim sahihima u predaji Omera b. El-Hattaba, radijallahu anhu. Naši dobri prethodnici su mnogo govorili o čistom i ispravnom nijetu. Jusuf b. Esbat je rekao: "Čišćenje nijeta od loših primjesa teže je

onaj od čije su ruke i jezika ljudi sigurni, a vjernik je onaj od čijeg su zla ljudi sigurni".[8]

Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, je rekao: "Budi svejstan Allaha pokornošću prema Njemu. Budi pokoran prema Allahu svjesnošću Njega. Nek se tvoje ruke pričuvaju krvi muslimana, tvoj stomak njihovog imetka, tvoj jezik njihovog poštenja i časti."

U svakoj svojoj pomisli vrši obračun sa samim sobom.[9] U svakom svom dahu budi svjestan Allahove prisutnosti.

---

djelatnicima od dugog djelovanja." Sufjan Es-Sevri je rekao: "U mome odnosu prema sebi, najteže mi je bilo pročišćenje nijeta." Nafi' b. Džubejr je upitan da li će prisustvovati jednoj dženazi, pa je odgovorio: "Kao i ti, ali dok donesem odluku (zanijetim)." Kratko je razmišljao, a potom, rekao: "Idi ti!" (Ovo je prenio El-Hafiz b. Redžeb u djelu *Džami'u-'ulumi ve-l-hikem*, str. 9. iz *Kitabu-l-ihlasi ven-nijjeti*, od Ibn Ebu Ed-Dunjaa.)

8 Ovo je hadisi šerif koji prenosi Ebu Hurejre od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem. Bilježe ga imam Ahmed b. Hanbel, En-Nesai, Tirmizi, Hakim u *Mustedreku* i Ibn Hibban u svome *Sahihu*, u ovome obliku: "Musliman je onaj od čije su ruke i jezika muslimani sigurni, a vjernik je onaj od čijeg su zla zaštićeni životi i imovina ljudi." Ovako je i u djelu *El-Džami'us-sagir*, a njegov komentator El-Munavi, u svome djelu *Fejdu-l-kadir* (6:270), kaže: "U predaji Hakima navodi se i ovaj dodatak: 'Mudžahid je onaj koji svim svojim bićem nastoji pokazati pokornost Uzvišenom Allahu, a muhadžir je onaj koji napusti griješenje i prijestupe."

---

9 Šejh Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, veoma lijepo i precizno je pisao o razmišljanju, kao da je iz Poslanikove svjetiljke. Ja ću to ovdje citirati, iako je dugo, a tebe molim da dobro promisliš ove riječi, jer u tome će biti dobro za tvoj život na ovome i onome svijetu. U svome djelu *El-Fevaid* (str. 31., 173. i 174., egipatsko izdanje, 1344.h.g.), on kaže: "Otkloni ružne pomisli (šejtansko došaptavanje), jer ako to ne učiniš, to će ti postati strast, pa se bori protiv nje. Ako to ne uradiš, to će se pretvoriti u odlučnost i ambiciju, pa ako se tome ne suprotstaviš, postat će djelo i čin. Ukoliko takvom činu ne suprotstaviš dobro djelo, postat će običaj i onda će ti biti teško da ga se okaniš. Znaj da je osnovni princip svake znanosti, koju čovjek odabere, promišljanje. Promišljanje proizvodi predstavu, a predstava vodi ka želji i odluci, što podrazumijeva djelo i sam čin. Često ponavljanje toga proizvodi običaj. Prema tome, ispravnost ili neispravnost svih ovih stepena zavisit će od ispravnosti ili neispravnosti misli i promišljanja. Misli i promišljanja bit će ispravni ukoliko su podvrgnuti kontroli svoga Gospodara, ukoliko teže ka Njemu i nastoje zadobiti Njegovo zadovoljstvo. Jer, sa Allahom je svako dobro. Od Njega je uputa. Uz Njegovu pomoć dešava se svako dobro djelo. Uz Njegovu zaštitu svaki rob je najbolje zaštićen. Zabluda i nesreća je u okretanju od Njega. Znaj da šejtanska nagovaranja, došaptavanja i ono što se na njih odnosi, vode ka razmišljanju. Misao ih prihvata i smješta u memoriju. Memorija ih prihvata i pretvara u htijenje, a htijenje ih prenosi na ekstremitete i pretvara u djelo. Tako se ukorijene i postanu običaj. Zato je mnogo lakše odbaciti ih u samoj osnovi nego prekinuti s tim kada se upotpune i osnaže. Poznato je da čovjeku nije data mogućnost da može otkloniti razmišljanja, niti mu je data snaga za njihovo prekidanje. Ona nadiru na njega

Hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Sami sa sobom vršite obračune prije nego što budete na obračun dovedeni. Sami sebe procijenite prije nego budete procjenjivani. Pripremite se za veliki Dan proživljenja i suđenja, dan kada ništa skriveno biti neće."[10] Boj se Allaha u svojoj

svom žestinom, a snaga vjerovanja i ljudski razum pomažu čovjeku da prihvati ono što je dobro od njih i da time bude zadovoljan, kao što mu pomažu da odbaci ono što je ružno od njih, da to prezre i udalji se od toga. Uzvišeni Allah je stvorio ljudsku dušu sličnu vodeničnom mlinu koji se ne umiruje i uvijek mu treba nešto da melje. Što god da mu se stavi, zrno ili zemlja, on će mljeti. Razmišljanja i nagovaranja u ljudskoj duši su kao žitarice koje se stavljaju u mlin. Mlin nikada ne prestaje raditi, zbog čega je potrebno da u njemu stalno bude nešto. Ima ljudi koji u mlin sipaju žitarice iz čega izlazi brašno koje koristi njemu, ali i mnogim drugim. Međutim, većina ljudi u mlin stavlja šljunak, kamenje ili nešto slično tome, a kada dođe vrijeme da se mijesi tijesto i priprema hljeb, čovjek shvati šta je mljeo."

10 Ovu izreku hazreti Omera spominje i Tirmizi u svome *Sunenu*, (9:282) u poglavlju o Sudnjem danu, u ovom obliku: "Sami sa sobom vršite obračune prije nego budete obračunavani. Sami sebe procijenite prije nego budete procjenjivani. Pripremite se za veliki Dan proživljenja i suđenja. Toga dana polaganje računa će biti lakše za one koji su vršili obračun sa samim sobom na ovome svijetu." Nakon toga, Tirmizi kaže: "Prenosi se od Mejmuna b. Mihrana da je rekao: 'Nijedan rob neće biti bogobojazan sve dok ne bude vršio obračun sa samim sobom: kako je zaradio za hranu i odjeću, baš kao što vrši obračun sa svojim poslovnim partnerom'."

Imam Hasan El-Basri, radijallahu anhu, je rekao: "Vjernik je upravitelj nad samim sobom i, u ime Allaha, vrši obračun samoga sebe. Polaganje računa na Sudnjem danu će biti lakše za one koji su vršili obračun sa samim sobom na ovome svijetu, a težak će biti obračun za one koji su to zapostavili. Vjernika iznenadi ono što mu se dopada, pa kaže: 'Tako mi Allaha, to mi se zaista sviđa i uistinu mi je potrebno, ali, tako mi Allaha, nema mi puta do toga (tj. ne može ga uzeti radi sumnje: je li dozvoljeno ili nije). Volio bih da je između mene i toga prepreka.' Tako se čovjeku desi nešto što ne bi volio da mu se desi, pa sam sebi kaže: 'Ovo nisam želio. Šta ja imam s tim? Allaha mi, nemam nikakva opravdanja za to. Tako mi Allaha, to mi se, ako Bog da, više neće ponoviti.' Vjernik je zatvorenik na ovome svijetu i nastoji da se oslobodi. Ništa mu nije sigurno sve dok ne sretne Allaha. Dobro zna da će biti obračunavan za svoj sluh, svoj vid, svoj jezik i za svaki svoj ekstremitet." (Citirano prema: *El-Hilye*, Ebu Ne'im, 2:157 i *El-Bidaje ve en-nihaje*, Ibn Kesir, 9:272)

El-Munavi kaže: "Rekao je šejh Ibn Arebi: 'Naši šejhovi su sami sebe obračunavali: u svojim riječima, svojim djelima i postupcima. Sve su zapisivali u svoje deftere, a navečer, poslije jacije namaza, svodili su račune. Uzeli bi svoje deftere i pregledali šta su toga dana govorili i radili. Za svako svoje djelo su uzvraćali onim što mu priliči: tražili su oprost od Allaha za ono što je zahtijevalo oprost; izražavali su pokajanje za ono što je zahtijevalo pokajanje; upućivali su zahvalu Allahu za ono što je zahtijevalo zahvalu, a tek, nakon toga, legli bi spavati. U ovome, mi smo na to dodali i naša svakodnevna razmišljanja. Zapisivali smo i ono o čemu smo razmišljali, pa smo se i u tome preispitivali'." (Citirano prema: *Fejdu-l-kadir*, 5:67)

vjeri i imaj nade u Njega u svim stvarima i pitanjima. Budi strpljiv u onome što te zadesi. Hazreti Alija, radijallahu anhu, je rekao: "Nemoj se bojati ničega, do svoga grijeha i ne nadaj se ni od koga, osim od svoga Gospodara! Onaj ko ne zna, ne stidi se upitati kako bi saznao, kao što se ne stidi onaj, koji bude upitan za nešto što ne zna, da kaže: 'Ne znam'."[11] Znaj da strpljenje predstavlja za vjerovanje ono što glava predstavlja za tijelo.[12] Ako se glava odstrani, tijelo umire.

Ako čuješ riječi, koje kod tebe izazivaju ljutnju zbog napada na tvoju čast, oprosti i pređi preko toga. To je najpametniji postupak. Hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Ko se samo Allaha boji, neće iskaliti svoju srdžbu, a ko Ga je uvijek i istinski svjestan, neće uraditi sve što poželi. Da nema Sudnjega dana, ne bi bilo onako kako vidite."

Kontroliraj svoja nastojanja! Zabavi se ispravnom izgradnjom samoga sebe i napusti istraživanje tuđih

---

11 Ibn Abdu-l-Berr prenosi, u djelu *Džami'u bejani-l-'ilmi ve fadlihi* (2:55), od uleme da su govorili: "Nauči da kažeš: 'Ne znam', a nemoj učiti da govoriš: 'Znam'. Jer, ako kažeš: 'Ne znam', naučit će te da znaš, a ako kažeš: 'Znam', pitat će te kako bi otkrili da ne znaš." (Ovo spominje i Ibn El-Kajjim u svome djelu *'I'lamu-l-muvekki'in*, 4:218.)

12 Ova izreka se bilježi u hadisu, koji prenosi Enes od Poslanika, alejhisselam, ali on spada u kategoriju slabih hadisa. Također, prenosi se da je to izreka hazreti Alije. Tako stoji u *El-Džami'us-sagir*, od Sujutija, gdje se spominje i završetak njegove izreke: "Ako se odstrani glava, tijelo umire."

mahana[13], jer, govorilo se: "Dovoljno je sramote čovjeku to, da mu se pokaže kod drugih ljudi ono što mu je skriveno kod njega samoga, ili da kori ljude za ono što sam radi, ili da uznemirava sabesjednika, ili da govori o ljudima ono što ga se ne tiče."

13 Sufjan b. Husejn El-Vasiti je rekao: "Kod Ijasa b.Mu'avije El-Muzenija, koji je bio kadija Basre i jedan od poznatih i veoma pametnih tabi'ina, spomenuo sam jednog čovjeka po zlu. Pogledao me u lice i upitao: 'Jesi li ratovao protiv Rimljana?' 'Nisam', odgovorio sam. 'Jesi li ratovao protiv Hindusa i Turaka?', nastavio je. 'Nisam', odgovorio sam. Tada mi je rekao: 'Zar si na miru ostavio Rimljane, Hinduse i Turke, a ne ostavljaš na miru svoga brata muslimana!?' Poslije toga nikada više nisam ogovarao ljude." (Ovo je zabilježio El-Hafiz b. El-Kesir navodeći biografiju Ijasa u svome djelu *El-Bidaje ven-nihaje*, 9:336.)

U biografiji imama Abdullaha b. Vehba, poznatog pobožnjaka i velikog poznavaoca hadisa i fikha, prijatelja imama Malika, Lejsa, Es-Sevrija i drugih, koji je preselio na Ahiret 197.h.g. u Egiptu, Allah mu se smilovao, u djelu *Tertibu-l-medarik* od 'Ijada (3:240), Allah mu se smilovao, navodi se da je Ibn Vehb rekao: "Obavezao sam se da postim jedan dan za svakog čovjeka koga ogovaram. To mi je postalo teret, pa sam se obavezao dati sadaku za svakog čovjeka koga ogovaram. I to mi je postalo teško, pa sam napustio ogovaranje.

Svoj razum upotrijebi na Allahovom putu, a to znači da se, u potpunosti, ne oslanjaš na planiranje tvoga razuma.[14]

Traži Allahovu pomoć u suočenju sa sudbinom. Hazreti Alija, radijallahu anhu, je rekao: "O sine Ademov! Ne raduj se velikom imetku! Ne budi razočaran siromaštvom i ne budi žalostan zbog iskušenja u koje si zapao![15] Ne budi veseo u lagodnom životu, jer zlato se provjerava vatrom,[16] a iskreni Allahov rob se provjerava u

14 Tj. ne oslanjaj se, u potpunosti, na svoj razum, jer razum ima svoje granice. Tada je neophodno da se predaš Allahu i Njegovom uređivanju stvari, ali prije svega, sa svoje strane, moraš uraditi sve ono čime Allah duži čovjeka, a potom se prepustiti Allahovoj odredbi, kakva god ona bila. Jer Allah je prema tebi milostiviji od tebe. Nauči da raspoznaješ ono što ti koristi od onoga što ti šteti. U Kur'ani Kerimu stoji: **"Allah zna, a vi ne znate."**

15 Hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Nije me briga u kakvom stanju osvanem: sa onim što mi se sviđa ili sa onim što ne volim. To je zbog toga što ne znam da li je dobro za mene ono što mi se sviđa ili ono što ne volim." (Ovo prenosi imam Ahmed u djelu *El-'Ilel*, 1:149.)

16 Priznati autoritet, El-Fejruz Abadi, autor *El-Kamusa*, je rekao: "Ponekad Uzvišeni Allah provjerava Svoje robove lagodnim životom da bi Mu izrazili zahvalu, a ponekad teškoćom da bi pokazali strpljenje. Zato je ljepota i teškoća ispit od Uzvišenog Allaha. Teškoća podrazumijeva strpljenje, a ljepota zahvalu. Pokazati strpljenje u teškoći je lakše nego izraziti zahvalu u ljepoti. Zato je ljepota (lagodan život) veće iskušenje.

iskušenju i teškoći.[17] Uistinu, nećeš ostvariti ono što želiš, osim ako se ne odrekneš onoga što ti je drago. Bez strpljenja i ustrajnosti u neugodnostima, nećeš postići ono čemu se nadaš. Potrudi se da ispoštuješ ono što ti je naređeno."

Zbog toga je hazreti Omer, radijallahu anhu, rekao: 'Stavljeni smo na kušnju teškoćom, pa smo pokazali strpljenje, a kada smo dovedeni u teškoću, nismo osaburili.' Hazreti Alija, radijallahu anhu, je rekao: 'Kome Allah da lagodan život na ovome svijetu, a on ne bude svjestan da mu je to zamka, ima krivu predstavu o svome razumu.' Uzvišeni Allah je rekao: **'Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru i Nama ćete se vratiti'**." (El-Enbija', 35) Navedeno prema: *Besairu zevi et-temjiz fi letaifi-l-kitabi-l-'aziz*, El-Fejruz Abadi, 2:274)

17 Prenosi se od Ebu Umame, radijallahu anhu, da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem: 'Uistinu, Allah će neke od vas dovoditi u iskušenje teškoćom, a On ga najbolje poznaje, kao što vi provjeravate zlato vatrom. Neki od vas će izlaziti iz teškoće čisti, kao što iz vatre izlazi čisto zlato, a to su oni koje je Allah spasio od loših djela. Neki će izlaziti iz teškoće kao što iz vatre izlazi obično zlato. To su oni koji u sebi nose izvjesnu sumnju. Neki će izlaziti kao crno zlato. Takvi su zavedeni.'" Ovaj hadis bilježi Hakim u svome *Mustedreku*, konstatirajući da je vjerodostojnog seneda i da ispunjava uvjete Buharije i Muslima, ali ga oni nisu zabilježili u svojim zbirkama. I Zehebi, također, tvrdi da je ovaj hadis vjerodostojan.

Šejh Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, kaže: "Koga je Allah stvorio za Džennet, njegovi pokloni mu dolaze od neugodnosti, a koga je Allah stvorio za Džehennem, njegovi pokloni mu dolaze od strasti." (*El-Fevaid*, str. 32.)

Budi zadovoljan onim što ti Allah želi. Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Budi zadovoljan onim što ti je Allah dao, bit ćeš najimućniji čovjek. Kloni se onoga što je Allah zabranio, bit ćeš najpobožniji čovjek. Radi ono što ti je Allah naredio, bit ćeš najpokorniji čovjek."[18]

---

18 Šejh Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, je rekao: "Svaki rob iskazuje Allahu pokornost prema svome položaju, osim opće pokornosti koju je Allah ravnomjerno podijelio među svim ljudima. Učenjak (*alim*) ima obavezu iskazivanja pokornosti u vidu širenja Sunneta i nauke, a koju nema neobrazovan čovjek, kao što mu je obaveza da bude strpljiv i ustrajan na tom putu. Vladar ima veću obavezu iskazivanja pokornosti u vidu uspostavljanja i primjene Istine i pravde, obvezivanja drugih time, te (preporučivanja) strpljivosti i ustrajnosti na tom putu, nego što je ima muftija. Ne može se izjednačiti imućan čovjek i siromah u pokornosti izvršavanja materijalnih obaveza. Ne može se izjednačiti u obavezi iskazivanja pokornosti onaj koji ima mogućnosti i sredstva za naređivanje dobra i odvraćanje od zla, sa onim koji ne posjeduje te mogućnosti. Jednog dana, Jahja b. Mu'az Er-Razi, govorio je o džihadu, naređivanju dobra i odvraćanju od zla, a jedna žena mu je rekla: "Ovo je obaveza koja ne važi za žene", a on je odgovorio: "Ako ste oslobođene oružja i obaveze naređivanja dobra i odvraćanja od zla jezikom, onda niste oslobođene obaveze preziranja zla srcem." "Istinu si rekao, Allah te nagradio", odgovorila je žena.

Iblis je prevario mnoge, tako što im je uljepšao zikr, učenje, obavljanje namaza, post, isposništvo i osamljivanje na ovom svijetu. Međutim, oni to nisu radili srčano i iskreno. Takvi su kod istinske uleme smatrani za one od kojih vjera nema nikakve

koristi. Jer, vjera podrazumijeva obavljanje svega onoga što je Allah naredio i to, isključivo, u Njegovo ime. Onaj, koji zapostavlja obaveze prema Allahu, gori je kod Allaha i Njegova Poslanika od onoga koji griješi. Kakva je to vjera i kakvo je dobro u onome koji nijemo i hladno posmatra kako se krše Allahove zabrane i Njegove granice, kako se napušta Njegova vjera i odvraća od Sunneta Njegova Poslanika?! Pravo iskušenje u vjeri je od onih, koji ne mare za vjeru ukoliko im je osigurana hrana i vodstvo. Međutim, kada je ugrožen njihov vlastiti interes, ugled ili imetak, onda se svim snagama nastoje zaštititi, koristeći sva tri nivoa odvraćanja od zla. Ovakvi su zaboravljeni od Allaha i izvan Njegove zaštite, a uz to, stavljeni su u najveću kušnju na ovome svijetu, mada to i ne osjećaju - a to je smrt njihovih srca. Jer, svako srce, ukoliko je njegov život potpuniji, njegova srdžba, u ime Allaha i Njegova Poslanika, bit će žešća, a njegova pobjeda za vjeru potpunija. Imam Ahmed i drugi spominju kako je Uzvišeni Allah naredio meleku da uništi jedno naselje. Melek Mu je rekao: "Gospodaru moj, kako da ga uništim kada u njemu živi taj i taj Tvoj rob?" Allah mu je odgovorio: "Od njega počni. Jer njegovo lice nikada se nije, radi Mene, promijenilo." (Tj. ostao je ravnodušan na kršenje Allahovih zakona i odredbi. prim. prev.) Ebu Omer b. Abdu-l-Berr, u djelu *Et-Temhid*, spominje da je Allah naredio jednom od Svojih vjerovjesnika da kaže jednom asketi: "Tvojim asketizmom požurio si rahatluk za sebe, a tvojim osamljivanjem postigao si posebno mjesto. Međutim, šta si uradio od onoga što si obavezan uraditi prema Meni?" "Gospodaru moj, a šta sam obavezan prema Tebi?", upitao je ovaj. A Allah je odgovorio: "Jesi li našao prijatelja u Moje ime i jesi li se suprotstavio neprijatelju u Moje ime??!" (Navedeno, sa neznatnim intervencijama, prema: *'I'lamu-l-muvekki'in*, 2:157-158)

Nemoj se žaliti na onoga ko je saosjećajan prema tebi onome ko nema milosti prema tebi. Pomoć od Allah traži i bit ćeš od Njegovih posebnih robova. Ubade b. Es-Samit, radijallahu anhu, je rekao: "Pravo bogatstvo je da pokažeš ravnodušnost prema onome što ljudi imaju. Nipošto ne budi pohlepan i ne iznalazi potrebe, jer u tome je siromaštvo. A kada namaz obavljaš, neka to bude namaz onoga koji se oprašta (od ovog svijeta)."[19]

19 U djelu *Tezkiretu-l-huffaz* od Zehebija, na str. 141. gdje donosi biografiju Mensura b. Zazana Es-Sekafija El-Vasitija, jednog od priznatih autoriteta (preselio na Ahiret 131.h.g.), stoji: "Njegov učenik Hušejm je rekao: 'Bio je takav da, kad bi mu bilo rečeno da je melek smrti na vratima, ne bi smatrao dovoljnim ono što je uradio (nego bi gledao da uradi još nešto)'."

U istom djelu na strani 142.-143. (biografija Mensura b. El-Mu'temira Es-Sulemija El-Kufija - preselio 132.h.g.) stoji: "Sufjan Es-Sevri, njegov učenik, je rekao: 'Kada bih vidio Mensura prilikom obavljanja namaza, rekao bih da će tog časa umrijeti.' Njegov drugi učenik, Zaide b. Kudame, je rekao: 'Mensur je postio četerdeset godina, a noću je klanjao (dobrovoljni namaz). U toku cijele noći bi plakao, a ujutro bi stavio surmu na svoje oči, ukrasio usne i uljem namazao glavu. Vidjevši na njemu tragove od plača, straha i ibadeta Allahu, majka mu je govorila: 'Jesi li to nekoga ubio?', a on bi odgovorio: 'Ja najbolje znam šta sam uradio'."

Znaj da nećeš osjetiti slast imana sve dok ne budeš vjerovao da sve što se događa, biva s Allahovom voljom i Allahovim određenjem.[20]

---

20 To je vjerovanje u Allahovo određenje tako da budeš ubijeđen da sve ono što te je zadesilo nije te moglo mimoići, a ono što te je mimoišlo nije te moglo zadesiti. Bilježi Ebu Davud u svome *Sunenu* (4:225) od poznatog ashaba, Ubade b.Es-Samita, radijallahu anhu, da je na samrti rekao svome sinu: "Sinko moj! Uistinu, nećeš osjetiti slast istinskog imana sve dok ne budeš znao da sve ono što te je zadesilo nije te moglo mimoići, a ono što te je mimoišlo nije te moglo zadesiti." Čuo sam Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Prvo što je Uzvišeni Allah stvorio, bilo je pero (*kalem*), a potom mu je naredio: 'Piši!' Pero je reklo: 'Gospodaru moj, šta ću pisati?' Allah je rekao: 'Piši mjeru svih stvari sve do Sudnjeg dana!'" Sinko moj, čuo sam Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ko preseli na ahiret, a ne bude vjerovao u ovo, nije od mene (nije moj sljedbenik)."

Prenosi se od Ibn Abbasa da je rekao: "Sjedio sam iza Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, na jednoj jahalici, pa mi je rekao: 'Dječače! Naučit ću te nekoliko riječi: poštuj Allaha, pa će te On čuvati; poštuj Allaha, uvijek ćeš Ga imati pred sobom; kada nešto tražiš, od Allaha traži; kada pomoć tražiš, od Allaha je traži; dobro znaj da, kada bi se svi ljudi sakupili da ti bilo kakvu korist donesu, ne bi ti nikakvu korist donijeli osim onoga što ti je Allah propisao, a kada bi se svi sakupili da ti kakvu štetu nanesu, ne bi ti nikakvu štetu nanijeli osim onoga što ti je Allah propisao. Pera sudbine su odložena, a stranice se osušile.'" (Ovaj hadis bilježi Tirmizi i kaže da je hasen sahih)

Jedna od dova Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, bila je i ova: "Allahu moj! Podari mi iman u moje srce, tako da znam da me ništa ne može zadesiti osim onoga što si mi Ti propisao! Učini me da budem zadovoljan nafakom koju si mi odredio!" (Ovaj hadis prenosi El-Bezzar, kako stoji u djelu *Medžme'uz-zevaid* od El-Hejsemija (10:181), koji kaže: "U lancu prenosilaca ovog hadisa je Seid b. Sinan, a on nije pouzdan prenosilac.")

U nastavku ćemo navesti samo dva slučaja, iz mnoštva drugih, koje nalazimo u povijesti muslimana, a koji svjedoče da, kada Allah odredi čovjeku spas i selamet, niko mu ne može nauditi, a kada mu odredi propast ili prepreku, ništa ga ne može zaštititi.

Prvi slučaj: Bilježi El-Hafiz El-Humejdi, prijatelj i učenik Ibn Hazma, zahirije, u svome djelu *Džezvetu-l-muktebesi fi zikri vulati-l-Endelus* (str.118.) da je vezir, Ebu Omer Ahmed b. Seid b. Hazm, otac Ibn Hazma, sjedio kod El-Mensura Ebu Amira Muhammeda b. Ebu Amira na javnom skupu sa građanima. Na tom skupu uručena mu je pismena molba za milost prema majci jednog zatvorenika, kojeg je El-Mensur osudio na smrt vješanjem, zbog nekog velikog prijestupa. Kada je to El-Mensur pročitao, žestoko se naljutio i rekao: "Na njega me podsjećaš?! Tako mi Allaha, neka se izvrši kazna!" Uzeo je olovku u namjeri da napiše naredbu o smaknuću zatvorenika. Međutim, umjesto toga, napisao je da se pusti na slobodu. Potom je bacio papir svome spomenutom veziru. Vezir je prihvatio olovku i papir u namjeri da napiše pismenu naredbu načelniku policije, a shodno potpisu El-Mensura. El-Mensur ga je upitao: "Šta to pišeš?", a ovaj mu je odgovorio: "Pišem naredbu načelniku policije da pusti na slobodu tog i tog." El-Mensur se rasrdio i upitao ga: "Ko ti je to naredio?", a ovaj mu je pokazao njegov potpis. Kada je El-Mensur to vidio,

rekao je: "Tako mi Allaha, mislio sam napisati naredbu o smaknuću." Potom je, preko prvobitnog potpisa, želio napisati naredbu o smaknuću. Međutim, ponovo je napisao naredbu o oslobađanju. Vezir je uzeo papir i počeo pisati naredbu o oslobađanju. Vidjevši to, El-Mensur se još više naljutio i upitao vezira: "Ko ti je to naredio?!", a ovaj mu je pokazao njegov potpis. Vidjevši svoj potpis, ponovo je uzeo olovku u namjeri da napiše naredbu o smaknuću, ali je, opet, napisao naredbu o oslobađanju. Vezir je uzeo papir i, shodno njegovom potpisu, počeo pisati naredbu o oslobađanju. Ponovo je El-Mensur vidio šta piše vezir, pa se još više naljutio. Kada je vidio vlastiti potpis na oslobađajućoj presudi, sav zbunjen je rekao: "Da. Oslobodite ga, iako to nije moja želja i naredba. Onome koga Allah želi osloboditi, ja nisam kadar spriječiti oslobađanje." (Navedeno prema: El-Kadi Ibn Hallikan, *Vefejatu-l-'a'jan* (1:341) gdje se spominje biografija Ibn Hazma, Alija bin Ahmeda)

Drugi slučaj: Prenijeli su mi iskreni vjernici i dobri vojnici Osmanske vojske iz Prvog svjetskog rata, kako su se bili pripremili za borbu protiv neprijatelja. Svaki vojnik i svaki oficir Osmanske vojske, zauzeo je svoj položaj, koji je bio maksimalno dobro utvrđen i zaštićen. Komandant je, prije bitke, krenuo u obilazak položaja u namjeri da provjeri stepen zaštite i utvrđenosti. Posebno je bio zadovoljan položajem jednog vojnika i njegovom zaštitom. Tom vojniku je naredio da napusti položaj, a na njega je smjestio jednog svog prijatelja. Vojnik je nezadovoljan napustio svoj položaj. Kada je bitka počela i neprijatelj krenuo u artiljerijski napad, jedna granata je pala na spomenuti položaj ubivši prijatelja zapovjednika koji je tu bio smješten, dok je vojnik, koji je pripremio i zaštitio položaj, ostao nepovrijeđen i dugo poslije toga živio. Slavljen neka je Allah čiju odredbu je nemoguće promijeniti.

Iskreno i pravedno djeluj, pa će ti Allah povećati nur i prosvijećenost. Nemoj biti od onih koji naređuju činjenje dobra, a sami ga ne rade, priznajući time svoj grijeh i izlažući se Allahovoj srdžbi.

Uzvišeni Allah kaže: **"O, kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate!"** (Es-Saff, 3)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Onaj koji pouke drugima daje, a sam pouku ne uzima; koji druge kritikuje, a sam ne prihvata kritiku; koji drugima zabranjuje, a sam ne poštuje zabranu – kod Allaha je od onih koji su propali."[21]

Druži se samo sa pametnima i bogobojaznima i sjedi samo sa učenima.[22] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je upitan ko su najbolji sabesjednici, odgovorio je: "Onaj, koji te, kada ga vidiš, podsjeti na Allaha; onaj, čiji govor poveća tvoje znanje i onaj, čije te djelo podsjeti na Ahiret."[23]

---

21 Tražio sam ovaj hadis među vjerodostojnim, apokrifnim i lažnim hadisima i nisam ga našao. A Allah najbolje zna.

22 Hasan El-Basri, radijallahu anhu, govorio je: "Ovaj dunjaluk je mračan, osim skupova učenih ljudi." (Navedeno prema: Ibn Abdu-l-Berr, *Džami'u bejani-l-'ilmi ve fadlihi*, 1:51)

23 Tekst hadisa se nalazi u *El-džami'us-sagir* od Sujutija u ovom obliku: "Najbolji među vama su oni, koji te, kad ih vidiš, podsjete na Allaha; oni, čiji govor poveća vaše znanje i oni, čije vam djelo omili Ahiret." Ovaj hadis bilježi El-Hakem Et-Tirmizi od Abdullaha b. Amra b. El-Asa. Komentirajući ovaj

hadis, El-Munavi kaže: "Rekao je Ibn Amr: 'Rečeno je: S kim da sjedimo?'" Potom je naveo spomenuti tekst hadisa. (*El-Fejdu-l-kadir*, 3:468) Prenosi ga i El-Askeri u predaji Ibn Abbasa. Ja smatram da svođenje ovog hadisa na samo ova dva izvora, ukazuje na njegovu apokrifnost.

Prema tome, Poslanikov odgovor na pitanje ashaba sa kim da sjede, bio je: "Sa onima koji vas, kad ih vidite, podsjete na Allaha..." Takva praksa bila je veoma raširena među našim prethodnicima. Amr b. Mejmun El-Evdijj El-Kufijj, jedan iz generacije tabi'ina, živio je u džahilijjetu, ali nije sreo Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem. Sa Muazom b. Džebelom došao je iz Jemena i nastanio se u Kufi. Bio je iskreni i dobri Allahov rob. Njegov učenik, Ebu Ishak Es-Sebi'ijj je rekao: "Kada bi bio viđen, podsjećao je na Allaha." Na Ahiret je preselio 75.h.g., Allah mu se smilovao. Njegovu biografiju pogledaj u djelu *Tehzibu et-tehzib* od Ibn Hadžera, 8:109 i u djelu *El-'Iber* od Zehebija, 1:85.

Muhammed b. Sirin, također jedan iz generacije tabi'ina, kada bi prošao čaršijom, niko ga ne bi vidio, a da se ne bi sjetio Allaha. (Pogledaj: *Tarihu-l-islam* od Zehebija, 4:193) A kada bi se sjetio smrti, svaki dio njegovog tijela bi zamro. (Pogledaj: *El-'Ilel* od imama Ahmeda b. Hanbela, 1:20)

Hasan El-Basri, radijallahu anhu, bio je, također, od onih koji je svojom pojavom podsjećao na Allaha. Njegov prijatelj, Eš'as b. Abdullah je rekao: "Kada bi napuštali sijelo (i odlazili od) Hasana, ovaj svijet nam nije ništa značio." (Pogledaj: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:158) Junus b. Ubejd je rekao: "Kada bi čovjek vidio Hasana, okoristio bi se time, makar ne vidio njegovo djelo ili ne čuo njegove riječi." (Pogledaj: *El-Bidajetu ve en-nihajetu* od Ibn Kesira, 9:267)

Upitali su Junusa b. Ubejda da li zna nekoga ko radi kao što je radio Hasan El-Basri, pa je odgovorio: "Tako mi Allaha, ne znam nikoga ko govori kao što je on govorio, pa kako će raditi kao što je on radio?." Potom ga je opisao ovim riječima: "Kada bi dolazio, izgledao je kao da dolazi sa dženaze svoga bliskog prijatelja. Kada bi sjedao, izgledao je kao osuđenik na smrt. Kada bi se, u njegovom prisustvu, spomenuo Džehennem, izgledao je kao da je samo za njega stvoren."

Mus'ab b. Abdullah je rekao: "Kada bi se u prisustvu imama Malika, osnivača mezheba i velikog alima Medine, spomenuo Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, boja njegovog lica bi se promijenila, a on bi se naklonio, tako da je to bilo teško onima koji su sjedili sa njim, pa mu je rečeno za to, a on je odgovorio: "Da ste samo vidjeli ono što meni osporavate. Dolazio sam Muhammedu b. El-Munkediru, a bio je predvodnik uleme. Za koji god hadis bi ga upitali, plakao je toliko da bi se sažalili na njega. Dolazio sam Džaferu b. Muhammedu (Džaferus-Sadik), a bio je nasmijan i volio se našaliti. Kada bi se, u njegovom prisustvu, spomenuo Poslanik, pozelenio bi i požutio. Kada god bi osjetio da mi je srce ogrubilo, odlazio bi kod Muhammeda b. El-Munkedira. Pogledao bi u njega i uzimao pouku, pa me to držalo nekoliko dana." (Pogledaj: *Tertibu-l-medarik* od El-Kadija b. Ijada, 2:51-52)

A sada o ovim Poslanikovim riječima: "... Oni čiji govor poveća vaše znanje..." Ebu Musa El-Eš'ari, radijallahu anhu, poznati sahabija, je rekao: "Svako sijelo kod Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, bilo mi je sigurnije nego da sam radio godinu dana." U biografiji Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda (preselio 102.h.g.), istaknutog alima iz generacije tabi'ina, jednog od sedmerice pravnika Medine, a koja se navodi u djelu *Vefejatu-*

Budi ponizan spram istine i pokori joj se.[24] Uvijek se sjećaj Allaha, pa ćeš postići Njegovu blizinu.[25]

---

l-'a'jan od Ibn Hallikana (1:271), stoji: "Rekao je Omer b. Abdu-l-Aziz: 'Da sjedim u društvu sa Ubejdullahom, draže mi je od ovoga svijeta i onoga što je na njemu.' Također je rekao i ovo: 'Tako mi Allaha, ja kupujem jednu noć (druženja) sa Ubejdullahom za hiljadu dinara iz državne kase.' 'Zar tako govoriš, o Zapovjedniče pravovjernih, a znamo da ti mnogo vodiš računa o tome gdje ćeš utrošiti novac iz državne kase?', rekoše mu, a on odgovori: 'Šta će biti sa vama!? Tako mi Allaha, ja sa njegovim mišljenjem, savjetom i uputom, vratim u državnu kasu na hiljade dinara više. Uistinu, razgovor sa njim i njemu sličnim, oplođuje razum, odmara srce, otklanja brige i uljepšava moral.'"

Istinu je rekao, Allah njime bio zadovoljan, ovim riječima: "Od uživanja ovog svijeta nije ostalo ništa osim razgovora sa umnim ljudima."

24 To je praksa iskrenih vjernika. Oni, kada saznaju istinu, odmah joj se priklanjaju, a kada otkriju laž i nepravilnost, osporavaju je i odustaju od nje. Desilo se Amru b. Ubejdu da je, po jednom pitanju, izrekao pogrešno mišljenje. Sa njim je o tome diskutirao Vasil b. Ata. Kroz diskusiju, Amr je shvatio svoju grešku i priznao: "Između mene i istine ne postoji neprijateljstvo."

U biografiji Ubejdullaha b. El-Hasana El-Anberija (preselio 168.h.g.), istaknutog alima, pravnika i kadije Basre, a koja se navodi u djelu *Tehzibu et-tehzib* od Ibn Hadžera (7:7), stoji: "Rekao je Abdurrahman b. Mehdi, njegov učenik: 'Bili smo na jednoj dženazi i upitao sam ga za mišljenje o jednom pitanju, pa je pogriješio u odgovoru.' Rekao sam mu: 'Allah ti dao svako dobro, o tom pitanju mišljenje je ovakvo i ovakvo.' Spustio je glavu i

nakon izvjesnog vremena podigao je i rekao: 'Prema tome, povlačim se ponizan. Draže mi je da budem rep istine nego glava laži.'" Allah mu se smilovao.

U istom djelu (10:22), u biografiji Malika b. Migvela El-Kufija (preselio 159.h. g.), stoji: "Rekao je Ahmed b. Hanbel: 'Čuo sam Sufjana b. Ujejnu da je rekao: 'Neki čovjek je rekao Maliku b. Migvelu: Budi svjestan Allaha!', a on je, potom, stavio svoj obraz na zemlju.'" Allah mu se smilovao i bio zadovoljan njime.

25 Ove riječi El-Muhasibija, autora ovog djela: "Uvijek se sjećaj Allaha, pa ćeš steći Njegovu blizinu", ukazuju na velike koristi zikrullaha, a posebno na korist Allahove blizine. Imam Ibn El-Kajjim, veoma lijepo je nabrojio koristi zikrullaha u svome djelu *El-Vabilus-sajjib*, na str. 57-133., nastojeći omiliti ga kod onih koji su zaboravili na Allaha, ali i kod onih koji Ga se sjećaju. Za svaku korist on navodi i dokaz. Ovdje ću ti prenijeti samo neke naslove o kojima on govori, pa, dobro poslušaj, ne bi li bio od onih "koji mnogo Allaha spominju". On, Allah mu se smilovao, kaže:

"U zikrullahu je više od stotinu koristi: donosi zadovoljstvo Allaha, odgoni šejtana, otklanja brige, donosi radost, jača srce i tijelo, osvjetljava srce i lice, donosi nafaku, pribavlja autoritativnost i ljepotu, iza sebe ostavlja ljubav prema Allahu koja predstavlja suštinu islama, kao i znanje i život srca. Zikrullah je hrana srca i duše, on otklanja hrđu sa srca, otklanja grijehe, uzvisuje deredže vjernika, donosi prisnost, otklanja samoću, podsjeća vjernika na Allaha, spas je od Allahove kazne, pribavlja smirenost i Allahovu milost, okuplja meleke oko vjernika, odvraća od ružnog i štetnog govora, donosi sreću vjerniku zakiru i onome ko je sa njim u društvu, osigurava vjernika od kajanja na Sudnjem danu, zikrullah uz plač donosi

Allahovu zaštitu (hlad), uzrok je Allahovoj raznovrsnoj nagradi i blagodatima. Zikrullah je najlakši i najvrjedniji ibadet, on je zalog za Džennet, čuva roba od zaborava Allaha, nije ograničen vremenom niti prostorom, nikakav vid pokornosti nije kao zikrullah, on je svjetlost robu na ovome svijetu, u njegovom kaburu i na Danu proživljenja, uz njegovu pomoć djela i riječi roba izlaze sa svjetlom, otklanja siromaštvo srca, rastjeruje brige, budi srce iz učmalosti, povećava znanje, Allah je uz onoga koji zikr čini. Najčasnije stvorenje kod Allaha je onaj čiji jezik je stalno zauzet zikrullahom. Zikrullah otklanja grubost srca i uzrok je Allahovim blagodatima. On otklanja Allahovu srdžbu i uzrok je salavatu Allaha i Njegovih meleka, a to znači da Allah i Njegovi meleki hvale onoga koji zikr čini. Skupovi na kojima se čini zikr su skupovi meleka i bašte džennetske. Sva djela su propisana da bi se ljudi sjećali Allaha. Najbolji među onima koji rade dobra djela su oni čija djela su najviše protkana sjećanjem na Allaha. Stalno sjećanje na Allaha zamjenjuje mnoga druga, fizička i materijalna, djela kojima izražavamo pokornost Allahu. Zikr pomaže vjerniku u njegovoj pokornosti Allahu, olakšava svaku teškoću i druge stvari. Zikr daje snagu srcu i tijelu. Oni koji čine zikr prvi su među onima koji rade za Ahiret. On je brana između roba i Vatre džehennemske. Meleki traže oprost za one koji zikr čine, a brda i zemlja, ponose se njima i svjedočit će o njihovom zikru. Zikrullah štiti od licemjerstva.

U zikrullah spada učenje (ponavljanje) Njegovih imena i atributa, te izražavanje hvale Allaha Njegovim imenima i atributima i otklanjanje od Njega svega onoga što Mu ne priliči, kao i upoznavanje drugih o propisima koji se na to odnose. Zikrullah je, također, upoznavanje sa Allahovim naredbama i zabranama. Zikrullah može biti i srcem i jezikom i to je najpotpuniji zikr, a

potom dolazi zikr samo srcem, a zatim, zikr samo jezikom. Najbolji zikrullah je Kur'an, potom, zikr u vidu sjećanja na Allaha i izražavanja zahvale Njemu, a zatim učenje različitih dova."

U svome djelu *Zadu-l-me'ad*, poglavlje *Kako je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem činio zikr* (2:37), šejh Ibn Kajjim je, također, rekao: "Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, na najpotpuniji način od svih stvorenja, činio je zikr. Sav njegov govor bio je o zikru. Njegove naredbe, zabrane i zakoni ummetu, bili su u funkciji podsjećanja ljudi na Allaha. Njegove riječi o Allahovim imenima i atributima, o Njegovim djelima, propisima, obećanju i prijetnji, bile su zikr, kao i njegove dove upućene Allahu, ljubav prema Allahu i strah od Njegove kazne. Njegova šutnja bila je zikr srcem. Uvijek i u svakoj situaciji bio je u zikru. Njegovi udisaji i izdisaji bili su zikr. Njegovo hodanje, sjedenje, ležanje, stajanje, jahanje, putovanje i boravak, bili su zikr."

Zikrullah jezikom, u sebi i naglas, sam po sebi ili u džematu, ima šerijatsku osnovu pod određenim uslovima i na određen način.

(Neki smatraju da nije dozvoljeno činiti zikr naglas i u džematu. Međutim, ispravno mišljenje je, da je to dozvoljeno. O tome govori imam Abdu-l-Hajj El-Loknevi u djelu *Sibahatu-l-fikri fi-l-džehri biz-zikri*. U tom djelu on iznosi dokaze onih koji smatraju da je zikr, naglas i u džematu, zabranjen, ali daje i odgovor na to (krivo) mišljenje. Potom, iznosi dokaze onih koji smatraju da je to dozvoljeno, a neki od tih dokaza ukazuju da je takav zikr lijepo činiti. Također, on navodi slučajeve kada je potrebno činiti takav zikr ili situacije kada to nije lijepo činiti, te uslove pod kojima je to dozvoljeno i način njegovog obavljanja. Niko, na takav način, nije obradio ovu temu. Djelo je, u više izdanja, štampano u Indiji u obliku sabranih djela El-Loknevija

pod naslovom *Medžmu'u er-resailis-sitt*. Prvo izdanje je štampano za života autora 1303.h.g., pa pogledaj. Es-Sujuti je pisao o ovoj temi. Pogledaj njegovu poslanicu *Netidžetu-l-fikri fi-l-džehri biz-zikri*, u kojoj on smatra da je to dozvoljeno. Poslanica je odvojeno štampana, a u sklopu njegovog djela *El-Havi li-l-fetavi*. Ulema Nedžda je pisala o tome, kao na primjer Ibn Sahman, koji, također, smatra da je zikr naglas i u džematu, dozvoljen. (Napomena komentatora.)

Međutim, način na koji neki ljudi upražnjavaju zikr (uravnoteženi i ujednačeni pokreti, utvrđene vježbe, skakanje, privijanje, pregibanje naprijed, ispravljanje, naglo okretanje), zdrava ljudska priroda to ne prihvata, a skrušeno srce se ograđuje od toga. Da su srca takvih skrušena i smirena, takvi bi bili i dijelovi njihovih tijela, kako reče Seid b. El-Musejjeb, radijallahu anhu. To nije bila praksa muslimana u prvim stoljećima islama, za koja se kaže da su bila najbolja stoljeća islama. Objašnjenje kojim se nastoje opravdati ovi pokreti i skakanja, da je to radi očuvanja koncentracije, neprihvatljivo je iz razloga što to nije poznato iz vremena naših dobrih prethodnika, a oni su bili bolji i brižniji od nas u svojim nastojanjima da sačuvaju koncentraciju i stalno sjećanje na Allaha, ali nisu pravili takve pokrete. Naprotiv, kada im je to spomenuto, oštro su ga osudili. Oni su naši prethodnici i oni za kojima se mi povodimo i koje slijedimo. U nastavku ću citirati samo neke od njih. Bilježi Buhari u svome *Sahihu*, poglavlje o Bajramima (2:371) od hazreti Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Došao mi je Ebu Bekr, a kod mene su bile dvije djevojke Ensarijke, koje su pjevale ono što se prepričavalo kod Ensarija prilikom obilježavanja praznika Buas. One nisu bile (profesionalne) pjevačice...." Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u svome komentaru *Fethu-l-bari* (2:368), kaže: "El-Kurtubi, a on

je muhaddis Ebu-l-Abbas Ahmed b. Omer, autor poznatog komentara Kur'ana, ovako objašnjava riječi hazreti Aiše da to nisu bile pjevačice: 'Nisu to bile djevojke koje su se bavile pjevanjem, kao što su to one koje su poznate po tome. Ovo je napomena hazreti Aiše u cilju upozorenja da to nije bila uobičajena pjesma profesionalnih pjevača, koja ne ostavlja ravnodušnim i mirnim onoga ko je sluša. Takva vrsta pjesme, čiji tekst opisuje ljepote žene, vino i druge nedolične stvari, smatra se zabranjenom po mišljenju sve uleme.' Potom nastavlja: 'Ono što prakticiraju sufije, novotarija je. Sva ulema smatra da je to zabranjeno. Međutim, kod mnogih, za koje se smatra da rade dobra djela, nadvladala je strast, pa mnogi od njih upražnjavaju pokrete luđaka i djece. Neki čak i plešu uravnoteženim i ujednačenim pokretima. Bezobzirnost nekih od njih, odvela ih je čak dotle da smatraju kako je to dobro djelo i da se time približavaju Allahu, te da to rezultira najboljim stanjima (*halovima*). Ovo su djela zindika, da nas Allah pomogne.'"

Nakon što navodi ove riječi, Ibn Hadžer kaže: "Njihove riječi: da to rezultira najboljim stanjima, treba preokrenuti u: da rezultira najgorim stanjima."

Imam El-Kadi Ijad, Allah mu se smilovao, govoreći o biografiji imama Malika u svome djelu *Tertibu-l-medarik* (2:54), navodi: "Rekao je Et-Tennisijj: 'Bili smo kod Malika, a njegovi prijatelji su sjedili oko njega. Jedan čovjek iz mjesta Nasibin, upitao ga je: 'Kod nas (u našem mjestu) žive ljudi koje nazivaju sufijama. Oni mnogo jedu, pa poslije toga recitiraju kaside, a potom ustaju i plešu.' Imam Malik je upitao: 'Jesu li oni djeca?' 'Ne!', odgovorio je. 'A jesu li luđaci?', ponovo je upitao imam Malik. 'Nisu. Oni su stariji i mladi, razumni ljudi.', odgovorio je čovjek. Tada je imam Malik rekao: 'Nisam čuo da iko od muslimana radi nešto slično.'

Isti čovjek je nastavio: 'Oni jedu, zatim ustaju i neumorno plešu, a neki se udaraju po glavi, a neki po licu.' Imam Malik se nasmijao, a potom ustao i ušao u kuću. Prijatelji imama Malika su rekli čovjeku: 'Nisi bio od sreće našem prijatelju. Uz njega smo više od trideset godina i nijednom ga nismo vidjeli da se nasmijao do danas.'''

Sufijski komentator Kur'ana, El-Kurtubi, Allah mu se smilovao, u svome komentaru *El-Džami'u li ahkami-l-Kur'an* (7:365), kada komentira 2. ajet sure El-Enfal: **"Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju"**, kaže: "U ovom ajetu Allah govori o pravim vjernicima, a to su oni koji, kada se Allah spomene, osjete strah u svojim srcima. Taj osjećaj straha je rezultat snage njihovog imana i brige o Allahu. Oni osjećaju kao da su pred Allahom."

Slični ovom su i sljedeći ajeti: **"A radosnom viješću obraduj poslušne, čija srca, kad se Allah pomene, strah obuzme..."** (El-Hadždž, 34-35) **"One koji vjeruju i čija se srca, kada se Allah pomene, smiruju..."** (Er-Ra'd, 28) To je zbog njihove potpune spoznaje i sigurnosti srca. Pod riječi strah (*el-vedžel*), ovdje se podrazumijeva strah od Allahove kazne. Prema tome, tu ne postoji kontradiktornost.

U sljedećem ajetu, Allah spaja ova dva značenja: **"Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije se pouke ponavljaju, zbog kojih podilazi jeza one koji se Gospodara svoga boje, a kada spomene ime Allahovo, kože njihove i srca njihova se smiruju..."** (Ez-Zumer, 23) Tj. njihova srca se smiruju jer čvrsto i nepokolebljivo vjeruju u Allaha, iako Ga se boje.

Ovo je stepen (*deredža*) onih koji su spoznali Allaha (*arifi*), koji se boje Njegove srdžbe i Njegove kazne, a ne onako kako to čine neke neznalice i prostaci, ispuštajući snažne glasove, niti kao oni koji njaču, slično njakanju magaraca. Onima, koji tako rade i tvrde da je to izraz strahopoštovanja i pobožnosti, kažemo: "Niste dostigli stepen da se izjednačavate sa Poslanikom, sallellahu alejhi ve sellem, niti sa njegovim ashabima u spoznaji Allaha, strahu od Njega i veličanju Njega. Oni, kada su ljudima upućivali savjete i vazove, bili su u stanju ispravnog poimanja Allaha, plača iz straha od Njegove kazne. Zato Uzvišeni Allah govori o onima, koji su Ga spoznali, na ovaj način: **"Kada slušaju ono što se objavljuje Poslaniku, vidiš kako im liju suze iz očiju jer znaju da je to Istina, pa govore: 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, pa upiši i nas među one koji su posvjedočili.'"** (El-Maide, 83)

Ovo je opis njihovog stanja. Onaj, koji nije takav, ne može reći da slijedi njihovu uputu i njihov način prakticiranja vjere. Onaj, koji želi da se povede za nekim, neka se povede za njima. Onaj, koji podržava luđake i ludilo, gori je od njih, a ludila ima više vrsta.

Muslim prenosi od Enesa b. Malika da su ljudi Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, obasipali mnogim pitanjima. Jednog dana je izašao, ispeo se na minber i rekao: "Pitajte me, ali ne pitajte ni o čemu osim o onome što sam vam već objasnio, sve dok se nalazim na ovom mjestu." Kada su ljudi čuli ovo, zašutili su. Uplašili su se da bi Poslanik mogao biti u situaciji kada nešto dolazi (u situaciji primanja objave). Enes je rekao: "Okrenuo sam se desno i lijevo i vidio da je svaki od njih zamotao glavu u svoju odjeću, plačući." Enes je, u nastavku, spomenuo hadis u cijelosti.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kod Allaha će, na Sudnjem danu, sjediti oni koji su se povinovali, koji su skrušeni bili, koji su strahopoštovanje (spram Allaha) osjećali i koji su se mnogo Allaha sjećali."[26]

Tirmizi bilježi i potvrđuje vjerodostojnost hadisa, koji prenosi od Irbada b. Sarije da je rekao: "Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, uputio nam je veoma dirljiv vaz, od kojeg su oči suzile, a srca strahovala." Ovaj nije rekao: "Vikali smo", niti "Igrali smo", niti "Udarali smo nogama u zemlju", kao što to rade plesači, niti je rekao: "Ustali smo".

Abdu-l-Fettah je rekao: "Kada bi ovi zakiri, koji govore da su ti pokreti ujednačeni i da ne izlaze iz okvira dozvoljenog u islamu, i ako se nisu povinovali riječima imama koji zabranjuju te pokrete – kada bi samo pouku uzeli iz njihovih riječi u kojima je sadržana zabrana, pa da napuste takve pokrete i ono za što oni kažu da je haram. Ta ulema je ovako definirala sufiju: "Sufija je onaj koji napušta sumnjive stvari i ne prakticira neke dozvoljene stvari (*mubah*), plašeći se da ne bi zapao u ono što ne valja (*mekruh*), a da ne govorimo o onome što je zabranjeno u islamu." Allah upućuje na pravi put onoga koji traži uputu. Pa, uputi nas, Allahu naš, onome što Ti voliš i čime si Ti zadovoljan!

26 Nisam našao ovaj hadis ni u jednom izvoru, a Allah najbolje zna da li je to hadis ili nije. El-Hafiz b. Redžeb El-Hanbeli, Allah mu se smilovao, kaže u *Šerhu hadisi-l-'ilm* (str. 17-21): "U poznatom hadisu spominje se da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: 'Kada prođete pored džennetskih bašča, Allaha se sjećajte (da biste zaslužili Njegovu nagradu)! ' 'A šta su to

džennetske bašče?', upitali su. Poslanik je odgovorio: 'Halke zikra.'"

Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, kada bi spomenuo ovaj hadis, rekao bi: "Ja pod ovim ne mislim na halke pripovjedača kazivanja, već mislim na (obrazovne) halke fikha." U ovom značenju zabilježena je i izreka Enesa.

Kada je Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, bio na samrti, rekao je: "Dobro došla smrti! Dobro došao posjetioče u oskudici. Neću moći proći bez kajanja. Allahu moj, Ti, uistinu, znaš da nisam želio život na ovom svijetu da bih rijeke pravio, niti drveća sadio. Želio sam život na ovome svijetu da bih dugu noć i žeđ velikih žega podnosio i da bi sa ulemom u halkama zikra, koljeno uz koljeno, sjedio." Halke zikra su obrazovne halke. U tom značenju je i ovaj kur'anski ajet: **"Zato, pitajte ljude od znanja, ako vi ne znate!"** (El-Enbija', 7)

'Ata' El-Hurasani je rekao: "Halke zikra su sijela gdje se spominje halal i haram: kako da kupiš i prodaš, kako da namaz obavljaš i postiš, kako da se oženiš i razvedeš, kako da hadž obaviš i tome slično." Ebu Es-Sevvar El-'Adevi je sjedio u jednoj obrazovnoj halki. Među njima je bio i jedan mladić, koji im je rekao: "Učite subhanellah i el-hamdulillah". Ebu Es-Sevvar se naljutio i rekao: "Teško tebi! Na čemu smo, onda, mi bili?" (Ovo je zabilježio imam Ahmed u *Kitabuz-zuhd*, str. 316-317.)

U halke zikra spadaju i obrazovni skupovi na kojima se izučava tefsir, prenosi hadis Poslanika, podučava način prakticiranja vjere. Ovakvi skupovi su bolji od skupova na kojima se uči: subhanellah, el-hamdu lillah, Allahu ekber, jer u prvom slučaju

Potrudi se da kod sebe izgradiš pošten odnos prema Allahu i vjernicima. Posavjetuj se, o svakom svom pitanju, sa onima koji se boje Allaha. Uzvišeni Allah kaže: **"A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni."** (Fatir, 28) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Vjera je savjetovanje." (Ovaj hadis prenosi Muslim od Temima Ed-Darija)

Znaj da onaj, ko te savjetuje, izražava prema tebi ljubav svoju, a onaj, koji ti se ulizuje, vara te.[27] Onaj, koji

---

radi se o farz ajnu i farzi kifaje, dok je zikr, u drugom slučaju, isključivo, dobrovoljni ibadet.

Prema tome, halke zikra se ne ograničavaju samo na skupove, na kojima se hvali i veliča Uzvišeni Allah, već se protežu na sve skupove na kojima se spominje Allahova naredba i zabrana, ono što je On dozvolio i ono što je zabranio, ono što On voli i ono čime je zadovoljan. Možda je taj zikr korisniji od prvog, jer poznavanje dozvola i zabrana u vjeri je izričita obaveza za svakog muslimana i muslimanku.

Zikr u smislu učenja određenih rečenica, uglavnom je, dobrovoljni ibadet, a nekada je i obaveza, kao na primjer učenje u obaveznim namazima. Dok poznavanje onoga, što je Allah naredio i zabranio, onoga što On voli, prezire ili ono čime je zadovoljan, spada u izričite obaveze za svakog muslimana kome zatreba nešto od toga da nauči. U tom smislu zabilježena je i ova predaja: "Traganje za naukom je obaveza svakog muslimana."

27 Tj. onaj ko te vidi kako neispravno postupaš i kako si skrenuo sa Allahovog puta, pa naspram toga pokaže svoje zadovoljstvo i ne ukaže ti na grešku, on te vara. Takvog smatraj za neprijatelja,

ne prihvati tvoj savjet, nije ti brat. Omer b. El-Hattab, radijallahu anhu, je rekao: ''Nema dobra u narodu koji ne savjetuje, niti ima dobra u narodu koji ne voli one koji savjetuju.''[28]

Uvijek daj prednost iskrenosti, pa ćeš time najviše dobiti.[29] Kloni se beskorisnog govora, pa ćeš biti siguran.

---

koji te ne podnosi. Jer to je postupak neprijatelja, a ne postupak brata koji prema tebi osjeća ljubav.

28 Omer, radijallahu anhu, bi govorio: ''Allah se smilovao čovjeku koji Omeru ukaže na njegove greške.'' Ovom izjavom on je postupak ukazivanja na greške od brata muslimana izdigao na nivo poklona, a takav čovjek zaslužuje dovu.

Neki čovjek je rekao Hasanu El-Basriju: ''Šta da radimo sa narodom koji nas plaši toliko da nam srca hoće iskočiti?'' Hasan je odgovorio: ''Tako mi Allaha, bolje ti je da se družiš sa onima koji te plaše, pa radi toga ostaneš bezbjedan, nego da se družiš sa onima koji te umiruju, pa radi toga zapadneš u strah.'' (Navedeno prema: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:150)

29 El-Hafiz b. El-Dževzi prenosi od Temima Er-Razija (Menakib el-imam Ahmed b. Hanbel, str. 350.) da je rekao: ''Čuo sam Ebu Zer'u Er-Razija da je rekao: 'Pitao sam Ahmeda b. Hanbela kako se uspio osloboditi sablje Mu'tesima i biča El-Vasika, pa mi je odgovorio: 'Kada bi iskrenost privili na ranu, zacijelila bi.''' Kadija Basre, Ijas b.Mu'avija El-Muzeni je rekao: ''Najčasnije svojstvo čovjeka je iskrenost u govoru. Ko ne posjeduje svojstvo iskrenosti, njegov najljepši moral je okrnjen.'' (Ovo bilježi El-Hafiz b. Kesir u svome djelu *El-bidajetu ve en-nihajetu*, 9:336.)

Zaista, rezultat iskrenosti je dobro djelo.[30] Rezultat dobrog djela je zadovoljstvo Uzvišenog Allaha. Zaista, laž vodi u razvrat, a razvrat donosi Allahovu srdžbu.[31] Abdullah b. Abbas, radijallahu anhu, je rekao: "Nemoj govoriti o onome što te se ne tiče i ne raspravljaj sa glupim, niti sa pametnim. O svome bratu govori onako kako bi volio da se o tebi govori."

---

30 Kada donosi biografiju Malika b. Dinara, El-Hafiz Ebu Ne'im u svome djelu *El-Hilye* (2:359), prenosi od Dža'fera b. Sulejmana Ed-Dabe'ija da je rekao: "Čuo sam Malika b.Dinara da je rekao: 'Iskrenost i laž vode borbu u srcu čovjeka sve dok jedno ne nadvlada drugo. Iskrenost izgleda slabašno kao što izgleda sadnica palme. Ona je jedna grana, pa ako je dijete polomi ili je pojede koza, otići će i njen korijen. Međutim, ukoliko se natapa, ona raste i širi se sve dok ne dobije snažan korijen, veliku krošnju koja hlad daje i plod koji se jede. Tako je i iskrenost. U srcu čovjeka izgleda slabašno, pa, ako čovjek o njoj vodi računa i Allah mu u tome pomaže, sve dok mu ne podari Svoj blagoslov, pa njegove riječi postanu lijek za one koji griješe.' Potom, Dža'fer nastavlja: 'Malik b. Dinar bi govorio: 'Zar ih niste vidjeli?' Potom bi zašutio i ponovo nastavio: 'Da, tako mi Allaha, vidjeli smo ih, vidjeli smo Hasana El-Basrija, Seida b. Džubejra i njima slične. Riječima jednog od takvih, Allah oživljava skupine ljudi.'"

31 Hazreti Aiša, radijallahu anha, je rekla: "Moral ashaba Poslanika, sallelalhu alejhi ve sellem, nije bio narušavan laganjem. A kada bi saznao za tako nešto, odlazio bi kod njih, znajući da će njegove riječi prouzrokovati pokajanje." (Ovo navodi imam Ahmed b. Hanbel u svome djelu *El-'ilel*, 1:406)

Radi onako kako radi onaj koji zna da će biti nagrađen za dobar postupak, a kažnjen za grijeh. Uvijek budi zahvalan i ne polaži nadu u dug život. Posjećuj mezare s određenom namjerom.[32] Svim srcem razmišljaj o danu proživljenja.[33]

---

32 Prenosi se od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je rekao: "Rekao mi je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem: 'Posjeti mezar, pa ćeš se tako sjetiti Ahireta. Kupaj mrtve, jer u tome je snažna poruka. Obavljaj dženazu namaz, možda te to rastuži, jer, tužan (na ovom svijetu) bit će u Allahovom hladu na Sudnjem danu.'" (Ovaj hadis zabilježio je Hakim u svome *Mustedreku* (4:330), uz konstataciju da je vjerodostojnog lanca prenosilaca. Zehebi u svome djelu *Telhisu-l-mustedrek*, također, tvrdi da je hadis vjerodostojan.)

33 To nije lahko. Mnoga srca posustanu kada, u stvarnosti, o tome počnu razmišljati. U biografiji Er-Rebi'a b. Husejma, učenika poznatog ashaba Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, spominje se da je, kada bi ulazio kod Mes'uda, govorio: "Tako mi Allaha, da te vidi Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, zavolio bi te. Kada god te vidim, sjetim se poslušnih", a u drugoj predaji stoji da je to govorio kada god ga je slušao da uči ajet: "Radosnom viješću obraduj poslušne". A Er-Rebi' je bio takav.

O njemu je pisao i Zehebi u svome djelu *Tezhibu et-tehzib* i drugi muhaddisi i historičari. Tako se pripovijeda da su Er-Rebi' b. Husejm i Abdullah b.Mes'ud izašli na obalu Eufrata. Tamo su prolazili pored kovačkih radnji. Kada je Er-Rebi' vidio vatru, njeno ključanje i huku, proučio je ovaj kur'anski ajet: **"...kada od njih bude udaljena toliko da je mogu vidjeti, čut će kako**

gnjevna ključa i od bijesa huči..." (El-Furkan, 12) Potom je pao u nesvijest. Došlo je vrijeme podne namaza i Abdullah ga je pozvao. Međutim, on nije odgovarao, pa je Abdullah otišao sam i predvodio namaz. Kada se vratio, ponovo ga je pozvao, ali mu on nije odgovorio. Otišao je sam i predvodio ikindiju namaz. Kada se vratio, ponovo ga je pozvao, ali mu on nije odgovorio. Potom je otišao sam i predvodio akšam namaz. Kada se vratio, ponovo ga je pozvao, ali mu on nije odgovorio. Nije dolazio k sebi sve dok njegovo tijelo nije osjetilo hladnoću noći.

U biografiji poznatog muhaddisa, fakiha i pobožnjaka, Abdullaha b.Vehba El-Kurešija El-Masrija, prijatelja imama Malika – preselio 197.h.g., spominje se da je Junus rekao: "Ibn Vehb je rekao: 'Neki muhaddisi tražili su od mene da im pričam o svojstvima Dženneta i Džehennema. Nisam znao da li sam ustanju to ispričati?' Potom je sjeo pred njih, pa su mu oni govorili o svojstvima Džehennema. Kada je to čuo, pao je u nesvijest. Njegovo lice su poprskali vodom, ali se nije budio. Neko je rekao da mu izrecitiraju svojstva Dženneta. Ni poslije toga nije došao k sebi. U tom stanju je ostao dvanaest dana, a poslije su pozvali ljekara. Kada ga je vidio, rekao je: 'Srce ovog čovjeka se raspuklo.' Potom je preselio na Ahiret, Allah mu se smilovao." (*Tertibu-l-medarik* od El-Kadija Ijada, 3:241)

Autor ovog djela, El-Muhasibi, Allah mu se smilovao, napisao je veoma vrijedno djelo, koje je nazvao *Et-Tevehhum*, objavljeno u Egiptu 1357.h.g. U tom djelu on govori o osjećajima stanovnika Džehennema i o kaznama i strahotama kroz koje će proći prije, i nakon što uđu u Džehennem. Također, govori o osjećajima stanovnika Dženneta i o blagodatima, počastima i nagradi, koje će imati prije, i nakon što uđu u Džennet. O svemu tome on

Ebu Zerr, radijallahu anhu, je rekao: "Radi onako kao da gledaš Uzvišenog Allaha, a sebe svrstaj među umrle. Znaj da se zlo ne zaboravlja, a dobro djelo ostaje. Znaj da je zadovoljstvo u onome što posjeduješ od dunjaluka, a što zadovoljava tvoje potrebe bolje je, nego da imaš mnogo više od toga, a što umanjuje tvoje vjerovanje.[34]

Čuvaj se dove (kletve) mazluma. Popuni svoju poputbinu onim što ti je neophodno za Ahiret. Budi sam svoj upravitelj i ne dozvoli da ljudi tobom upravljaju.[35] Razmišljaj o svojim postupcima i ne budi nemaran. Jer, bit ćeš odgovoran za svoj provedeni život." Ebu Umame,

---

govori postepeno, veoma lijepim i jasnim jezikom, kao da se nalaziš pred njim, što kod čitaoca izaziva strah, omogućujući mu da uzme pouku iz svega toga i usađuje mu želju da radi za Ahiret. Preporučujem ti da pročitaš to djelo, a Allah štiti i nas i tebe.

34 Hasan El-Basri, radijallahu anhu, je rekao: "Pripazite se ovosvjetskih stvari, koje zaokupljaju (pažnju). Takvih stvari dunjaluk je pun. Čovjek neće otvoriti nijedna vrata, a da ona ne otvore novih deset vrata. (Navedeno prema: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:153) Katade je rekao: "Kada god se jednom narodu namnože blagodati, poveća mu se i broj neprijatelja." (Bilježi imam Ahmed u djelu *El-'Ilel*, 1:174)

35 U djelu *Nehdžu-l-belaga* (4:145) koje se pripisuje hazreti Aliji, radijallahu anhu, stoji: "O sine Ademov, sam upravljaj svojim imetkom i radi s njim ono što bi volio da se radi poslije tebe." Ovo se spominje i u riječima Er-Rebi'a b. Husejma, učenika Abdullaha b. Mes'uda, kako je zabilježeno u djelu *Kitabuz-zuhd* od imama Ahmeda, na 333. str.

radijallahu anhu, je rekao: "Kada bi čovjek razmišljao o svome Gospodaru, to bi mu bilo bolje od džihada."

Znaj da će onom, koji se zabavi Ahiretom, Allah obezbijediti ono što mu je potrebno za dunjaluk. U jednom hadisu se spominje da je Poslanik rekao: "Oslobodite se ovosvjetskih briga koliko god možete. Jer, onome, kome je ovaj dunjaluk najveća briga, Allah će uvećati svakodnevne potrebe koje će ga odvratiti od razmišljanja o Ahiretu, a uvijek će misliti da je siromašan i da mu je nešto uskraćeno. A onome, kome je Ahiret najveća briga, Allah će srediti njegovo stanje i bogatstvo u njegovo srce usaditi. Kada god se rob svojim srcem okrene ka Allahu, On učini da se srca vjernika, s milošću i ljubavlju, usmjere ka njemu."[36]

Brate moj, nipošto ne sumnjaj u Kur'an.[37]

---

36 Ovaj hadis, u sličnoj verziji, spominje Es-Sujuti u *El-Džami'us-sagir* i kaže da ga prenosi Et-Taberani od Ebu Derdaa. Komentirajući ovaj hadis, El-Munavi u djelu *Fejdu-l-kadir*, 3:261, kaže: "El-Munziri ovaj hadis smatra apokrifnim, a El-Hejsemi kaže: 'U njegovom lancu prenosilaca je Muhammed b. Se'id b. Hassan El-Maslub, a on je lažov (*kezzab*).' Slično o ovom hadisu govore i drugi." Prema tome, ovaj hadis je veoma slab, a Allah najbolje zna.

37 Tj. ne sumnjaj da su to riječi Uzvišenog Allaha. Ne upuštaj se u raspravu da li je on stvoren ili postoji oduvijek. Također, može da znači zabranu raspravljanja o nejasnim ajetima, kao i zabranu poništavanja Kur'ana Kur'anom.

Nemoj raspravljati o vjeri[38], niti Allahu određuj granice. Budi od onih za koje Uzvišeni Allah kaže:

Pravo svakoga, koji se bavi Kur'anom, jeste da ulaže napor na planu što boljeg razumijevanja njegovih ajeta, da usaglašava značenje sličnih i, naizgled, različitih ajeta, koliko god je u mogućnosti. Jer kur'anski ajeti potvrđuju jedni druge. A ako naiđe na problem i ne bude ga kadar riješiti, neka smatra da je to zbog njegovog nerazumijevanja i neka to prepusti Allahu i Njegovom Poslaniku. Jer, Uzvišeni Allah kaže: **"A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše."** (En-Nisa', 59)

Imam Ahmed b. Hanbel prenosi u svome *Musnedu* (*Musned Ebu Hurejre*, 2:300) od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: "Kur'an je objavljen na sedam harfova (narječja). Sumnja u vjerodostojnost Kur'ana nevjerstvo je, tri puta. Ono što znate iz Kur'ana, radite po tome, a ono što ne znate, prepustite to njegovom znalcu (Allahu i Njegovom Poslaniku)." Navodi ga i El-Munavi u *Fejdu-l-kadir*, 6:265.

38 Ovdje se misli na raspravu kojom polemičari nastoje pobiti protivničke stavove i pridobiti ih na svoju stranu. To je pokuđeno raditi, osim u slučaju potpune objektivnosti ili u cilju iznošenja istine. Međutim, danas je to veoma rijetko. Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, upozorio je muslimane da se ne upuštaju u beskorisne rasprave, jer to može biti uzrok da ljudi skrenu sa puta istine u zabludu. Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: "Neće zalutati nijedan narod koji je na pravom putu, osim u slučaju kada se upusti u polemiziranje. Potom je proučio ovaj ajet: **'A naveli su**

"...A kada ih bestidnici (neznalice) oslove, odgovaraju: 'Mir vama!'" (El-Furkan, 63)

Budi pristojan u ponašanju. Ne povodi se za strastima i ne ljuti se. Radi ono što će pojačati tvoju budnost.[39]

---

ti ga kao primjer samo za to da bi spor izazvali, jer su oni narod svađalački.'" (Ez-Zuhruf, 58) Ovaj hadis je zabilježio imam Ahmed u *Musnedu*, 5:252; Tirmizi 12:133, konstatirajući da je hasen sahih; Ibn Madže u svome *Sunenu*, 1:19; El-Hakim u *El-Mustedreku*, 2:448, konstatirajući da je vjerodostojan (*sahih*), a to potvrđuje i Zehebi. Imam Ahmed b. Hanbel u svome *Musnedu*, 2:352 i 364, prenosi od Mekhula, a on od Ebu Hurejre da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem: 'Rob neće vjerovati potpunim imanom sve dotle dok ne napusti laž u šali i dok ne napusti raspravljanje, pa makar bio u pravu.'" Mekhul nije mogao čuti ovaj hadis od Ebu Hurejre. Prema tome, lanac prenosilaca ovog hadisa je prekinut.

Tirmizi u svome *Sunenu* (8:160), prenosi hadis od Ibn Abbasa, senedom koji nije dobar, da je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: "Ne raspravljaj sa svojim bratom." Također, Tirmizi (8:159) i Ibn Madže (1:19) prenose od Enesa b. Malika da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem: '... Ko napusti raspravu, a bude u pravu, bit će mu sagrađen dvorac u srednjem dijelu Dženneta...'" To je zato što polemika proizvodi odbojnost i mržnju, te udaljavanje među onima koji se vole, a da ne govorimo o drugima. Zato je ovolika nagrada za one koji napuste polemiku, ako su u pravu. Prema tome, potrebno je izbjegavati i udaljavati se od toga.

39 Zato, jer su ovosvjetske ljepote veoma privlačne. One te vode u zaborav onoga što će ti se, zasigurno, dogoditi. Zato je

Neka blagost bude tvoje oružje, promišljenost tvoj prijatelj, čistota tvoje sklonište, sloboda tvoj plijen, dunjaluk tvoj prolazni put, a Ahiret tvoje konačno

---

neophodno raditi ono što će pojačati budnost i zaštitu od uobraženosti i obmane. Ibn El-Mukaffa' je veoma slikovito i istinito prikazao ljudsku zaboravnost na Ahiret, koja ga odvraća od njegovog konačnog cilja. Ovaj dunjaluk ga uništiva svojim ljepotama. On kaže: "Tragao sam za nečim što je slično čovjeku i uvidio sam da je on sličan onome koji se spasio od razbješnjelog slona padajući u bunar, ali se zadržao na samom njegovom vrhu, uhvativši se za dvije grane iznikle u zidu bunara, dok mu njegove noge dodiruju četiri zmije, koje su svoje glave izmilile iz rupa. On pogleda naniže i ugleda najveću zmiju, koja se izdužila kao palma, crvenih očiju kao krv, raširenih čeljusti, spremna da proguta mnoge životinje, a u ustima joj zubi slični vrhovima koplja. Otvorila je usta i čeka da padne u njene čeljusti. Digao je pogled prema dvjema granama i ugledao dva velika stahora, crnog i bijelog, koji su uporno glodali korijenje tih grana. Baveći se sobom i zabrinut situacijom u kojoj se našao, iznenada je, u neposrednoj blizini, ugledao košnicu u kojoj je bilo meda. Probao je med, pa je njegova slast odvukla njegovu pažnju od situacije u kojoj se nalazio i od pokušaja iznalaženja rješenja. Nisu mu na umu bile četiri zmije ispod njegovih nogu, na koje je mogao svakog momenta pasti, niti su mu na umu bili stahori koji su uporno glodali grane za koje se držao, a poslije ga je čekao pad u čeljusti najveće zmije. Tako se zabavio medom zaboravljajući na svoj problem sve dok nije pao u čeljusti najveće zmije i stradao." (*Kelila ve Dimna*, str. 89.) Zato, dragi brate, ne zaboravi na Ahiret. Da nas Allah sačuva od zaborava i nemarnosti.

odredište. Hasan El-Basri[40] je rekao: "Uzvišeni Allah nije dao rahatluka vjerniku, osim u Džennetu."[41]

Pričuvaj se nemarnosti, varke neprijatelja, oduševljenja koje izaziva strast,[42] požudne pohlepe[43] i nefsanskih želja.

---

40 To je poznati autoritet iz generacije tabi'ina, najpoznatiji među pobožnim i skromnim muslimanima svoga vremena. O njemu je rečeno: "Njegove riječi liče riječima vjerovjesnika." Allah mu se smilovao.

41 Hasan El-Basri, Allah mu se smilovao, također je rekao: "Smrt je razotkrila sramote ovoga svijeta i pametnom nije ostavila prostora za radost." (Navedeno prema *Tarihu-l-islam* od Zehebija, 4:102) Učenik Hasana, Malik b. Dinar, govorio je: "Istinska radost bogobojaznih je na Sudnjem danu." (Navedeno prema *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:380)

42 Tj. navale strasti koje čovjeku predstavljaju grijeh beznačajnim, da bi ga, na kraju, odvele u grijeh.

43 Sa malo kontroliranja strasti i sjećanjem na Allaha o tome kakve su posljedice njihova slijeđenja ili suprotstavljanja njima, čovjek bi savladao te strasti. Zauzvrat, Allah bi ga obasuo Svojim zadovoljstvom, prosvijetlio njegovo srce, uzvisio njegovu dušu, povećao njegovo vjerovanje, okružili bi ga meleki, imao bi divan osjećaj koji se ne da opisati. Čovjek je najbolji onda kada savlada svoje strasti. Tada se meleki vesele i obasipaju ga dovama i čestitkama. Nasuprot tome, kako je samo ružan onaj ko se povinuje strastima, čak i kod samoga sebe. Tada se šejtani vesele, a na njega se spušta Allahova srdžba. Molim Uzvišenog Allaha da nas zaštiti od toga.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Tvoj najljući neprijatelj je tvoj nefs."[44] To je najljući

---

Allah se smilovao šejhu Ibn El-Kajjimu, koji u svome djelu *El-Fevaid* na str. 139., kaže: "Znaj da je kontroliranje strasti lakše od kontroliranja posljedica strasti. Jer, strast proizvodi bol i kaznu, ili uskraćuje potpunije uživanje, ili oduzme vrijeme, što može predstavljati gubitak i kajanje, ili okalja čast, a vjerniku bi bilo bolje da nije tako, ili upropasti imetak koji bi vjerniku bio korisniji, ili donese gubitak poštovanja, a vjerniku bi bilo bolje da nije tako, ili prouzrokuje gubitak blagodati koja je ljepša i slađa za vjernika od uživanja koje ima u toku udovoljavanja strastima, ili donosi brigu, žalost i strah, što može biti mnogo gore od uživanja u udovoljavanju strastima, ili prouzrokuje zaborav znanja koje je vjerniku mnogo vrjednije od uživanja u strastima, ili obraduje neprijatelja i rastuži prijatelja, ili zaustavi blagodat koja je na putu, ili prouzrokuje sramotu koja ostane stalno svojstvo onoga ko je udovoljio strasti, jer djela izgrađuju u čovjeku svojstva i način ponašanja."

44 Ovaj hadis prenosi El-Bejheki u djelu *Kitabuz-zuhd* sa slabim lancem prenosilaca. Postoji još jedan hadis, sličan ovome, a koji prenosi Enes u nešto izmijenjenoj formi. Međutim, u ovom obliku, on je poznatiji. O tome govori i El-'Adžluni u svome djelu *Kešfu-hafai ve muzilu-l-ilbasi 'amma ištehere mine-l-ehadisi 'ala elsinetin-nas* (1:143).

Hafiz El-'Iraki u svome djelu *Tahridžu ehadisi-l-Ihja'*, koje se nalazi u sklopu Gazalijevog *Ihaja'a*, govori o ovome hadisu (8:7), pa kaže: Bilježi ga El-Bejheki u *Kitabuz-zuhd*, u hadisu Ibn Abbasa. U lancu prenosilaca ovog hadisa je i Muhammed b. 'Abdurrahman b. Gazvan, a on je jedan od onih koji su

neprijatelj, upravo zbog toga što mu se čovjek povinuje i slijedi ga.

Svaka stvar koja ti se pokaže kao ispravna, stavi je na provjeru prema Kur'anu, Sunnetu i ispravnoj praksi.[45]

---

izmišljali hadise." Međutim, Ez-Zubejdi u svome *Komentaru Ihja'a* (7:206), a nakon konstatacije El'Irakija, kaže: "Našao sam riječi Ibn Hadžera o ovom hadisu." On, doslovno, kaže: "Ovaj hadis ima i druge predaje, osim predaje Ibn Abbasa: predaja Enesa i drugih."

45 Džunejd, Allah mu se smilovao, je rekao: "Ovaj naš pravac je uslovljen Kur'anom i Sunnetom. Pa, onaj koji ne pamti Allahovu Knjigu, ne piše hadis i nije upućen u to, ne može se uzeti kao primjer za slijeđenje." (Navedeno prema *Igasetu-l-lehfan* od Ibn El-Kajjima, 1:125)

Šejh Eš-Ša'rani, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Kešfu-l-gummeh* (1:10), je rekao: "Svaki put, kojim nije hodio Poslanik, jest put tmine. Svaki onaj koji, s ubjeđenjem, slijedi put Poslanika, neće biti sačuvan od teškoća i prepreka." On je, također, rekao: "Djelujte u skladu sa Zakonom, a ne u skladu sa 'otkrovenjem', jer ono može navesti ne pogrešan postupak. Zato je neophodno mnogo iščitavati fikhske knjige, što nije slučaj sa sufijama, kojima se ukažu prvi zraci otkrovenja, pa zabrane proučavanje fikha, govoreći, iz neznanja, da to predstavlja prepreku." (Ovo prenosi Ibnu-l-'Imad El-Hanbeli u djelu *Šezeratuz-zeheb*, 8:374)

Imam El-Gazali u *Ihja'u*, 1:37-38, kaže: Rekao je El-Džunejd, Allah mu se smilovao: "Jednog dana, rekao mi je moj šejh: 'Kada odeš od mene, s kim ćeš sjediti?' Odgovorio sam: 'Sa

---

El-Muhasibijem.' On mi je rekao: 'Dobro je to. Uzmi od njegovog znanja i njegovog morala, a ne obraćaj pažnju na njegov govor i odbacivanje stavova mutekellimina.' Kada sam se okrenuo izlazeći, čuo sam ga da kaže: 'Allah te učinio poznavaocem hadisa, sufijom, a ne sufijom, poznavaocem hadisa." El-Gazali objašnjava ove riječi: "To znači da onaj ko je dobro upućen u hadis, tj. nauku, a potom postane sufija, na dobrom je putu, dok onaj ko postane sufija prije nego što stekne znanje o hadisu, rizikuje sam sa sobom."

El-Hafiz b. Redžeb El-Hanbeli, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Šerhu hadisi-l-'ilm*, str. 16., kaže: "Mnogi tvrde kako posjeduju unutarnje (skriveno) znanje, o tome govore i na tome se zadržavaju. Ružno govore o vanjskom znanju, a to je poznavanje Allahovog Zakona, propisa, onoga što je dozvoljeno i onoga što je zabranjeno. Oni omalovažavaju one koji se time bave, govoreći da su ograničeni i površni u svome znanju. To je omalovažavanje Allahovog Zakona i dobrih djela, čemu su poslanici pozivali i o čemu su se brinuli. Neki čak govore da su oslobođeni obaveza koje važe za svakog muslimana i muslimanku, tvrdeći da one važe samo za obični narod, a za one koji su postigli deredže (*vasil*) to ne važi, čak predstavlja prepreku na njihovom putu. Takvi i njima slični "arifi", kako reče El-Džunejd, postigli su deredže, ali u Džehennemu. To je najveća prevara šejtanova i zavođenje, koji se njima poigrava, dok ih, konačno, ne izvede iz islama. Neki od njih smatraju da se 'unutarnje znanje' ne prima iz Vjerovjesničke svjetiljke. Niti iz Kur'ana i Sunneta. Prema njima, to znanje dolazi kroz otkrovenje (*kešf*) i nadahnuće (*ilham*). Takvi su formirali potpuno pogrešan stav o Šerijatu, tvrdeći da on ne donosi tako korisno znanje, koje uslovljava ispravnost srca i približavanje

Ako ti nešto ostane nepoznato, poslušaj o tome stav onoga, čijom vjerom i razumom si zadovoljan. Znaj da je dokaz istine to što je prihvatljiva za ljudsku dušu.[46] Zar nisi čuo ove riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Zatraži mišljenje svoga srca i onda kada ti drugi daju svoje mišljenje."[47]

Znalcu nepoznatog. Takav stav je uslovio napuštanje svega onoga što je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, donio, što se odnosi na ovo pitanje, tako da je svaki njihov govor o tome neutemeljen. Na taj način su otišli u zabludu, a i druge su u zabludu odveli."

46 Zdrava ljudska priroda prihvata istinu, a odbacuje neistinu, jer tako ju je Allah stvorio. Istina nadjačava neistinu sve dok su srca uz nju. U djelu *Menakibu-l-imami Ahmed* od Ibn El-Dževzija (str. 311.), stoji: "U danima iskušenja (vrijeme kada su mu'tezile, uz svestranu podršku države, pozivale ljude svome stavu o stvaranju Kur'ana), rečeno je imamu Ahmedu: 'O Ebu Abdullah, zar ne vidiš kako je neistina nadjačala istinu!?' On je odgovorio: 'Nikako! Neistina nadjačava istinu samo onda kada srca ljudi skrenu sa istine u zabludu, a naša srca su, još uvijek, na istini.'"

47 U ovom obliku bilježi ga Buhari u *Et-Tarihu-l-kebir*, od ashaba Vabisa b. Ma'beda El-Esedija, radijallahu anhu Također, zabilježio ga je i Es-Sujuti u *El-Džami'us-sagir*. Spominje ga i Nevevi u zbirci *Četerdeset hadisa*, 27. hadis po redu u potpunijem obliku, uz napomenu da je hadis '*hasen sahih*', te da je preuzet iz dva Musneda: imama Ahmeda b. Hanbela i Ed-Daremija sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Imam El-Gazali u svome *Ihja'u*, (5:6), govoreći o ovome hadisu, kaže: "Kako su samo uzvišena ova srca! Zato Poslanik nije svakome rekao da posluša mišljenje svoga srca. Rekao je to Vabisu, jer ga je dobro poznavao."

Autoritet El-Munavi u svome djelu *Fejdu-l-kadir*, (1:495), je rekao: "Neka ulema kaže: 'Ovaj hadis nema ograničeno značenje, ali se odnosi na one, čija srca je Allah prosvijetlio postojanim i nepokolebljivim vjerovanjem, a drugi mu daju svoje mišljenje koje nije utemeljeno na šerijatskim dokazima. U protivnom, ako je mišljenje potkrijepljeno šerijatskim dokazima, obaveza je poslušati ga i slijediti, pa i u slučaju da srce ne prihvata to mišljenje.'"

El-Hafizu b. Redžeb je rekao: "Ovaj hadis nam govori da je ljudsku prirodu Allah stvorio tako da pozaje Istinu i da joj se priklanja i prihvata je. Takva priroda voli istinu, a bježi od svega onoga što je suprotno istini. Zato Uzišeni Allah naziva sve ono što je naredio *ma'ruf* (ono što je poznato), a ono što je zabranio, naziva *munker* (ono što je napoznato). Srca onih, koji su toga svjesni, smirena su, kako reče Allah. Prema tome, ovaj hadis upućuje na to da čovjek traži mišljenje svoga srca onda kada je u nedoumici šta da uradi. Pa ono, čemu se prikloni srce, dobro je i dozvoljeno djelo, a ono što srce ne poznaje i odbija ga, grijeh je i zabranjeno djelo." (Pogledaj: *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikem*, str. 221-222.)

Ibn Hadžer El-Hejsemi El-Mekkijj je rekao: "Odgovor Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, Vabisu, pokazuje njegovo utemeljeno razumijevanje, snagu njegovog razuma i prosvijećenost njegovog srca. Zato ga Poslanik upućuje na

Ograniči svoje dijelove tijela da rade samo na ono za što ti je poznat vjerski propis.[48] Kontroliraj svoje nastojanje tako da znaš kako postići Allahovu blizinu.

Pred Allahom budi onako kako rob, koji traži pomoć, treba da bude i vidjet ćeš da je On Blag i Milostiv.[49]

---

poimanje srca, a znao je da je Vabis u stanju koje mu to dozvoljava. Jer, to može shvatiti samo onaj koji se nalazi u istom stanju. Međutim, onaj koji je grube prirode i slabog poimanja, njemu se ne može dati ovakav odgovor (takav se ne upućuje na poimanje srca), jer iz njega neće ništa pojmiti. Takvima je potrebno detaljno razjasniti šerijatske dozvole i zabrane. Ovaj hadis, također, pokazuje kakav je odnos imao Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, prema svojim ashabima. Obraćao im se na način da ga svaki od njih može shvatiti. Hazreti Aiša, radijallahu anha, je rekla: 'Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, naredio nam je da se (u komunikaciji sa ljudima), spustimo na njihov nivo.'" (Pogledaj: *El-Fethu-l-mubinu bi šerhi-l-erbe'ine*, str. 192.)

48 Tj. nemoj pokrenuti nijedan dio svoga tijela, a da ne znaš da li je taj potez dozvoljen u vjeri ili nije?. U protivnom, takav potez bit će uperen protiv tebe i neće ti biti ni od kakve koristi. Hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Onaj koji djeluje bez znanja (da li je to što radi dozvoljeno ili nije), više štete donese nego koristi."

49 Kako on brzo udovoljava molbi i kako je efikasna Njegova pomoć onome ko, samo od Njega, pomoć traži.

Komentirajući 62. ajet sure En-Neml: **"Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. – Zar pored Allaha postoji**

drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite!", El-Hafiz b. Kesir u svome Tefsiru (3:371), prenosi od Ibn 'Asakira Ed-Dimešqija da je rekao: "Neki čovjek je prenosio ljude na svojoj mazgi. Putovao je od Damaska do Ez-Zebedanija. Jednog dana sa njim je jahao neki čovjek. Vlasnik mazge kaže da su, jednim dijelom, slijedili neoubičajeni put, pa mu je putnik rekao: "Kreni ovim putem, jer je bliže." Vlasnik mazge je rekao da ne poznaje taj put, a putnik je insistirao da krenu tim putem jer je kraći. Na kraju, krenuli su tim putem. Došli su u jednu veliku i neprohodnu dolinu, koja je bila ispunjena leševima. Putnik mu je rekao da prihvati mazgu kako bi sišao. Kada je sišao, izvukao je nož i navalio na vlasnika mazge. Ovaj je počeo da bježi, a putnik je jurio za njim. Zakleo ga je Allahom da ga ostavi na miru i da, zauzvrat, uzme mazgu sa svim što je na njoj. Putnik je rekao da je mazga već njegova i da sada želi njega ubiti, uprkos upozorenju na Allahovu kaznu koja ga čeka za to. Na kraju, vlasnik mazge se predao, ali je zamolio napadača da mu dopusti klanjati dva rekata dobrovoljnog namaza. Ovaj mu je to dopustio, naređujući mu da požuri. Kada je zanijetio da klanja, nije se mogao sjetiti ničega iz Kur'ana što bi proučio u namazu. Stajao je tako, u nedoumici šta da radi, a napadač ga je požurivao. Napokon, počeo je učiti 62. ajet sure En-Neml: **"Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite!"** Najednom, pred njim je bio konjanik koji je došao iz pravca ulaza u dolinu. U ruci držao koplje. Bacio ga je, pogodio napadača u srce i ubio ga. Vlasnik mazge se uhvatio za konjanika i upitao ga: "Allaha ti, reci mi ko si ti?", a konjanik je odgovorio: "Ja sam rob 'Onoga Koji se nevoljniku, kad Mu se

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Zaista, Allah daje Svome robu mjesto kod Sebe prema mjestu koje On zauzima kod njega."[50]

---

obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja'." Na kraju, uzeo je svoju mazgu i prtljag i zdrav se vratio kući." Pa, neka je slavljen Onaj Koji pomoć pruža, a On ne treba ničiju pomoć.

50 Ovo je jedan dio hadisa koji govori o vrijednostima zikrullaha. Prvi dio hadisa prenosi Džabir da je Poslanik rekao: "O ljudi! Uistinu, Allah ima skupine Svojih meleka koje obilaze i prisustvuju skupovima gdje se spominje Uzvišeni Allah na Zamlji. Zaista Allah daje Svome robu mjesto kod Sebe prema mjestu koje On zauzima kod njega." El-Hafiz El-Munziri u *Et-Tergibu ve et-terhib*, 3:65 i 5:534, kaže: "Ovaj hadis bilježe Ibn Ebu Ed-Dunja, Ebu Ja'la, El-Bezzar, Et-Taberani, El-Bejheki i El-Hakim, koji kaže da je vjerodostojnog seneda. U senedima svih ovih prenosilaca nalazi se Omer, mevla Gufre, a Ibn Me'in i En-Nesa'i, smatraju ga nepouzdanim prenosiocem. Ahmed kaže da se može prihvatiti kao pouzdan, ali većina hadisa koje prenosi, jesu mursel hadisi. Ibn Sa'd ga drži za pouzdana prenosioca (*sika*), koji je prenio mnogo hadisa. Ostali prenosioci u senedu ovog hadisa su poznati, pouzdani i mjerodavni prenosioci, dok je hadis hasen, a Allah najbolje zna."

Zehebi u *Telhisu-l-mustedrek*, 1:495, a nakon što navodi predaju ovog hadisa od El-Hakima i njegovu tvrdnju da je vjerodostojnog seneda, kaže: "Omer je nepouzdan prenosilac hadisa."

Kada govori o biografiji Omera u svome djelu *El-Mizan* (2:264) i navodi ono što je o njemu prenio El-Munziri, Zehebi kaže: "Ibn Hibban je rekao: 'Bio je od onih koji su izvrtali vijesti. Pripovijedao je hadise od pouzdanih pripovjedača, mada te riječi

To znači, prema stepenu njegovog strahopoštovanja u ime Allaha, njegovog znanja i spoznaje Allaha.

Znaj da onaj, koji da prednost Allahu, Allah će dati prednost njemu.[51] Onaj koji se povinuje Allahu, zavolio Ga je. Onaj, koji u ime Allaha nešto napusti, On ga neće kazniti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Napusti ono što ti je sumnjivo, a prihvati se onoga u što nema sumnje." (Jer, vidjet ćeš, zasigurno, da nisi ništa izgubio time što si to napustio radi Allaha.)[52]

---

nisu podsjećale na njihove riječi. Zato nije dozvoljeno oslanjati se na njega u vrjednovanju i prihvatanju hadisa, niti ga spominjati u knjigama, osim u slučaju navođenja primjera."" Potom, Zehebi navodi spomenuti hadis kao dokaz i potporu riječima Ibn Hibbana o Omeru.

El-Hafiz Ibn Hadžer u svome djelu *Et-Takrib*, kaže: "Omer b. Abdullah El-Medeni, mevla Gufre, nepouzdan je pripovjedač hadisa. Mnogo je prenosio mursel hadise." Prema tome, hadis nije vjerodostojan (*da'if*), niti je ispravna potvrda njegove vjerodosto-jnosti od strane El-Munzirija, a Allah najbolje zna.

51 Tj. ko da prednost pokornosti Allahu u odnosu na sebe, Allah će ga počastiti Svojom blizinom i Svojim zadovoljstvom.

52 Ovaj hadis, u ovom obliku, bilježe Ebu Ne'im u *El-Hilye* (6:352) i El-Hatib El-Bagdadi u *Tarihu Bagdad* (2:387), od Malika, a on od Nafi'a, a ovaj od Omera, kao merfu' hadis. Međutim, obojica spominju nedostatke u lancu prenosilaca ovog hadisa. Osnovni nedostatak je u rečenici: "Jer, vidjet ćeš, zasigurno, da nisi ništa izgubio time što si to napustio radi Allaha". Ova rečenica je neutemeljeni višak u hadisu. Zbog toga

Zaštiti svoje srce od sumnjičenja tako što ćeš lijepo misliti! Odstrani zavidnost tako što ćeš skratiti nadu! Izbaci oholost tako što ćeš u sebi zadržati ponos! Čuvaj se svakog postupka koji će te primorati da ga opravdavaš

---

je nisam stavio u navod hadisa. Hadis, bez ovog dodatka je u opticaju. Bilježe ga imam Ahmed u *Musnedu*, u hadisu Enesa; En-Nesai u hadisu Hasana b. 'Alija; Et-Taberani u hadisu Vabise b. Ma'beda, kako stoji u *El-Džami'us-sagir*, od Sujutija. U komentaru ovog djela, *Et-Tejsir bi šerhi el-Džami'is-sagir*, 2:7, El-Munavi kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Postoje i drugi hadisi, sličnog sadržaja, koji podupiru njegovu vjerodostojnost."

Imam Ahmed bilježi u svome *Musnedu*, Nesai, Ibn Madže, Ibn Hibban, El-Hakim u svome *El-Mustedreku* (2:13) i Ebu Ne'im u *El-Hilye* (8:264) od Hasana b. 'Alija, radijallahu anhu, da je rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Napusti ono što ti je sumnjivo, a prihvati se onoga u što nema sumnje, jer istina je smirenost, a zlo je sumnja.'" El-Hakim kaže: "Ovaj hadis ima vjerodostojan lanac prenosilaca, ali Buhari i Muslim ga nisu zabilježili u svojim zbirkama." Ove riječi El-Hakima podržava i Zehebi, konstatirajući da je hadis vjerodostojan.

Rečenica koja je dodata hadisu: "Jer nećeš naći ono što si prepustio Allahu", riječi su kadije Šurejha, kako stoji u njegovoj biografiji u djelu *Et-Tabekatu-l-kubra* od Ibn Sa'da (6:136).

(koji će te primorati na izvinjenje)![53] Nemoj se usiljeno ponašati! Svoju vjeru zaštiti tako što ćeš je slijediti! Svoj emanet sačuvaj obrazovanjem, a svoj razum tako što ćeš se blago ponašati. Pripremi strpljenje u svakoj situaciji, a u osami zikr čini![54] Svakoj blagodati od Allaha pridodaj zahvalu! U svemu traži pomoć od Allaha! Zatraži uputu od Allaha u svakoj situaciji! Ono, za što te Allah želi, ne suprotstavljaj se tome. Drži se svakog postupka s kojim bi volio Allaha sresti. Sve ono što ne bi volio vidjeti kod drugog, izbaci iz svog ponašanja. Svako tvoje druženje s prijateljem, koje te ne učini boljim u jednom danu, kloni ga se! Uzmi svoj udio u praštanju![55]

---

53 'Ali, radijallahu anhu, je rekao: "Nemoj raditi ono što tvoj razum ne prihvata, pa makar imao i opravdanje za takav postupak." (Vidi: *Meraki el-felah od Eš-Šerneblalija*, str. 662.)

54 Tj. Allahu zikr čini u osami, jer to će te udaljiti od pretvaranja pred ljudima, a veća je mogućnost da bude primljeno kod Allaha. U jednom hadisu se spominju sedmerica, koje će Allah skloniti u hladovinu Arša na Sudnjem danu. Među njima je i "čovjek koji zikr čini (Allaha se sjeća) u osami".

55 Autor želi reći da, ako dođeš u konflikt sa nekim čovjekom, bit će ti bolje da oprostiš i pređeš preko toga, nego da se upustiš u sukob i prepirku. Istinu je rekao, Allah mu se smilovao. Jer, prepirka uništava vjeru, obuzima razum, uništava smirenost srca, donosi nesanicu, razara unutrašnjost čovjeka. Zato je praštanje bolje, iako uz njega ide popustljivost i naivnost, jer otklanja sve loše posljedice prepirke i donosi rahatluk, smirenost, vrijednost i dobrotu.

Znaj da se iskrenost vjernika iskušava u svim situacijama. Vjernik sam sebe provjerava strpljenjem u teškim momentima. On je svjestan da ga Allah uvijek motri. Zato, učvrsti svoje korake na putu istine i tako ćeš biti od onih koji zaslužuju pomoć.[56]

Pametnom i pronicljivom imamu Inb Kutejbi desilo se da je imao prepirku sa svojim amidžićem. Ibn Kutejbe je bio uporan i nepopustljiv, što ga je, na kraju, dovelo do suda. Na sudu je Ibn Kutejbe popustio i povukao se iz poštovanja prema samome sebi i to mu je bilo bolje.

Ibn Kutejbe pripovijeda da je pored njega prošao Bišr b. Abdullah b. Ebu Bekre i upitao ga: "Šta te je tu posadilo?", a on je odgovorio: "Prepirka sa mojim amidžićem." Bišr je rekao: "Tvoj otac je meni učinio uslugu i želim ti to uzvratiti. Tako mi Allaha, nisam vidio ništa što više šteti vjeri, umanjuje čast i obuzima srce, od prepirke." Ibn Kutejbe je ustao i krenuo dalje. Njegov amidžić ga je upitao: "Šta ti je?", a on je odgovorio: "Povlačim se." Amidžić mu je rekao: "Povlačiš se nakon što si shvatio da sam ja u pravu." Ibn Kutejbe je rekao: "Ne. Povlačim se da bi se sačuvao grijeha." Ovaj događaj navodi imam Gazali u *Ihjau* kada govori o mahanama jezika (Peta mahana: *Prepirka*).

56 Kada je imam Ahmed b. Hanbel zapao u teškoće zbog pitanja da li je Kur'an stvoren ili nije, bio je zatvoren i okovan u lance. Za njega zatvor i osuda na smrt nisu predstavljali problem. Plašio se da mu tijelo ne oslabi i ne bude kadar izdržati mučenje i udarce biča, što bi oslabilo njegovu ustrajnost na putu Istine. Tada su mu došle riječi podrške koje su pojačale njegovu čvrstinu i ustrajnost na putu Istine, kao i njegovo strpljenje u

teškoj situaciji i to od onoga od koga se to nikada ne bi očekivalo. Riječi podrške došle su mu od lopova i nekih beduina, što ga je ojačalo u njegovom podnošenju mučenja. Bio je žestoko bičevan po golim plećima dok nije izgubio svijest. Ali, ostao je ustrajan. Pobijedila je Istina. Pobijedio je Ahmed b. Hanbel. A ono što su njegovi dželati radili, propalo je. Muslimani (*ehli sunne*) su bili obradovani njegovom hrabrošću, ustrajnošću i pobjedom, sve do Sudnjeg dana.

U djelu *Menakibu-l-imami Ahmed* od Ibn El-Dževzija (str.316., 332. i 335.) navodi se: "Došli su po imama Ahmeda u Bagdad i odveli ga u Er-Rukku, gdje je i pritvoren. Neka ulema je došla kod njega s ciljem da ga podsjete na hadise u kojima Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, govori o mogućnosti prikrivanja stvarnih ubjeđenja i stavova. Imam Ahmed je odbio iskoristiti tu olakšicu, govoreći: 'A šta kažete na hadis, koji prenosi Habbab, a u kojem stoji da je Poslanik rekao: 'Zaista oni, koji su bili prije vas, bili su rasijecani pilom, a to ih nije odbijalo od njihove vjere.' Nakon nekoliko pokušaja. Odustali su od nagovaranja imama Ahmeda da prikrije svoje stavove. On im je rekao: 'Nije me briga što sam zatvoren, jer znam koje je moje jedino mjesto koje ću nastaniti. Ne brine me i ako budem sabljom ubijen. Plašim se iskušenja u koje mogu zapasti od biča i da ne podnesem to iskušenje.' Neki zatvorenici su ga čuli, pa mu rekoše: 'Ne brini za to, o Ebu Abdullah! Jer, to su samo dva udarca, a poslije, ne znaš na koji dio tijela će doći sljedeći udarac. Kao da udaraca nestane.' Imam Ahmed, radijallahu anhu, rekao: 'Za svo vrijeme koje sam proveo u ovom iskušenju, nisam čuo snažnijih riječi od riječi jednog beduina, koji mi je rekao: 'O Ahmede! Ako te Istina ubije, bit ćeš šehid, a ako preživiš, živjet ćeš životom hvaljenika.' To je ojačalo moje srce.

Pričuvaj se nemarnosti, varke neprijatelja, oduševljenja koje izaziva strast[57], požudne pohlepe[58] i želja nefsa.

Njegov sin Abdullah je rekao: 'Često sam slušao svoga oca kako govori: 'Allah se smilovao Ebu El-Hejsemu! Allah oprostio Ebu El-Hejsemu! Allah pomilovao Ebu El-Hejsema!' Upitao sam ga ko je taj Ebu El-Hejsem? Upitao me: 'Zar ne znaš Ebu El-Hejsema?' Rekao sam da ga ne poznajem, a on mi je odgovorio: 'Ebu El-Hejsem, kovač. Na dan kada sam izveden na bičevanje i kada su pričvrstili moje ruke na dva drveta sa strana, iznenada me jedan čovjek povukao za odjeću i upitao: 'Poznaješ li me?' Rekao sam da ne znam ko je on, a on mi je rekao: 'Ja sam Ebu El-Hejsem, prijestupnik i džeparoš. U spisima halife upisano je da sam, u više navrata, dobio osamnaest hiljada udaraca. Radi dunjaluka, ostao sam ustrajan u slijeđenju šejtana. Zato, radi vjere, ostani ustrajan u pokoravanju Milostivom Allahu!' 'Dobio sam osamnaest udaraca, umjesto osamnaest hiljada koje je on dobio. Došao je sluga i rekao: 'Halifa ga je pomilovao.'

Jedan od izvršitelja kazne, rekao je: 'Ahmed b. Hanbel je izvanredno podnosio bičevanje. Tako mi Allaha, bičevao sam ga toliko, da mi je postavljena deva na koljena i da sam je toliko udario, udarac bi probio u njenu unutrašnjost.' U drugoj predaji stoji da je rekao: 'Da sam takvim udarcem udario slona, oborio bih ga.'''

Neka je uzvišen Allah! Kako brzo dolazi pomoć iskrenim Allahovim robovima!

57 Tj. navale strasti koje čovjeku predstavljaju grijeh beznačajnim, da bi ga, na kraju, odvele u grije.

---

58 Sa malo kontroliranja strasti i sjećanjem na Allaha o tome kakve su posljedice njihova slijeđenja ili suprotstavljanja njima, čovjek bi savladao te strasti. Zauzvrat, Allah bi ga obasuo Svojim zadovoljstvom, prosvijetlio njegovo srce, uzvisio njegovu dušu, povećao njegovo vjerovanje, okružili bi ga meleki, imao bi divan osjećaj koji se ne da opisati. Čovjek je najbolji onda kada savlada svoje strasti. Tada se meleki vesele i obasipaju ga dovama i čestitkama. Nasuprot tome, kako je samo ružan onaj ko se povinuje strastima, čak i kod samoga sebe. Tada se šejtani vesele, a na njega se spušta Allahova srdžba. Molim Uzvišenog Allaha da nas zaštiti od toga.

Allah se smilovao šejhu Ibn El-Kajjimu, koji u svome djelu *El-Fevaid* na str. 139., kaže: "Znaj da je kontroliranje strasti lakše od kontroliranja posljedica strasti. Jer, strast proizvodi bol i kaznu, ili uskraćuje potpunije uživanje, ili oduzme vrijeme, što može prouzrokovati gubitak i kajanje, ili okalja čast, a vjerniku bi bilo bolje da nije tako, ili upropasti imetak koji bi vjerniku bio korisniji, ili donese gubitak poštovanja, a vjerniku bi bilo bolje da nije tako, ili prouzrokuje gubitak blagodati koja je ljepša i slađa za vjernika od uživanja koje ima u toku udovoljavanja strastima, ili donosi brigu, žalost i strah, što može biti mnogo gore od uživanja u udovoljavanju strastima, ili prouzrokuje zaborav znanja koje je vjerniku mnogo vrednije od uživanja u strastima, ili obraduje neprijatelja i rastuži prijatelja, ili zaustavi blagodat koja je na putu, ili prouzrokuje sramotu koja ostane stalno svojstvo onoga ko je udovoljio strasti, jer djela izgrađuju u čovjeku svojstva i određuju način ponašanja."

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Tvoj najljući neprijatelj je tvoj nefs."[59] To je najljući neprijatelj, upravo zbog toga što mu se čovjek povinuje i slijedi ga.

Svaka stvar koja ti se pokaže kao ispravna, stavi je na provjeru prema Kur'anu, Sunnetu i ispravnoj praksi.[60]

---

59 Ovaj hadis prenosi El-Bejheki u *Kitabuz-zuhd* sa slabim lancem prenosilaca. Postoji još jedan hadis, sličan ovome, a koji prenosi Enes u nešto izmijenjenoj formi. Međutim, u ovom obliku, on je poznatiji. O tome govori i El-'Adžluni u svome djelu *Kešfu-hafai ve muzilu-l-ilbasi 'amma ištehere mine-l-ehadisi 'ala elsinetin-nas* (1:143).

Hafiz El-'Iraki u svome djelu *Tahridžu ehadisi-l-Ihja'*, koje se nalazi u sklopu Gazalijevog *Ihaja'a*, govori o ovome hadisu (8:7), pa kaže: Bilježi ga El-Bejheki u *Kitabuz-zuhd*, u hadisu Ibn Abbasa. U lancu prenosilaca ovog hadisa je i Muhammed b. 'Abdurrahman b. Gazvan, a on je jedan od onih koji su izmišljali hadise." Međutim, Ez-Zubejdi u svome *Komentaru Ihja'a* (7:206), a nakon konstatacije El'Iraqija, kaže: "Našao sam riječi Ibn Hadžera o ovom hadisu. On, doslovno, kaže: "Ovaj hadis ima i druge predaje, osim predaje Ibn Abbasa: predaja Enesa i drugih. "

60 Džunejd, Allah mu se smilovao, je rekao: "Ovaj naš pravac je uslovljen Kur'anom i Sunnetom. Pa, onaj koji ne pamti Allahovu Knjigu, ne piše hadis i nije upućen u to, ne može se uzeti kao primjer za slijedenje." (Navedeno prema *Igasetu-l-lehfan* od Ibn El-Kajjima, 1:125)

Šejh Eš-Ša'rani, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Kešfu-l-gummeh* (1:10), je rekao: "Svaki put, kojim nije hodio Poslanik, jest put tmine. Svaki onaj koji, s ubjeđenjem, slijedi put Poslanika, neće biti sačuvan od teškoća i prepreka." On je, također, rekao: "Djelujte u skladu sa Zakonom, a ne u skladu sa 'otkrovenjem', jer ono može navesti ne pogrešan postupak. Zato je neophodno mnogo iščitavati fikhske knjige, što nije slučaj sa sufijama, kojima se ukažu prvi zraci otkrovenja, pa zabrane proučavanje fikha, govoreći, iz neznanja, da to predstavlja prepreku." (Ovo prenosi Ibnu-l-'Imad El-Hanbeli u djelu *Šezeratuz-zeheb*, 8:374)

Imam El-Gazali u *Ihja'u*, 1:37-38, kaže: Rekao je El-Džunejd, Allah mu se smilovao: "Jednog dana, pitao me je moj šejh: 'Kada odeš od mene, s kim ćeš sjediti?' Odgovorio sam: 'Sa El-Muhasibijem.' On mi je rekao: 'Dobro je to. Uzmi od njegovog znanja i njegovog morala, a ne obraćaj pažnju na njegov govor i odbacivanje stavova mutekellimina.' Kada sam se okrenuo izlazeći, čuo sam ga da kaže: 'Allah te učinio poznavaocem hadisa, sufijom, a ne sufijom, poznavaocem hadisa." El-Gazali objašnjava ove riječi: "To znači da onaj ko je dobro upućen u hadis, tj. nauku, a potom postane sufija, na dobrom je putu, dok onaj ko postane sufija prije nego što stekne znanje o hadisu, rizikuje sam sa sobom."

El-Hafiz b. Redžeb El-Hanbeli, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Šerhu hadisi-l-'ilm*, str. 16., kaže: "Mnogi tvrde kako posjeduju unutarnje (skriveno) znanje, o tome govore i na tome se zadržavaju. Ružno govore o vanjskom znanju, a to je poznavanje Allahovog Zakona, propisa, onoga što je dozvoljeno i onoga što je zabranjeno. Oni potcjenjuju (omalovažavaju) one

Ako ti nešto ostane nepoznato, poslušaj o tome stav onoga, čijom vjerom i razumom si zadovoljan. Znaj da je dokaz istine to što je prihvatljiva za ljudsku dušu.[61] Zar

---

koji se time bave, govoreći da su ograničeni i površni u svome znanju. To je omalovažavanje Allahovog Zakona i dobrih djela, čemu su poslanici pozivali i o čemu su se brinuli. Neki čak govore da su oslobođeni obaveza koje važe za svakog muslimana i muslimanku, tvrdeći da one važe samo za obični narod, a za one koji su postigli deredže (*vasil*) to ne važi, čak predstavlja prepreku na njihovom putu. "Takvi i njima slični 'arifi'," kako reče El-Džunejd, "postigli su deredže, ali u Džehennemu. To je najveća prevara šejtanova i zavođenje, koji se njima poigrava, dok ih, konačno, ne izvede iz islama. Neki od njih smatraju da se 'unutarnje znanje' ne prima iz Vjerovjesničke svjetiljke. Niti iz Kur'ana i Sunneta. Prema njima, to znanje dolazi kroz otkrovenje (*kešf*) i nadahnuće (*ilham*). Takvi su formirali potpuno pogrešan stav o šerijatu, tvrdeći da on ne donosi tako korisno znanje, koje uslovljava ispravnost srca i približavanje Znalcu nepoznatog. Takav stav je uslovio napuštanje svega onoga što je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, donio, što se odnosi na ovo pitanje, tako da je svaki njihov govor o tome neutemeljen. Na taj način su otišli u zabludu, a i druge su u zabludu odveli."

61 Zdrava ljudska priroda prihvata istinu, a odbacuje neistinu, jer tako ju je Allah stvorio. Istina nadjačava neistinu sve dotle dok su srca uz nju. U djelu *Menakibu-l-imami* Ahmed od Ibn El-Dževzija (str. 311.), stoji: "U danima iskušenja (vrijeme kada su mu'tezile, uz svestranu podršku države, pozivale ljude svome stavu o stvaranju Kur'ana), rečeno je imamu Ahmedu: 'O Ebu Abdullah,

nisi čuo ove riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Zatraži mišljenje svoga srca i onda kada ti drugi daju svoje mišljenje.'"[62]

---

zar ne vidiš kako je neistina nadjačala istinu!?' On je odgovorio: 'Nikako! Neistina nadjačava istinu samo onda kada srca ljudi skrenu sa istine u zabludu, a naša srca su, još uvijek, na istini.'"

62 U ovom obliku bilježi ga Buhari u djelu *Et-Tarihu-l-kebir*, od ashaba Vabisa b. Ma'beda El-Esedija, radijallahu anhu Također, zabilježio ga je i Es-Sujuti u El-Džami'us-sagir. Spominje ga i Nevevi u zbirci *Četerdeset hadisa*, (27. hadis po redu u potpunijem obliku), uz napomenu da je hadis 'hasen sahih', te da je preuzet iz dva *Musneda*: imama Ahmeda b. Hanbela i Ed-Daremija sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Imam El-Gazali u svome *Ihja'u*, 5:6, govoreći o ovome hadisu, kaže: "Kako su samo uzvišena ova srca! Zato Poslanik nije svakome rekao da posluša mišljenje svoga srca. Rekao je to Vabisu, jer ga je dobro poznavao."

Autoritet El-Munavi u svome djelu *Fejdu-l-kadir*, 1:495, je rekao: "Neka ulema kaže: 'Ovaj hadis nema ograničeno značenje, ali se odnosi na one, čija srca je Allah prosvijetlio postojanim i nepokolebljivim vjerovanjem, a drugi mu daju svoje mišljenje koje nije utemeljeno na šerijatskim dokazima. U protivnom, ako je mišljenje potkrijepljeno šerijatskim dokazima, obaveza je poslušati ga i slijediti, pa i u slučaju da srce ne prihvata to mišljenje.'"

El-Hafizu b. Redžeb je rekao: "Ovaj hadis nam govori da je ljudsku prirodu Allah stvorio tako da (pre)poznaje Istinu i da joj se priklanja i prihvata je. Takva priroda voli istinu, a bježi od

svega onoga što je suprotno istini. Zato Uzišeni Allah naziva sve ono što je naredio *ma'ruf* (ono što je poznato), a ono što je zabranio, naziva *munker* (ono što je napoznato). Srca onih, koji su toga svjesni, smirena su, kako reče Allah. Prema tome, ovaj hadis upućuje na to da čovjek traži mišljenje svoga srca onda kada je u nedoumici šta da uradi. Pa ono, čemu se prikloni srce, dobro je i dozvoljeno djelo, a ono što srce ne poznaje i odbija ga, grijeh je i zabranjeno djelo." (Pogledaj: *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikem*, str. 221-222.)

Ibn Hadžer El-Hejsemi El-Mekkijj je rekao: "Odgovor Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, Vabisu, pokazuje njegovo utemeljeno razumijevanje, snagu njegovog razuma i prosvijećenost njegovog srca. Zato ga Poslanik upućuje na poimanje srca, a znao je da je Vabis u stanju koje mu to dozvoljava, Jer, to može shvatiti samo onaj koji se nalazi u istom stanju. Međutim, onaj koji je grube prirode i slabog poimanja, njemu se ne može dati ovakav odgovor (takav se ne upućuje na poimanje srca), jer iz njega neće ništa pojmiti. Takvima je potrebno detaljno razjasniti šerijatske dozvole i zabrane. Ovaj hadis, također, pokazuje kakav je odnos imao Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, prema svojim ashabima. Obraćao im se na način da ga svaki od njih može shvatiti. Hazreti Aiša, radijallahu anhu, je rekla: 'Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, naredio nam je da se (u komunikaciji sa ljudima), spustimo na njihov nivo.'" (Pogledaj: *El-Fethu-l-mubinu bi šerhi-l-erbe'ine*, str. 192.)

Ograniči svoje dijelove tijela da rade samo na ono za što ti je poznat vjerski propis.[63] Kontroliraj svoje nastojanje tako da znaš kako postići Allahovu blizinu.

Pred Allahom budi onako kako rob, koji traži pomoć, treba da bude i vidjet ćeš da je On Blag i Milostiv.[64]

---

63 Tj, nemoj pokrenuti nijedan dio svoga tijela, a da ne znaš da li je taj potez dozvoljen u vjeri ili nije?. U protivnom, takav potez bit će uperen protiv tebe i neće ti biti ni od kakve koristi. Hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Onaj koji djeluje bez znanja (da li je to što radidozvoljeno ili nije), više štete donese nego koristi."

64 Kako on brzo udovoljava molbi i kako je efikasna Njegova pomoć onome ko, samo od Njega, pomoć traži. Komentirajući 62. ajet sure En-Neml: **"Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite!"**, El-Hafiz b. Kesir u svome Tefsiru (3:371), prenosi od Ibn 'Asakira Ed-Dimeškija da je rekao: "Neki čovjek je prenosio ljude na svojoj mazgi. Putovao je od Damaska do Ez-Zebedanija. Jednog dana sa njim je jahao neki čovjek. Vlasnik mazge kaže da su, jednim dijelom, slijedili neoubičajeni put, pa mu je putnik rekao: "Kreni ovim putem, jer je bliže." Vlasnik mazge je rekao da ne poznaje taj put, a putnik je insistirao da krenu tim putem jer je kraći. Na kraju, krenuli su tim putem. Došli su u jednu veliku i neprohodnu dolinu, koja je bila ispunjena leševima. Putnik mu je rekao da prihvati mazgu kako bi sišao. Kada je sišao, izvukao je nož i navalio na vlasnika mazge. Ovaj je počeo da bježi, a putnik je jurio za njim. Zakleo ga je Allahom da ga ostavi na miru i da, zauzvrat, uzme mazgu sa svim što je na njoj. Putnik je rekao da

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Zaista, Allah daje Svome robu mjesto kod Sebe prema mjestu koje On zauzima kod njega."[65]

---

je mazga već njegova i da sada želi njega ubiti, uprkos upozorenju na Allahovu kaznu koja ga čeka za to. Na kraju, vlasnik mazge se predao, ali je zamolio napadača da mu dopusti klanjati dva rekata dobrovoljnog namaza. Ovaj mu je to dopustio, naređujući mu da požuri. Kada je zanijetio da klanja, nije se mogao sjetiti ničega iz Kur'ana što bi proučio u namazu. Stajao je tako, u nedoumici šta da radi, a napadač ga je požurivao. Napokon, počeo je učiti 62. ajet sure En-Neml: **"Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite!"** Najednom, pred njim je bio konjanik koji je došao iz pravca ulaza u dolinu. U ruci držao koplje. Bacio ga je, pogodio napadača u srce i ubio ga. Vlasnik mazge se uhvatio za konjanika i upitao ga: "Allaha ti, reci mi ko si ti?", a konjanik je odgovorio: "Ja sam rob 'Onoga Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja'." Na kraju, uzeo je svoju mazgu i prtljag i zdrav se vratio kući."

Pa, neka je slavljen Onaj Koji pomoć pruža, a On ne treba ničiju pomoć.

•65 Ovo je jedan dio hadisa koji govori o vrijednostima zikrullaha. Prvi dio hadisa prenosi Džabir da je Poslanik rekao: "O ljudi! Uistinu, Allah ima skupine Svojih meleka koje obilaze i prisustvuju skupovima gdje se spominje Uzvišeni Allah na Zamlji. Zaista Allah daje Svome robu mjesto kod Sebe prema mjestu koje On zauzima kod njega." El-Hafiz El-Munziri u djelu

---

Et-Tergibu ve et-terhib, (3:65 i 5:534), kaže: "Ovaj hadis bilježe Ibn Ebu Ed-Dunja, Ebu Ja'la, El-Bezzar, Et-Taberani, El-Bejheki i El-Hakim, koji kaže da je vjerodostojnog seneda. U senedima svih ovih prenosilaca nalazi se Omer, mevla Gufre, a Ibn Me'in i En-Nesa'i, smatraju ga nepouzdanim prenosiocem. Ahmed kaže da se može prihvatiti kao pouzdan, ali većina hadisa koje prenosi, jesu mursel hadisi. Ibn Sa'd ga drži za pouzdana prenosioca (*sika*), koji je prenio mnogo hadisa. Ostali prenosioci u senedu ovog hadisa su poznati, pouzdani i mjerodavni prenosioci, dok je hadis hasen, a Allah najbolje zna."

Zehebi u knjizi *Telhisu-l-mustedrek*, 1:495, a nakon što navodi predaju ovog hadisa od El-Hakima i njegovu tvrdnju da je vjerodostojnog seneda, kaže: "Omer je nepouzdan prenosilac hadisa."

Kada govori o biografiji Omera u svome djelu El-Mizan (2:264) i navodi ono što je o njemu prenio El-Munziri, Zehebi kaže: "Ibn Hibban je rekao: 'Bio je od onih koji su izvrtali vijesti. Pripovijedao je hadise od pouzdanih pripovjedača, mada te riječi nisu podsjećale na njihove riječi. Zato nije dozvoljeno oslanjati se na njega u vrjednovanju i prihvatanju hadisa, niti ga spominjati u knjigama, osim u slučaju navođenja primjera.'" Potom, Zehebi navodi spomenuti hadis kao dokaz i potporu riječima Ibn Hibbana o Omeru.

El-Hafiz Ibn Hadžer u svome djelu *Et-Takrib*, kaže: "Omer b. Abdullah El-Medeni, mevla Gufre, nepouzdan je pripovjedač hadisa. Mnogo je prenosio mursel hadise." Prema tome, hadis nije vjerodostojan (*da'if*), niti je ispravna potvrda njegove vjerodostojnosti od strane El-Munzirija, a Allah najbolje zna.

To znači, prema stepenu njegovog strahopoštovanja u ime Allaha, njegovog znanja i spoznaje Allaha.

Znaj da onaj, koji da prednost Allahu, Allah će dati prednost njemu.[66] Onaj koji se povinuje Allahu, zavolio Ga je. Onaj, koji u ime Allaha nešto napusti, On ga neće kazniti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Napusti ono što ti je sumnjivo, a prihvati se onoga u što nema sumnje." (Jer, vidjet ćeš, zasigurno, da nisi ništa izgubio time što si to napustio radi Allaha.)[67]

---

66 Tj. ko da prednost pokornosti Allahu u odnosu na sebe, Allah će ga počastiti Svojom blizinom i Svojim zadovoljstvom.

67 Ovaj hadis, u ovom obliku, bilježe Ebu Ne'im u *El-Hilye* (6:352) i El-Hatib El-Bagdadi u *Tarihu Bagdad* (2:387), od Malika, a on od Nafi'a, a ovaj od Omera, kao merfu' hadis. Međutim, obojica spominju nedostatke u lencu prenosilaca ovog hadisa. Osnovni nedostatak je u rečenici: "Jer nećeš naći ono što si prepuustio Allahu". Ova rečenica je neutemeljeni višak u hadisu. Zbog toga je nisam stavio u navod hadisa. Hadis, bez ovog dodatka je u opticaju. Bilježe ga imam Ahmed u *Musnedu*, u hadisu Enesa; En-Nesai u hadisu Hasana b. 'Alija; Et-Taberani u hadisu Vabise b. Ma'beda, kako stoji u *El-Džami'us-sagir*, od Sujutija. U komentaru ovog djela, *Et-Tejsir bi šerhi el-Džami'is-sagir*, 2:7, El-Munavi kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Postoje i drugi hadisi, sličnog sadržaja, koji podupiru njegovu vjerodostojnost."

Imam Ahmed bilježi u svome *Musnedu*, Nesai, Ibn Madže, Ibn Hibban, El-Hakim u svome *El-Mustedreku* (2:13) i Ebu Ne'im u *El-Hilye* (8:264) od Hasana b. 'Alija, radijallahu anhu, da je rekao:

Zaštiti svoje srce od sumnjičenja tako što ćeš lijepo misliti! Odstrani zavidnost tako što ćeš skratiti nadu! Izbaci oholost tako što ćeš u sebi zadržati ponos! Čuvaj se svakog postupka koji će te primorati da ga opravdavaš (koji će te primorati na izvinjenje)![68] Nemoj se usiljeno ponašati! Svoju vjeru zaštiti tako što ćeš je slijediti! Svoj emanet sačuvaj obrazovanjem, a svoj razum tako što ćeš se blago ponašati. Pripremi strpljenje u svakoj situaciji, a u osami zikr čini![69] Svakoj blagodati od Allaha pridodaj zahvalu! U svemu traži pomoć od Allaha! Zatraži uputu od Allaha u svakoj situaciji! Ono, za što te Allah želi, ne suprotstavljaj se tome. Drži se svakog postupka s kojim bi

---

"Čuo sam Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Napusti ono što ti je sumnjivo, a prihvati se onoga u što nema sumnje, jer istina je smirenost, a zlo je sumnja.'" El-Hakim kaže: "Ovaj hadis ima vjerodostojan lanac prenosilaca, ali Buhari i Muslim ga nisu zabilježili u svojim zbirkama." Ove riječi El-Hakima podržava i Zehebi, konstatirajući da je hadis vjerodostojan.

Rečenica koja je dodata hadisu: "Jer nećeš naći ono što si prepustio Allahu", riječi su kadije Šurejha, kako stoji u njegovoj biografiji u *Et-Tabekatu-l-kubra* od Ibn Sa'da (6:136).

68 'Ali, radijallahu anhu, je rekao: "Nemoj raditi ono što tvoj razum ne prihvata, pa makar imao i opravdanje za takav postupak." (Vidi djelo: *Meraki el-felah* od Eš-Šerneblalija, str. 662.)

69 Tj. Allahu zikr čini u osami, jer to će te udaljiti od pretvaranja pred ljudima, a veća je mogućnost da bude primljeno kod Allaha. U jednom hadisu se spominju sedmerica, koje će Allah skloniti u hladovinu Arša na Sudnjem danu. Među njima je i "čovjek koji zikr čini (Allaha se sjeća) u osami".

volio Allaha sresti. Sve ono što ne bi volio vidjeti kod drugog, izbaci iz svog ponašanja. Svako tvoje druženje s prijateljem, koje te ne učini boljim u jednom danu, kloni ga se! Uzmi svoj udio u praštanju![70]

---

70 Autor želi reći da, ako dođeš u konflikt sa nekim čovjekom, bit će ti bolje da oprostiš i pređeš preko toga, nego da se upustiš u sukob i prepirku. Istinu je rekao, Allah mu se smilovao. Jer, prepirka uništava vjeru, obuzima razum, uništava smirenost srca, donosi nesanicu, razara unutrašnjost čovjeka. Zato, praštanje je bolje, iako uz njega ide popustljivost i naivnost, jer otklanja sve loše posljedice prepirke i donosi rahatluk, smirenost, vrijednost i dobrotu.

Pametnom i pronicljivom imamu Inb Kutejbi desilo se da je imao prepirku sa svojim amidžićem. Ibn Kutejbe je bio uporan i nepopustljiv, što ga je, na kraju, dovelo do suda. Na sudu je Ibn Kutejbe popustio i povukao se, iz poštovanja prema samome sebi i to mu je bilo bolje.

Ibn Kutejbe pripovijeda da je pored njega prošao Bišr b. Abdullah b. Ebu Bekre i upitao ga: "Šta te je tu posadilo?", a on je odgovorio: "Prepirka sa mojim amidžićem." Bišr je rekao: "Tvoj otac je meni učinio uslugu i želim ti to uzvratiti. Tako mi Allaha, nisam vidio ništa što više šteti vjeri, umanjuje čast i obuzima srce, od prepirke." Ibn Kutejbe je ustao i krenuo dalje. Njegov amidžić ga je upitao: "Šta ti je?", a on je odgovorio: "Povlačim se." Amidžić mu je rekao: "Povlačiš se nakon što si shvatio da sam ja u pravu." Ibn Kutejbe je rekao: "Ne. Povlačim se da bi se sačuvao grijeha." Ovaj događaj navodi imam Gazali u *Ihjau* kada govori o mahanama jezika (peta mahana: *Prepirka*).

Znaj da se iskrenost vjernika iskušava u svim situacijama. Vjernik sam sebe provjerava strpljenjem u teškim momentima. On je svjestan da ga Allah uvijek motri. Zato, učvrsti svoje korake na putu istine i tako ćeš biti od onih koji zaslužuju pomoć.[71]

---

71 Kada je imam Ahmed b. Hanbel zapao u teškoće zbog pitanja da li je Kur'an stvoren ili nije, bio je zatvoren i okovan u lance. Za njega zatvor i osuda na smrt nisu predstavljali problem. Plašio se da mu tijelo ne oslabi i ne bude kadar izdržati mučenje i udarce biča, što bi oslabilo njegovu ustrajnost na putu istine. Tada su mu došle riječi podrške koje su pojačale njegovu čvrstinu i ustrajnost na putu istine, kao i njegovo strpljenje u teškoj situaciji i to od onoga od koga se to nikada ne bi očekivalo. Riječi podrške došle su mu od lopova i nekih beduina, što ga je ojačalo u njegovom podnošenju mučenja. Bio je žestoko bičevan po golim plećima dok nije izgubio svijest. Ali, ostao je ustrajan. Pobijedila je istina. Pobijedio je Ahmed b. Hanbel. A ono što su njegovi dželati radili, propalo je. Muslimani (*ehli sunne*) su bili obradovani njegovom hrabrošću, ustrajnošću i pobjedom, sve do Sudnjeg dana.

U djelu *Menakibu-l-imami* Ahmed od Ibn El-Dževzija (str.316., 332. i 335.) navodi se: "Došli su po imama Ahmeda u Bagdad i odveli ga u Er-Rukku, gdje je i pritvoren. Neka ulema je došla kod njega s ciljem da ga podsjete na hadise u kojima Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, govori o mogućnosti prikrivanja stvarnih ubjedenja i stavova. Imam Ahmed je odbio iskoristiti tu olakšicu, govoreći: 'A šta kažete na hadis, koji prenosi Habbab, a u kojem stoji da je Poslanik rekao: 'Zaista oni, koji su bili prije vas, bili su rasijecani pilom, a to ih nije odbijalo od njihove vjere.'"

Nakon nekoliko pokušaja. Odustali su od nagovaranja imama Ahmeda da prikrije svoje stavove. On im je rekao: 'Nije me briga što sam zatvoren, jer znam koje je moje jedino mjesto koje ću nastaniti. Ne brine me i ako budem sabljom ubijen. Plašim se iskušenja u koje mogu zapasti od biča i da ne podnesem to iskušenje.' Neki zatvorenici su ga čuli, pa mu rekoše: 'Ne brini za to, o Ebu Abdullah! Jer, to su samo dva udarca, a poslije, ne znaš na koji dio tijela će doći sljedeći udarac. Kao da udaraca nestane.'

Imam Ahmed, radijallahu anhu, rekao: 'Za svo vrijeme koje sam proveo u ovom iskušenju, nisam čuo snažnijih riječi od riječi jednog beduina, koji mi je rekao: - O Ahmede! Ako te istina ubije, bit ćeš šehid, a ako preživiš, živjet ćeš životom hvaljenika. - To je ojačalo moje srce.'

Njegov sin Abdullah je rekao: 'Često sam slušao svoga oca kako govori: 'Allah se smilovao Ebu El-Hejsemu! Allah oprostio Ebu El-Hejsemu! Allah pomilovao Ebu El-Hejsema!' Upitao sam ga ko je taj Ebu El-Hejsem? Upitao me: 'Zar ne znaš Ebu El-Hejsema?' Rekao sam da ga ne poznajem, a on mi je odgovorio: 'Ebu El-Hejsem, kovač. Na dan kada sam izveden na bičevanje i kada su pričvrstili moje ruke na dva drveta sa strana, iznenada me jedan čovjek povukao za odjeću i upitao: 'Poznaješ li me?' Rekao sam da ne znam ko je on, a on mi je rekao: 'Ja sam Ebu El-Hejsem, prijestupnik i džeparoš. U spisima halife upisano je da sam, u više navrata, dobio osamnaest hiljada udaraca. Radi dunjaluka, ostao sam ustrajan u slijeđenju šejtana. Zato, radi vjere, ostani ustrajan u pokoravanju Milostivom Allahu!' 'Dobio sam osamnaest udaraca, umjesto osamnaest hiljada koje je on dobio. Došao je sluga i rekao: 'Halifa ga je pomilovao.'

Budi iskren u traženju (od Allaha) pa ćeš imati izvanrednu moć zapažanja i razumijevanja i bit ćeš upućen u različite znanosti. Samostalno razluči nauku koja ti koristi (od one koja ti šteti). Znaj da prednost pripada onome koji radi (u skladu sa naučenim), strahopoštovanje onome koji zna, tevekkul onome koji je siguran, strah onome koji je ubijeđen, a još više pripada onome koji je zahvalan.

Znaj da stepen istinskog poimanja rob može postići ako da prednost razumu nad strastima i ukoliko bude posjedovao znanje o takvaluku i pokoravanju Allahu, jer, kome Allah podari razum i oživi ga znanjem nakon imana i podari mu svjesnost o vlastitim mahanama, takav će se okititi osobinom pobožnosti i dobročinstva. Zato, dobročinstvo traži u takvaluku, a znanje uzimaj od bogobojaznih.[72]

Jedan od izvršitelja kazne, rekao je: 'Ahmed b. Hanbel je izvanredno podnosio bičevanje. Tako mi Allaha, bičevao sam ga toliko, da mi je postavljena deva na koljena i da sam je toliko udario, udarac bi probio u njenu unutrašnjost.' U drugoj predaji stoji da je rekao: 'Da sam takvim udarcem udario slona, oborio bih ga.'" Neka je uzvišen Allah! Kako brzo dolazi pomoć iskrenim Allahovim robovima!

72 Ovim riječima: "Zato, dobročinstvo traži u takvaluku...", autor ukazuje na jednu od izvanrednih posljedica takvaluka, a to je dobročinstvo. To je riječ koja obuhvata sve vrste dobrog i lijepog. Poznati autoritet El-Fejruz Abadi nabraja posljedice takvaluka o kojima govori Kur'ani Kerim. U svome djelu *Besa'iru zevit-temjiz fi leta'ifi-l-kitabi-l-'aziz*, 2:301-303, on

nabraja dvadesetsedam radosnih vijesti za one koji su Allaha svjesni. Mi ćemo ih ovdje citirati: "Kur'an spominje dvadesetsedam radosnih vijesti, kojima Uzvišeni Allah želi obradovati one koji su Njega svjesni (koji su bogobojazni), a to su:

Prvo: radosna vijest o kerametima. Allah kaže: **"Oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali, za njih su dobre vijesti i na ovom i na onom svijetu."** (Junus, 63-64)

Drugo: radosna vijest o Allahovoj pomoći: **"Allah je zaista na strani onih koji su Allaha svjesni i koji se grijeha klone i koji dobra djela čine."** (En-Nahl, 128)

Treće: radosna vijest o znanju i mudrosti: **"O vjernici, ako budete Allaha svjesni, On će vam sposobnost darovati pa ćete istinu od neistine moći rastaviti..."** (El-Enfal, 29)

Četvrto: radosna vijest o praštanju grijeha i velikoj nagradi: **"A onome ko bude Allaha svjestan – On će preko ružnih postupaka njegovih preći i još mu veliku nagradu dati."** (Et-Talak, 5)

Peto: Ova radosna vijest je ispuštena u štampanom djelu. Zato, može se naći u rukopisu spomenutog djela.

Šesto: radosna vijest o oprostu: **"... i budite svjesni Allaha. Allah zaista prašta i milostiv je."** (El-Enfal, 69)

Sedmo: radosna vijest o olakšanju: **"A onome ko je Allaha svjestan, On će sve što mu treba učiniti dostupnim."** (Et-Talak, 4)

Osmo: radosna vijest o izlasku iz briga i iskušenja: **"... A onome koji je Allaha svjestan, On će izlaz naći."** (Et-Talak, 2)

Deveto: radosna vijest o obilnoj opskrbi u olakšanju i sigurnosti: **"... i opskrbiće ga odakle se i ne nada."** (Et-Talak, 3)

Deseto: radosna vijest o spasu od grijeha i kazne: **"Zatim ćemo spasiti one, koji su se, radi Allaha, grijeha klonili."** (Merjem, 72)

Jedanaesto: radosna vijest o ostvarivanju željenog cilja: **"Allah će spasiti one koji su njegova naređenja izvršavali, a Njegovih se zabrana klonili, i oni će postići ono što su željeli."** (Ez-Zumer, 61) **"A onima, koji su Allaha svjesni bili, želje će se ostvariti."** (En-Nebe', 31)

Dvanaesto: radosna vijest o pomoći i zaštiti: **"Čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni su Allaha svjesni i ružnih postupaka se klone."** (El-Bekare, 177)

Trinaesto: radosna vijest o Allahovoj potvrdi njihove iskrenosti: **"Oni su iskreni vjernici, i oni su Allaha svjesni."** (El-Bekare, 177)

Četrnaesto: radosna vijest o posebnoj počasti: **"Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga je najviše svjestan."** (El-Hudžurat, 13)

Petnaesto: radosna vijest o Allahovoj ljubavi: **"Uistinu, Allah voli one koji su Ga svjesni."** (Et-Tevbe, 7)

Šesnaesto: radosna vijest o spasu: **"... i Allaha svjesni budite, da biste spašeni bili."** (Ali 'Imran, 200)

Sedamnaesto: radosna vijest o bliskom položaju kod Allaha: **"Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, Ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša."** (El-Hadždž, 37)

Osamnaesto: radosna vijest o nagradi za strpljenje u iskušenju: **"Ko bude Allaha svjestan i ko strpljiv bude bio – pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine."** (Jusuf, 90)

Devetnaesto: radosna vijest o primanju sadake: **"Uistinu, Allah prima samo od onih koji su Ga svjesni."** (El-Ma'ide, 27)

Dvadeseto: radosna vijest o čistoti, jer "ona proizilazi iz srca koje je svjesno Allaha."

Dvadesetprvo: radosna vijest o potpunoj predanosti: **"O vjernici, Allaha svjesni budite istinskom svjesnošću."** (Ali 'Imran, 102)

Dvadesetdrugo: radosna vijest o boravku u Džennetu i džennetskim izvorima: **"Oni koji su Allaha svjesni bili – u džennetskim baščama će, među izvorima, boraviti."** (Ez-Zarijat, 15)

Dvadesettreće: radosna vijest o sigurnosti od belaja: **"A oni koji su Allaha svjesni bili, oni će na sigurnu mjestu biti."** (Ed-Duhan, 51)

Dvadesetčetvrto: radosna vijest o uzdignutom položaju u odnosu na ostala stvorenja: **"A na Sudnjem danu biće iznad**

Budi iskren i kada razmišljaš o iskrenosti. Uzvišeni Allah kaže: "**I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao.**" (El-En'am, 75)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

"Naučite da čvrsto vjerujete, jer i ja to učim."[73]

---

njih oni, koji su Allaha svjesni bili i grijeha se klonili." (El-Bekare, 212)

Dvadesetpeto: radosna vijest o otklanjanju straha i žalosti od kazne: "**O sinovi Ademovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati, - onda se oni, koji su Allaha svjesni bili i koji su dobra djela činili, neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati.**" (El-'A'raf, 35)

Dvadesetšesto: radosna vijest o odgovarajućim drugama: "**A onima koji su Allaha svjesni bili, želje će se ostvariti: bašče i vinogradi, i djevojke mlade, godina istih.**" (En-Nebe', 31-33)

Dvadesetsedmo: radosna vijest o Allahovoj blizini, susretu i viđenju: "**Oni koji su Allaha svjesni bili, biće u džennetskim baščama i pored rijeka, na mjestu u kome će biti zadovoljni, kod Vladara Svemoćnoga.**" (El-Kamer, 54-55)

Završen citat uz neznatne intervencije.

73 Ovaj hadis prenosi Ebu Ne'im u svome djelu *El-Hilye*, 6:95, od Sevra b. Jezida, kao mursel hadis. On ga navodi u ovom obliku: "Naučite da čvrsto vjerujete kao što Kur'an učite, da bi ga znali, jer i ja ga učim." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Bekijje b. El-Velid El-Himsi, koji je poznat po obmanjivanju (*tedlis*). U ovom senedu on prenosi od svoga šejha El-'Abbasa b.

Znaj da svaki razum, koji ne daje prednost pokornosti nad griješenjem, znanju nad neznanjem, vjeri nad dunjalukom, jest razum koji obmanjuje.[74] Svako znanje je samo izlišan izgovor, ukoliko ne posjeduje tri stvari: ako ne otklanja uznemiravanje kontroliranjem želja, ako nije praćeno praksom iz stahopoštovanja, ako nije pravedno djelovanje popraćeno milošću.

El-Ahnesa Es-Seksekija upotrebljavajući prijedlog *'an* (što podrazumijeva da je bio njegov savremenik i da se susreo sa njim). Međutim, Zehebi, u El-Mizanu, za njega kaže da je nepoznat (*medžhul*). Zbog toga, ovaj hadis je slab (*da'if*). Osim toga, on ima čudno značenje, a ne zadovoljava ni gramatičke kriterije (jedan od upotrijebljenih glagola nalazi se u akuzativu, a trebao bi biti u nominativu).

El-Hafiz El-'Iraki navodi ovaj hadis u djelu *Tahridžu ehadisi-l-Ihja'* (1:122) i kaže: "Bilježi ga Ebu Ne'im u predaji Sevra b. Jezida kao mursel hadis. To je problematičan hadis (*mu'dal*). (U lancu prenosilaca ovog hadisa uzastopno fali dva ili više prenosilaca – prim. prev.). Bilježi ga i Ibn' Ebu Ed-Dunja u knjizi *El-Jeqin*, u predaji Halida b. Ma'dana." Ovo je najbliže ispravnom stavu. Imam Gazali kaže: "Značenje poruke: *naučite da čvrsto vjerujete* je: sjedite sa onima koji čvrsto vjeruju, od njih slušajte znanje o čvrstom vjerovanju i nastojte da se na njih ugledate, da bi vam vjerovanje ojačalo, kao što je ojačalo njihovo vjerovanje.

74 Tj. razum koji čovjeku ružno prikazuje lijepim.

Znaj da je razum najljepši ukras kojim se čovjek može okititi[75], a najljepša odjeća, koju čovjek može obući, jest znanje.[76] Jer, samo razumom moguće je spoznati

---

75 'Urve b. Ez-Zubejr, poznati tabi'ija, Allah mu se smilovao, je rekao: "Razum je nešto najljepše što je dato ljudima na ovom svijetu, a najljepše što im je dato na Ahiretu je Allahovo zadovoljstvo." (Navedeno prema: Ibn Ebu Ed-Dunja, *El-'Aklu ve fadluhu*, str. 13.)

76 Hasan El-Basri, Allah mu se smilovao, je rekao: "Kada bi nauka imala oblik, njen izgled bi bio ljepši od sunca, mjeseca, zvijezda i neba."

Mu'az b. Džebel, radijallahu anhu, je rekao: "Nauka izvodi srca iz neznanja, iz tmine na svjetlo, iz slabosti tijela u njegovu jačinu. Nauka daje ljudima pozicije odabranih i dobrih, daje ima visoke deredže na ovome i budućem svijetu. Razmišljanje o nauci odgovara ibadetu posta. Razgovor o nauci odgovara ibadetu dobrovoljnog namaza. Naukom se pojačavaju rodbinske veze, razaznaje ono što je dozvoljeno od onoga što je zabranjeno. Nauka je predvodnik, a praksa njegov sljedbenik. Oni, kojima je dato znanje, sretnici su, a oni, kojima je uskraćeno, nesretnici su." (Navedeno prema: El-Hafizu b. Redžeb, *Šerhu hadisi-l-'ilm*, str. 33-35.)

U svome djelu *Besa'iru zevit-temjiz fi leta'ifi-l-kitabi-l-'aziz*, (1:42), El-Fejruz Abadi kaže: "U nauci o moralu poznato je da postoje četiri temeljne ljudske vrline: znanje, hrabrost, čednost i pravednost. Sve druge vrline su izdanak ovih ili im se pridodaju. Znanje je vrlina duše koja govori, hrabrost je vrlina razjarene

Uzvišenog Allaha i samo znanjem iskazuje Mu se pokornost.[77]

---

duše, čednost je vrlina nagonske duše, a pravednost je univerzalna vrlina.

Nema sumnje da je duša, koja govori, najplemenitija, pa je i njena vrlina najplemenitija. Jer, vrlina znanosti, samo u ovoj duši je u potpunosti zastupljena, a sama znanost je neovisna od vrline znanosti i može opstojati bez nje. Čak, vrlina je ta koja treba znanost, pa je, prema tome, znanost uzvišenija."

Autoritet Nasiruddin Et-Tusi u svojoj poslanici *Adabu-l-mute'allimin*, kaže: "Vrijednost nauke (znanja) svakome je vidljiva. Jer, znanje je svojstveno samo čovjeku, a sva ostala svojstva, osim znanja, mogu se podjednako pripisati čovjeku i životinjama, kao naprimjer hrabrost, snaga, samilost i dr. Uzvišeni Allah je znanjem odlikovao Adema, alejhisselam, u odnosu na meleke i naredio im da mu sedždu učine. Znanje je sredstvo kojim čovjek postiže trajnu sreću, ukoliko radi prema znanju."

77 Autor želi reći da je razum bolji od znanja i to je istina. Neki, pak, smatraju da je znanje bolje od razuma. Spominje se jedan zanimljiv razgovor između znanja i razuma u kojem oni iznose svoje prednosti u odnosu na drugog:
Nauka učenjaka i razum razumnog nisu se suglasili ko je od njih dvoga bolji?
Nauka reče: *Ja sam ostvarila njegov cilj.*
Razum reče: *Ja sam onaj pomoću kojeg se Milostivi spoznaje.*
Tada nauka vrlo jasno reče: *S kojim od nas dvoga Allah se u Kur'anu opisuje?*
Tada jasno bi razumu ko ima prednost, pa poljubi glavu nauke, a potom, odoše.

Znaj da su oni, koji su spoznali Allaha, postavili temelje različitih etapa postizanja spoznaje na pouzdanom znanju, a postigli su obrazovanje i u sekundarnim pitanjima.[78] Razmisli o ovim Poslanikovim riječima: "Ko radi shodno svome znanju, Allah će mu dati znanje o onome što ne zna."[79]

U ovim stihovima zanemarena je činjenica da je razum izvor znanja i njegov temelj i da je znanje za razum ono što je svjetlost za Sunce, ono što je pogled za oko. "U tome su znakovi za one koji su razumom obdareni." Allah se smilovao El-Muhasibiju kada, u svome djelu *Er-Ri'aje*, kaže: "Razum je isto što i vid, a nauka je isto što i svjetiljka. Onaj ko nema vid, svjetiljka mu ne koristi, a onaj ko ima vid, a nema svjetiljku, ne može vidjeti ono što mu je potrebno."

78 Pogledaj napomenu šejha Eš-Ša'ranija i Ibn Redžeba El-Hanbelija o neophodnosti slijeđenja Kur'ana i Sunneta, halala i harama, u određenim znanostima, a o čemu smo već ranije govorili u ovom djelu.

79 Ovo nisu riječi Muhammeda, sallellahu alejhi ve sellem, već riječi Isa, alejhisselama, kako to predaje spominju.

Ebu Ne'im u *El-Hilye* (10:15), nakon što navodi lanac prenosilaca ove predaje, kaže: "Ove riječi spominje imam Ahmed b. Hanbel od nekih tabi'ina da su to riječi Isaa, alejhisselam, tako da su neki prenosioci pomislili da je to od Muhammeda, sallellahu alejhi ve sellem, pa su mu pripisali i ovaj sened."

El-Hafiz El-'Iraki navodi ovaj hadis u *Tahridžu ehadisi-l-Ihja'* (1:122) i kaže: "Bilježi ga Ebu Ne'im u *El-Hilye* u predaji Enesa,

Znak toga je postepeno povećanje znanja strahovanjem i zabrinutošću, kao i povećanje znanja umijećem i sposobnošću. Tako, kako god se povećava znanje čovjeka, povećava se njegov strah i zabrinutost i kako god se povećava djelovanje čovjeka (prema znanju), povećava se njegova poniznost i skromnost.[80] Temelj na kojem su trasirali svoj put je iskreno slijeđenje obaveze naređivanja dobra i zabranjivanja zla[81], davanje prednosti znanju nad željama duše[82] i neovisnost, s Allahom, od svih stvorenja.

---

tvrdeći da je slab hadis. To je omaška, jer Ebu Ne'im ne tvrdi da je hadis slab, nego, njegov lanac prenosilaca je podmetnut", kako se to vidi iz prethodnog citata.

80 Kako su samo lijepi stihovi koji se prenose od imama Šafije, Allah mu se smilovao:

Prema znanju čovjeka raste njegov strah,
Nema nijednog znalca, a da se Allaha ne boji.
Onaj ko se osjeća sigurnim od Allahove kazne, ne poznaje Ga,
Onaj ko se plaši Allahove kazne, poznaje Ga.

81 Pogledaj riječi šejha Ibn El-Kajjima o naređivanju dobra i sprječavanju zla o čemu smo već govorili u ovom djelu.

82 Pogledaj kako imam Ibn El-Dževzi daje prednost znanju nad željama duše. Navodeći biografiju imama Ebu El-Feredža Ibn El-Dževzija, Zehebi u *Tezkiretu-l-huffaz* (4:1342-1345) o njemu kaže: "On je imam, autoritet i hafiz, poznati učenjak i svestrani vaiz Iraka. Bio je privlačnog izgleda, lijepe naravi, prijatnog glasa, uravnoteženih pokreta i glasova i ugodni šaljivdžija. Posjedovao je veliku sposobnost za rimovanu prozu. Njegovim vazovima

Zato, slijedi tragove onih kojima je nauka povećala njihovo strahopoštovanje, kojima je praksa pojačala njihovu razboritost[83], kojima je razum osnažio spoznaju.

---

prisustvovale su hiljade slušalaca, a procjenjuje se na oko stotinu hiljada. Svojim vazovima postigao je ono što niko drugi nije. Njegovim predavanjima prisustvovali su vladari i njihovi pomoćnici. Prije na dan ili dva, ljudi su se pripremali za njegove dersove, pa su čak iznajmljivali posebna mjesta za to. Neki čovjek mu je, jedne prilike, rekao: 'Sinoć nisam ni spavao od uzbuđenja, očekujući tvoj ders.' On mu je rekao: 'To je zato što si željan zabave i razonode. Zato, ove noći je potrebno da ne spavaš.'"

Allah se smilovao imamu Ibn El-Dževziju. Kako je lijepo vratio ovog gafila iz njegovog gafleta i potčinjavanja svome nefsu i uputio ga na put znanja i nauke.

83 Kakvu je samo razboritost i upućenost pokazivao imam Buhari u svome znanju i djelovanju. Jedan dio njegovog znanja nalazimo u poznatom djelu *Sahihu-l-Buhari* i drugim njegovim djelima, što znaju oni koji se bave naukom. A što se tiče njegove prakse (njegovog morala), pogledajte šta kaže Ibn Hadžer u djelu *Hedju es-sari mukaddima feth el-bari* (2:196), kada donosi biografiju imama Buharija. On, Allah mu se smilovao, kaže: "Rekao je Muhammed b. Mensur: 'Prisustvovali smo predavanju Ebu Abdullaha Buharija. Neki čovjek je izvadio iz svoje brade ostatak nečega i bacio ga na tlo. Vidio sam Buharija kako gleda u to i u prisutne. Kada su to prisutni zanemarili, ispružio je svoju ruku, podigao sa zemlje onaj ostatak i stavio ga u svoj rukav. Kada je izašao iz džamije, vidio sam ga kako je izvadio onaj ostatak i bacio ga.'" Buhari je, Allah mu se smilovao, odstranio iz unutrašnjosti džamije ono što čovjek

Pa, ako te od njihovog puta spriječi ružno ponašanje, onda krivi samoga sebe. A znalci, zasigurno znaju prepoznati osobine iskrenih i odanih.

Znaj da svaka ideja nosi u sebi moral, svaki mig u sebi nosi znanje, a to prepoznaje onaj koji shvata Allahovu nakanu, a iz Njegovih riječi žanje koristi čvrstog vjerovanja.

Kod iskrenog to je vidljivo, pa, kada gleda - pouku uzima, kada šuti - razmišlja, kada govori - njegov govor je zikrullah, kada mu je uskraćeno - strpljiv je, kada dobije - zahvalan je, kada na kušnju bude stavljen - povrati se (kušnja ga Allahu vraća), kada mu nešto ostane nepoznato - suzdržan je, kada znanje posjeduje - skroman je i ponizan, kada druge podučava - blag je, kada upitan bude - u potpunosti odgovori. Takav je lijek za one koji lijeka traže, pomoć onima koji tragaju, saveznik iskrenim, sklonište dobrim. Takvog je vrlo lahko zadovoljiti kada je u pitanju on sam, a uvijek je spreman do kraja ići kada su u pitanju obaveze prema Uzvišenom Allahu. Njegove namjere su bolje od njegovog djela, a njegovo djelo više govori nego njegove riječi. Uvijek je na strani istine, a njegovo utočište je stid. Njegova vrijednost je pobožnost, a njegov znak je pouzdanost. On ima vid od svjetlosti kojim gleda, naučne istine na temelju kojih govori, uputstva iz vlastitog ubjeđenja o kojima govori.[84]

---

odstranjuje iz svoje brade. To je razboritost utemeljena na znanju i praksi. Zato, slijedi njihov pravi put.

84 Kako su lijepa i uzvišena ova svojstva! Kako je lijepo vidjeti ih sve zajedno zastupljene kod muslimana! Među našim dobrim prethodnicima takvi se nisu mogli izbrojiti. Allah se smilovao

šejhu-l-islamu Ibn Tejmiji, koji je svojom biografijom obnovio put naših prethodnika kada su u pitanju ova svojstva. Kada je zapao u teškoću i zatvoren u tvrđavu Damaska, bio je izolovan od ljudi. Sa njim je, u odvojenoj tamnici, zatvoren i njegov učenik Ibn El-Kajjim. U toj tvrdavi šejh je preselio na Ahiret. Bio je opušten, radostan i zadovoljan. Na njega se mogu odnositi ove riječi El-Muhasibija: "Ima vid od svjetlosti kojim gleda, naučne istine na temelju kojih govori, uputstva iz vlastitog ubjeđenja o kojima govori". U zatvoru je našao osamljenje i na tome je bio veoma zahvalan Uzvišenom Allahu.

Opisujući stanje svoga šejha i svoje stanje tih dana, Ibn El-Kajjim govori: "Jednog dana šejh mi je rekao: 'Šta rade moji neprijatelji od mene? Moj džennet i moja bašta su moje grudi (vjerovanje i znanje). Gdje god krenem, to me ne napušta. Moje tamničenje je osamljenje, moje ubitstvo je pogibija na Allahovom putu (*šehadet*), a moje progonstvo iz rodnog mjesta je moj turizam.' Dok je boravio u tamnici tvrđave, govorio je: 'Kada bih im ovu tvrđavu ispunio zlatom, to se ne bi izjednačilo sa mojom zahvalom na ovoj blagodati.' Također je rekao: 'Dobro, koje su mi ovim donijeli, ne mogu im uzvratiti.' Kada je bio na sedždi u tamnici, učio je dovu: *Allaahumme e'innii 'alaa zikrike ve šukrike ve husni 'ibaadetike ma šaa'ellaah.* (Gospodaru moj! Pomozi mi da Te zikr činim, da Ti zahvaljujem i da Ti, na najljepši način, ibadet iskazujem, sve dok Ti hoćeš.) Jednom mi je rekao: 'Zatvorenik je onaj čije srce je zatvoreno za Allaha. Zarobljenik je onaj koga sputaju njegove strasti.' Kada je uveden u unutrašnjost tvrdave, pogledao je u njene zidine i proučio ovaj kur'anski ajet: **'I između njih će se pregrada postaviti koja će vrata imati; unutar nje bit će milost, a izvan nje patnja.'** Nisam vidio da iko bolje živi od njega, iako je živio u neimaštini i

Na tome ustrajavaju oni koji se u potpunosti posvete Allahu, čiji je nijet ispravan u obožavanju Allaha, koji Ga se boje u tajnosti i u svojim javnim postupcima, koji umanje svoju nadu, koji se ogrnu plaštom opreznosti, koji uzlete s vjetrom spasa u moru skrušenog obraćanja Bogu. Njihovo vrijeme je dobitak, njihovo stanje je dobro i takvi se nisu poveli za ukrasima ovoga svijeta niti ih je njegovo bljeŝtavilo odvratilo od razmišljanja o strahotama Dana proživljenja.

Znaj da onaj, čiji je razum zdrav i vjerovanje čvrsto, pouzdano zna da ga od njegovog Gospodara može spasiti samo iskrenost. Zato, on traga za tim i istražuje moral iskrenih u želji da iskoristi ovaj život prije nego preseli na Ahiret i da se pripremi za vječnu Kuću. On je posvetio svoj život i svoj imetak svome Gospodaru, jer zna da je On rekao: **"Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati."** (Et-Tevbe, 111)

---

oskudici, iako je bio zatvoren i izložen prijetnji. Uprkos svemu tome, najljepše je živio. Bio je najširokogrudniji i najsnažnijeg srca, a radost je bila vidljiva na njegovom licu. Kada bi nas obuzeo strah i sadvladale zle slutnje, otišli bi kod njega i svega toga bi nestalo kada bi ugledali njegovo lice i čuli njegove riječi. Umirili bi se, ojačali i učvrstili u našem vjerovanju. Govorio je: 'Na dunjaluku ima džennet, ko ne uđe u njega neće ući ni u Džennet na Ahiretu.' Slavljen neka je Allah Koji pokaže Svojim robovima džennet prije nego Ga sretnu, Koji im otvori njegova vrata na ovome svijetu i omogući im da osjete njegov miris i njegov blagi povjetarac, što iz njih iscrpi svu snagu kako bi ga zaradili i ušli u njega." (Navedeno prema: *El-Vabilus-sajjib*, str. 66-67.)

Tako je dobio znanje nakon što je neznalica bio, dobio je imetak nakon što je siromašan bio, dobio je društvo nakon što je u samoći bio, približio se nakon što je daleko bio, odmorio se nakon što je umoran bio, svoj je život uskladio i snage je svoje ujedinio. Pouzdanost je ono po čemu se on prepoznaje, a u stanju je duhovne usredotočenosti na Allaha. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Obožavaj Allaha kao da Ga vidiš, jer ako Ga ti ne vidiš, On tebe, zasigurno, vidi."[85]

Neznalica ga drži šutljivim i nesposobnim, ali njegova mudrost ga je ušutkala. Ahmak ga smatra brbljivcem, ali savjetovanje u ime Allaha čini ga govorljivim. Smatra ga imućnim, ali skromnost u životu ga je obogatila. Smatra ga siromašnim, ali skrušenost ga je unizila. Ne obazire se na ono što ga se ne tiče, niti se obavezuje iznad vlastitih mogućnosti. Ne uzima ono što mu nije potrebno, niti ostavlja ono za što je zadužen da ga sačuva. Ljudi su rahat od njega, a on se umara baveći se samim sobom. Svoju žudnju ubio je pobožnošću, svoju pohlepu dokinuo je bogobojaznošću, a svoje strasti uništio je svjetlom znanja.

---

85 U ovom obliku prenosi ga Ebu Ne'im u svome djelu *El-Hilye*, 8:202, od Zejda b. Erkama, kao merfu' hadis. Navodi ga i Es-Sujuti u *El-Džami'us-sagir*, pripisujući ga Ebu Ne'imu. U komentaru tog djela (*Et-Tejsiru bi šerhi džami'is-sagir*, 1:167), El-Munavi kaže da je to hasen hadis. Ovaj dio hadisa spominje se i jednom dužem hadisu u *Sahihu Muslima* (kada Džibril pita Poslanika o ihsanu).

Ovakav budi i sa ovakvima se druži![86] Njihov put slijedi i njihovim moralom sebe okiti.

Oni su blago osigurano.[87] Onaj ko ih proda za ovaj dunjaluk, prevaren je.[88] Oni su potpora u teškim

---

86 Ako tako postupiš, među njih ćeš biti svrstan. Ako se sa takvima družiš, za takvog će te i držati. Zbog društva sa njima bit ćeš u dobitku. Muslim prenosi u svome *Sahihu*, 17:14, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a on od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Zaista Allah ima Svoje meleke koji kruže po Zemlji. Kada se ispnu na nebo, Allah ih upita, iako On sve najbolje zna: 'Odakle ste došli?', a meleki odgovore: 'Došli smo od Tvojih robova na Zemlji, koji Tebe slave, Tebe veličaju, Tebi hvalu iskazuju, potvrđuju da Si samo Ti Allah, od Tebe svoje potrebe traže i Tebe za oprost grijeha mole.' A Allah kaže: 'Oprostio Sam im, dao Sam im ono što su tražili i zaštitu Sam im pružio od onoga od čega su zaštitu tražili.' 'Allahu naš', kažu meleki, 'među njima je taj i taj, a on je griješnik. Bio je u prolazu, pa je sjeo sa njima.' 'I njemu Sam oprostio', reći će Allah, 'jer oni su ljudi sa kojima njihov sabesjednik neće ostati nesretan.'"

87 Tj. u druženju sa njima je siguran dobitak i čista korist. U takvom druženju nema iskušenja niti kalkuliranja. To nije slučaj sa "zakopanim blagom". Jer, kada neko pronađe zakopano blago, to bude iskušenje za njegovu vjeru, povjerenje, njegov moral, kao i šteta za njega na ovom i budućem svijetu. Upravo zbog toga autor upotrebljava izraz "osigurano blago" (*el-kenzu-l-me'mun*) umjesto "zakopano blago" (*el-kenzul-medfun*). Allah se smilovao El-Muhasibiju koji je tako daleko gledao i o najsitnijim detaljima razmišljao.

iskušenjima, iskreni i pouzdani prijatelji. Ako ti nešto zatreba, oni će ti biti dovoljni, a ako Allahu dovu upute, tebe neće zaboraviti (u dovi). **"Takvi su stranka Allahova, a stranka Allahova jesu oni koji će, zasigurno, uspjeti."** (El-Mudžadele, 22)

Znaj - Allah razumijevanje unio u tvoje srce, znanjem osvijetlio tvoje grudi i čvrstim vjerovanjem objedinio tvoje mogućnosti – da sam došao do zaključka da svaka teškoća, koja pogađa srce, neminovno dolazi kao jedna od posljedica izobilja. Razlog tome je nepromišljen (bez znanja) pristup ovome svijetu i zaborav na Dan proživljenja nakon znanja o njemu. Spas od toga je napuštanje svega nepoznatog pribjegavanjem u pobožnost[89] i prihvatanjem svega onoga

---

88 Tj. kada bi čovjek dobio dunjaluk, a propustio društvo ovakvih, bio bi prevaren u svom zadovoljstvu dunjalukom umjesto zadovoljstva njima. Istinu je rekao El-Muhasibi, Allah mu se smilovao.

89 Pogledajte kako je imam Ebu Hanife bio pobožan i kako je pazio da ne zapadne u grijeh. Ibn Hadžer El-Hejsemi govori o tome u svome djelu *El-Hajratu-l-hisan fi menakibi Ebi Hanife En-Nu'man*, str. 43. On kaže: Ebu Hanife je poslao neku robu svome ortaku. U toj robi nalazilo se jedno, malo oštećeno odijelo. Ebu Hanife je poručio da mušteriji pokaže oštećenje i, ako može, da ga takvog proda. Međutim, njegov ortak je prodao svu robu zaboravivši da obavijesti kupca o oštećenju. Kada je Ebu Hanife saznao za to, dao je sadaku u vrijednosti sve robe, a njena vrijednost je bila trideset hiljada dirhema. Potom je napustio svog ortaka i posao sa njim.

što je poznato i za što postoji čvrsto ubjeđenje.[90] Također, došao sam do zaključka da pokvarenost srca prouzrokuje

---

Evo još jednog primjera, a takvih je mnogo u povijesti naših prethodnika. Ibn El-'Imad u svome djelu *Šezeratuz-zeheb* (5:406) donosi biografiju imama Šemsuddina Muhammeda b. 'Abdurrahima El-Makdesija El-Hanbelija Ed-Dimeškija, koji je preselio na Ahiret 688.h.g. U tom djelu stoji: "Ez-Zehebi je rekao: 'Šemsuddin Muhammed b. 'Abdurrahim bio je imam, pravnik, muhaddis, asketa, pobožnjak, čovjek koji je mnogo dobra učinio, a malo je imao od ovoga svijeta. Ispričano mi je kako je kopao na nekom mjestu, na brdu Es-Salihijje. Kopajući, naišao je na ćup pun novca. Sa njim je bila i njegova žena koja mu je pomagala u kopanju. Kada je sve to ugledao proučio je kur'anski ajet: **'Zaista smo mi Allahovi i zaista se Njemu vraćamo.'** Smatrao je to iskušenjem i ispitom. Vratio je zemlju na njeno mjesto i napravio kako je i bilo. Rekao je svojoj ženi: 'Ovo je iskušenje. Možda ovaj novac treba nekom drugom, a mi ga ne znamo.' Zatražio je od nje da nikome ne govori o ovome mjestu i onome na šta su naišli, niti da dolazi na to mjesto, a i ona je bila dobra žena. Ostavili su sve to, iako su bili siromašni i trebali su taj novac. To su najveći stepeni pobožnosti i asketizma."

90 Tj. prihvatanje onoga za što se pouzdano zna da je dozvoljeno. Zato, ako ti se nešto desi i ne znaš kakav stav da zauzmeš, ili ti iskrsne komplicirano pitanje, ne donosi konačnu odluku na temelju samog razuma, jer razum slabi i jača i pada pod uticaj emocija i drugih faktora. U takvim situacijama prepusti konačnu odluku Šerijatu, jer on je najbolji uputitelj ka onome što ti je potrebno. Ulema je ustanovila da Šerijat štiti razum, a razum je svjetiljka Šerijatu.

pokvarenost vjere. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "U ljudskom tijelu postoji jedan organ koji, ako je zdrav, zdravo je cijelo tijelo, a ako je bolestan, bolesno je cijelo tijelo. Taj organ je srce."[91]

Riječ *tijelo* ovdje znači *vjera*, jer od vjere zavisi ispravnost ili pokvarenost njegovih dijelova.[92]

Pokvarenost srca počinje od napuštanja obračunavanja samoga sebe i zavaravanja dugom nadom (tj. kada čovjek govori sam sebi da ima vremena da se okrene vjeri, jer od života je ostalo još mnogo – prim. prev.).

Zato, ako hoćeš popraviti svoje srce čvrsto odluči da postaviš granicu svojim željama. Radi samo ono što je u ime Allaha, a napusti djelovanje u nečije drugo ime.[93] Da bi

---

O prednosti razuma u odnosu na nauku već smo govorili u komentaru ovog djela.

91 Ovo je jedan dio hadisa koji bilježe Buhari i Muslim u svojim hadiskim zbirkama od En-Nu'mana b. Bešira, radijallahu anhu.

92 Ovo je veoma neobično tumačenje, jer hadis jasno govori o tijelu.

93 Poznati šafijski pravnik Ahmed b. Raslan, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Metnuz-zubed*, kaže: "Svaku želju mjeri Šerijatom, pa ako je od onoga što je propisano, uradi. Ako je od onoga što je zabranjeno, od šejtana je, pa kani se toga."

Imam El-Džunejd, Allah mu se smilovao, je rekao: "U srce mi dođu neke želje i ja ih ne prihvatam bez dva svjedoka, Kur'ana i Sunneta.."

skratio dugu nadu, pomozi se stalnim prisjećanjem smrti.[94]

Došao sam do zaključka da sve ono nepotrebno, što izlazi iz srca, odražava se na sluh, vid, jezik, hranu i odijevanje. Na sluh se to odražava u obliku zaborava i nemarnosti, na vid se odražava u obliku nemarnosti i nedoumice, na jezik se odražava u obliku laži i novotarija, na hrani se odražava u obliku proždrljivosti i povećanog apetita, a u odijevanju se odražava u obliku gordosti i oholosti.

---

94 Hazreti Omer, radijallahu anhu, je govorio: "Svaki dan se govori da je preselio taj i taj i taj i taj. Zasigurno će doći dan kada će se reći da je preselio Omer."

Hazreti Ali, radijallahu anhu, je govorio: "Ako ti odlaziš, smrt dolazi. Kako će samo brzo doći do susreta!" (Navedeno prema: *Nehdžu-l-belaga*, 4:87)

Hasan El-Basri, Allah mu se smilovao, je rekao: "Sine Ademov, ti si samo kao dani. Kada prođe jedan dan, otišao je jedan dio tebe." (Navedeno prema: *Tarihu-l-islam od Zehebija*, 4:104)

Istina je rečena i ovim stihom: *Čovjek se raduje prolasku noći, a njihov odlazak je i njegov odlazak.*

U sljedećim stihovima slikovito je prikazana kratkoća ljudskog vijeka:

Ezan se uči djetetu kada se rodi, a odgađanje namaza do smrti,

dokaz je da je njegov život kratak koliko vrijeme između ezana i obavljanja namaza.

Znaj da je briga o dijelovima tijela obaveza (*farz*), a napuštanje svega nepotrebnog jeste vrlina. Prije toga, učiniti tevbu je obaveza koju su ustanovili Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni Allah kaže: **"O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno..."** (Et-Tahrim, 8) Riječ *nesuhan* (iskreno) znači definitivno napuštanje grijeha radi kojih se rob pokajao svome Gospodaru. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "O ljudi! Učinite pokajanje svome Gospodaru prije nego što umrete. Približite se Gospodaru čineći dobra djela prije nego vas nešto drugo odvuče od toga."[95]

---

95 Ovo je dio dužeg hadisa koji bilježi Ibn Madže u svome *Sunenu*, 1:573, u poglavlju o džumi, u ovom obliku: "O ljudi! Učinite pokajanje Allahu prije nego što umrete. Radite dobra djela prije nego vas nešto drugo odvuče od toga..." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se 'Ali b. Zejd b. Džud'an, a svi su saglasni u tome da je on nepouzdan prenosilac (*da'if*), a o Abdullahu b. Muhammedu El-'Adeviju, od koga on prenosi hadis, Zehebi u svome *El-Mizanu* (2:68), kaže: "Buhari je rekao: 'Njegov hadis se odbacuje.' Veki' je rekao: 'Izmišlja hadis.' Ibn Hibban je rekao: 'Nije dozvoljeno uzimati za dokaz njegove hadise.'" Nakon ovoga, Zehebi navodi dio hadisa koji je ovdje spomenut.

Navodeći biografiju Abdullaha b. Muhammeda El-'Adevija, El-Hafiz b. Hadžer u svome djelu *Tehzibut-tehzib* (6:21), a nakon što spominje ono što je o njemu naveo Zehebi, kaže: "Ibn Madže bilježi jedan njegov hadis u džuma namazu. Ibn 'Abdu-l-Berr kaže: 'Skupina poznavalaca hadisa kaže de ja ovaj hadis izmislio

Pokajanje neće biti ispravno, ukoliko se ne ispune četiri stvari: ustrajavanje srca da se ne povrati na grijeh, traženje oprosta uz kajanje, vraćanje onoga što je nepravedno uzeto, briga o svakom dijelu tijela, koji predstavljaju sedam čula: sluh, vid, jezik, miris, dvije ruke, dvije noge i srce, koje je glavno i po kojem tijelo biva zdravo (ispravno) ili pokvareno.

Uzvišeni Allah je svakom dijelu tijela stavio u obavezu određene naredbe i zabrane, a između toga dvoga ostavio je prostor popunjen dozvoljenim stvarima, čije napuštanje predstavlja vrlinu.

Obaveza srca, nakon vjerovanja i pokajanja, je da svako djelo bude, isključivo, u ime Allaha, da u sumnjivim situacijama dominira lijepo mišljenje, pouzdanost u Allaha, strah od Njegove kazne i nada u Njegovu dobrotu.[96]

Abdullah b. Muhammed El-'Adevi, a oni su ga okarakterizirali kao lažova.'" Prema tome, ovaj hadis je izmišljen (*mevdu'*).

Autoru ovog djela bilo je bolje da se, o naredbi Poslanika za pokajanje, pozvao na hadis koji prenosi Muslim u svome *Sahihu* (17:24) od El-Egarra b. Jesara El-Muzenija, da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem rekao: "O ljudi! Učinite pokajanje Allahu. Uistinu, ja Mu pokajanje činim stotinu puta u jednom danu."

96 Znaj, brate moj, da svaki onaj koga se uplašiš, pobjegneš od njega, osim Uzvišenog Allaha. Kada se Njega bojiš, Njemu i pribjegneš. On je Onaj od Koga se treba imati strah, ali i Onaj u

O značenju srca postoji mnogo predaja. Prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zaista, postoje vjernici, koji uživaju naklonost srca moga."[97] Poslanik je, također, rekao: "Zaista, istina okićena svjetlom. Zato, prihvatite se unutrine srca svojih."[98]

Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Srca posjeduju želje i zanimanja, te period klonulosti i kraj. Pa,

---

Koga treba imati nadu (u Njegov oprost). Zato onaj, koji se boji Allaha, bježi od svoga Gospodara svome Gospodaru.

Uzvišeni Allah kaže: **"Zato požurite Allahu, ja sam vam od Njega (poslan) da vas javno upozorim."** (Ez-Zarijat, 50)

97 Ovaj hadis bilježi imam Ahmed u svome *Musnedu*, 5:267 u *Musnedu* Ebu Umame El-Bahilija, radijallahu anhu Spominje ga i El-Hafiz El-Hejsemi u svome djelu *Medžme'uz-zeva'id*, 10:276 i kaže da ga prenosi Et-Taberani, a da su u njegovom senedu pouzdani prenosioci. On prenosi hadis u ovom obliku: "Od Ebu Umame se prenosi da je rekao: 'Sreo me Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, uzeo za ruku i rekao: 'O Ebu Umame! Zaista, postoje vjernici, koji uživaju naklonost srca moga.''" Imam Ahmed u Musnedu, prenosi ga u ovom obliku: "Rekao je Ebu Rašid El-Hubrani da ga je Ebu Umame El-Bahili uzeo za ruku i rekao: 'Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, uzeo me za ruku i rekao: 'O Ebu Umame! Zaista, postoje vjernici, čija srca osjećaju naklonost prema meni.''"

98 Nisam našao ovaj hadis u hadiskim izvorima koje sam pregledao, a Allah najbolje zna njegovu utemeljenost.

iskoristite vaša srca kada su u stanju želja i zanimanja, a zanemarite ih u periodu klonulosti i kraja."

Ibn El-Mubarek, Allah mu se smilovao, je rekao: "Srce je kao ogledalo: ako dugo ostane u ruci, zahrđa. Također, srce je kao životinja: ako se na nju zaboravi, odmetne se."[99] Neki mudraci su rekli: "Srce je kao kuća koja ima šestera vrata. Pripazi dobro da ti nešto ne uđe ni na jedna vrata, jer, može ti unijeti nered u kuću. Srce je kuća, a vrata su: oči, jezik, sluh, vid, ruke i noge. Kada se, bez znanja, otvore jedna od ovih vrata, kuća je izgubljena."

---

99 Može se desiti da te mala nepažnja srca košta velikih teškoća i neprilika i da te miljama odvrati sa tvoga puta. Kako o tome lijepo pjeva Muhammed Ikbal u svojoj zbirci pjesama *Divanu-l-esrari ver-rumuz*, str. 126.:

Prijatelju moj, za momenat nepažnje,

daljina doma se uveća za hiljadu milja.

Ikbal, Allah mu se smilovao, govori: "Neki čovjek je sam lutao pustinjom. Nedaleko od sebe vidio je korpu. Nadao se da će u njoj biti njegov spas. Onako neobuven, požurio je prema korpi, nadajući se da će biti spasen kada dođe do nje. Dok je trčao, osjetio je ubod trna. Za momenat, skinuo je pogled sa korpe s namjerom da odstrani trn iz noge. Korpu više nije vidio. Njegova nada je umrla, a obuzela ga je tuga. Zato onaj koji nešto traži, ne smije s njega skinuti svoj pogled sve dok ga ne dobije, pa makar se na tom putu sretao sa problemima i teškoćama.

Obaveza jezika je iskrenost u zadovoljstvu i ljutnji, borba protiv onoga što uznemirava, i tajno i javno, te ne govoriti pretjerano o dobru i o zlu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ko osigura svoj jezik i svoj spolni organ, ja ću mu, kod Allaha, osigurati da dobije Džennet."[100] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Muazu b. Džebelu, radijallahu anhu: "Ljude će, na njihova lica, u vatru baciti samo ogovaranje i kleveta njihovih jezika."[101] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Upozoravam vas na bespotreban govor. Dovoljno je (riječi) za svakoga od vas ono čime će ostvariti svoju potrebu. Jer, čovjek će biti

---

100 Prenosi ga Buhari u svome *Sahihu* od Sehla b. Sa'da Es-Sa'idija, radijallahu anhu, u ovom obliku: "Ko osigura svoj jezik i svoj spolni organ (od griješenja), ja ću mu osigurati Džennet." Ibn Bettal je rekao: "Ovaj hadis nam govori da su najveće teškoće, koje čovjek doživljava na ovome svijetu, rezultat njegovog jezika i spolnog organa. Ko bude zaštićen njihovog zla, zaštićen je od nejvećih teškoća."

101 Ovaj hadis od Muaza b. Džebela prenosi imam Ahmed, Nesai, Ibn Madže i Tirmizi, koji kaže da je hadis "hasen sahih". El-Hafiz b. Redžeb u svome djelu *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikem* (241. str.), kaže: "Ovdje se misli na kaznu koja slijedi za govor onoga što je zabranjeno. Jer, čovjek svojim govorom i djelovanjem zasijava dobra i ružna djela, a na Sudnjem danu je žetva onoga što je zasijano. Onaj ko je zasijao dobro, to će na Sudnjem danu i požnjeti, a onaj ko je zasijao zlo svojim riječima i djelom, njegova žetva će biti kajanje."

pitan za bespotreban govor kao što će biti pitan za višak svoga imetka."[102]

---

102 Ovo nije hadis. To su riječi poznatog sahabije, Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu O tome govori Gazali u svome *Ihjau* (8:212), gdje kaže: "Ibn Mes'ud je rekao: 'Upozoravam vas na bespotreban govor. Dovoljno je (riječi) za svakoga od vas ono čime će ostvariti svoju potrebu.'" Komentator *Ihjaa*, autoritet Ez-Zubejdi, u svome komentaru (7:466) veli: 'Bilježi ga Ibn Ebu Ed-Dunja i kaže: 'Rekao mi je moj otac, a on, da je čuo od Ibn 'Ulejje, a on od Lejsa, da je Ibn Mes'ud rekao: 'Upozorio sam vas na bespotreban govor. Dovoljno je (riječi) za svakoga od vas ono čime će ostvariti svoju potrebu.'"

Dakle, Ibn Mes'ud smatra da je bespotreban govor grijeh koji zaslužuje kaznu i radi toga upozorava da se ljudi sustegnu od takvog govora. Također, šejh Ebu 'Ali Ed-Dekkak, upozorava na bespotreban govor, ali na drugačiji način, tako da upozorenje učini bliskim i onima koji su zaglibili u ovaj svijet i koji su mu se u potpunosti predali. On kaže: "Kada bi kupovali papir melekima pisarima, mnoge riječi ne bi ni izgovarali." (Navedeno prema: *Šerhu-l-erbe'ine en-nevevijje*, a to je *Komentar četerdeset Poslanikovih hadisa* koji se pripisuje kadiji Zekerijau En-Neveviju, kada komentira 15. hadis.)

Ebu 'Ali Ed-Dekkak je rekao: "Onaj ko prešuti istinu, šejtan je prokleti." Ebu-l-Kasim El-Kušejri, Allah mu se smilovao, je rekao: "Šutnja u momentima kada treba šutjeti, svojstvo je ljudi, a govor u momentima kada treba govoriti, najčasnije je svojstvo." Kako je neko lijepo rekao: "Allahu moj! Neka moja šutnja bude razmišljanje, a moj govor sjećanje Tebe", tj. govor kojim ćeš Ti biti zadovoljan i za koji ću biti nagrađen.

Poslanik je, također, rekao: "Zaista je Allah kod jezika svakog ko želi progovoriti. Zato, neka svaki čovjek bude svjestan Allaha kada nešto želi reći."[103]

Obaveza vida je da se kloni gledanja u ono što je zabranjeno i u ono što je zaklonjeno.[104]

---

103 Ovaj hadis bilježi Ebu Ne'im u svome djelu *El-Hilye*, 8:160, od Ibn Omera. El-Hakim Et-Tirmizi prenosi ga u svome djelu *Nevadiru-l-usul* od Ibn Abbasa, kako stoji u djelu *El-Džami'us-sagir* od Sujutija. El-Menavi u *Fejdu-l-kadir* (2:240), spominje da je hadis slab (*da'if*), jer u njegovom lancu prenosilaca nalazi se prenosilac koji ne posjeduje potrebne kvalifikacije.

104 Imam Ibn Muflih El-Hanbeli, Allah mu se smilovao, u svome djelu *El-Furu'u* (5:151, 155, 158), kaže: "Neka pametan dobro pripazi u šta će gledati, jer oko vidi onoga, koga ne smije vidjeti (žena koja mu je zabranjena), u stanju u kakvom on, inače, nije. Vidi je ljepšu, bolju i zgodniju nego što je njegova zakonita žena, a to mu šejtan uljepšava njen lik s ciljem da ga odvrati od onoga što mu je dozvoljeno na ono što mu je zabranjeno ili da mu omrazi ono što je njegovo i približi njegovom srcu ono što nije njegovo. Iz toga se, možda, rodi i ljubav, pa strada njegovo tijelo i njegova vjera. Koliko li je pogleda unijelo nemir i jad u srca onih koji gledaju u ono što im je zabranjeno."

Prenosi El-Hakim u svome *Tarihu od Ibn 'Ujejne* da je rekao: "Rekao mi je Abdullah b. El-Mubarak, a bio je pametan čovjek, da je čuo od poznatih alima Šama da je neko od njih rekao: 'Onaj ko prvi otvori vrata iskušenja, na kraju, neće se spasiti od njega, pa makar i nastojao da se spasi.'"

Huzejfe, radijallahu anhu, kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Pogled je jedna od strjelica Iblisovih, pa ko je ostavi plašeći se Allaha, On će mu dati vjerovanje (*iman*) od kojeg će osjetiti slast u svome srcu.'"[105]

Da, koliko li je zabranjenih pogleda i zabranjenog zajedničkog druženja sa ženama, prouzrokovalo propast, sramotu i poniženje, što se ne može izbrisati i zaboraviti.

"Hind bint El-Huss, koja je učinila zinaluk sa svojim slugom, a bila je časna i poštena žena svoga naroda, upitana je: 'Zbog čega si učinila zinaluk sa svojim slugom, jer ti uživaš visoko mjesto u svome narodu?' Ona je odgovorila: 'Često druženje sa njim i dugi bliski međusobni razgovori.'" Prema tome, često druženje i međusobni razgovori u osami, postepeno su eliminirali njezinu suzdržljivost i stidljivost, a potom i njezinu čast i poštenje, da je, na kraju, učinila i zinaluk. Da nas Allah sačuva toga! Ovaj događaj spominje se u djelu *A'lamun-nisa*, od Kehhale, 5:231-234, a naveden je i u *Lisanu-l-'areb*, gdje se objašnjava značenje riječi pod korijenom **svd**.

Pametan i razuman je onaj koji od sebe udalji sve ono što vodi u iskušenje i od Allaha očekuje spas.

105 Ovaj hadis bilježi Hakim u svome *Mustedreku*, 4:314, od Huzejfe i potvrđuje njegovu vjerodostojnost. Međutim, to odbacuje Zehebi, jer se u senedu hadisa nalazi jedan nepoznat prenosilac, a drugi nepouzdan (*da'if*). Hadis bilježi Taberani od Ibn Mes'uda. El-Munziri u svome djelu *Et-Tergibu ve et-terhib*, 3:317, tvrdi da u senedu hadisa postoji nepoznat prenosilac. Predaja koja je najbliža navedenoj, jest predaja El-Hakima koja

Ebu Ed-Derda, radijallahu anhu, kaže: "Ko skloni svoj pogled sa onoga što mu je zabranjeno, bit će oženjen hurijom (u Džennetu) koju želi. Onaj ko upravlja svoj pogled prema tuđim kućama, Allah će ga, na Sudnjem danu, proživiti slijepim."

Davud Et-Taijj je rekao nekom čovjeku, koji je upravio oštar pogled prema nekima koji su ga gledali. Rekao mu je: "Čovječe! Skloni svoj pogled! Jer, čuo sam da će čovjek biti pitan za nepotrebno gledanje, kao što će biti pitan za nepotrebno djelovanje."

Također, rečeno je: "Dozvoljen ti je prvi pogled, a već drugi, nije"[106]

Ono što je nametnuto ljudskom pogledu, čovjeku je oprošten takav pogled. Ali ono u što čovjek namjerno i svjesno usmjeri svoj pogled, bit će odgovoran za njega.

---

glasi: "Pogled je jedna od strjelica Iblisovih. Otrovna! Pa, ko je ostavi plašeći se Allaha, On će ga nagraditi vjerovanjem (*imanom*) od kojeg će osjetiti slast u svome srcu."

106 Ovo je merfu' hadis, a prenosi ga Burejde b. El-Husajb, radijallahu anhu, od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem. Bilježi ga imam Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je ovaj hadis hasen garib. Oni ga prenose u ovom obliku: "Rekao je: 'Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, je rekao: 'O Ali! Nemoj pogled slijediti pogledom! Jer, prvi pogled ti je dozvoljen, ali drugi nije.'" Dakle, dozvoljen je prvi pogled (u nešto što ti je zabranjeno), ako je nenamjerno upućen. Međutim, svaki sljedeći pogled nije dozvoljen, jer je namjeran i za njega si odgovoran.

Obaveza sluha je kao i obaveza govora i gledanja. Sve ono o čemu ti je zabranjeno govoriti ili ono u šta ti je zabranjeno gledati, nije ti dozvoljeno slušati ga i time se naslađivati. Istraživanje onoga što je skriveno od tebe, jest špijuniranje. Slušanje zabave, pjesme i onoga što uznemirava muslimane, zabranjeno je (*haram*) kao što je zabranjeno konzumiranje mesa lešine i krvi. Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Zabranjeno nam je ogovaranje i klevetanje i slušanje ogovaranja i klevetanja."

El-Kasim b. Muhammed[107] je upitan o slušanju pjesme. Rekao je: "Ako je Allah razlučio Istinu od neistine na Sudnjem danu, gdje onda pripada pjesma?" Rečeno je: "Spada u neistinu." Rekao je: "Sam sebi odredi."[108]

---

107 El-Kasim b. Muhammed b. Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, bio je jedan od prvaka generacije tabi'ina i jedan od sedmerice islamskih pravnika u Medini. Na Ahiret je preselio 106.h. g., neka je Allah zadovoljan njime.

108 Nedoumice oko zabrane pjesme otklonio je hadis koji bilježi Buhari u svome *Sahihu*, u poglavlju o pićima, odjeljak o onima koji dozvoljenim smatraju konzumiranje alkohola, a nazivaju ga drugim imenom (10:47-48). Tamo stoji: "Prenosi se od Abdurrahmana b. Ganma El-Eš'arija da je rekao: 'Rekao mi je Ebu Malik El-Eš'ari, a tako mi Allaha, nije mi lagao, da je čuo Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Zaista, bit će onih iz moga ummeta koji će dozvoljenim smatrati zinaluk, svilu, alkohol i muzičke instrumente."

U ovom hadisu Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, ukazuje na snažnu vezu između razvratnih djela, tako da svako takvo djelo

Sluh je, nakon jezika, najštetniji za vjernika, jer sluh najbrže prodire do srca i najprije vodi u iskušenje. Spominje se da je Veki' b. El-Džerrah rekao: "Čuo sam jednu riječ od nekog novatora u vjeri još prije dvadeset godina i nikako ne mogu da je izbacim iz svojih ušiju." Kada bi Tavusu došao neki novator u vjeri, zapušio bi svoje uši da ne čuje njegove riječi.

Obaveza čula okusa je kao i obaveza slušanja i gledanja. Sve ono što je dozvoljeno slušati i gledati, dozvoljeno je i kušati. Spominje se da je Omeru b. Abdu-l-Azizu donesen misk, a on ga nije htio pomirisati. Kada su ga upitali zašto je to učinio, odgovorio je: "Samo njegovim mirisom moguće je okoristiti se."[109]

Obaveza ruku i nogu je da ne posežu za onim što je zabranjeno, niti da se sustežu od onoga što je ispravno i dozvoljeno. Mesruk je rekao: "Za svaki korak koji korači, vjerniku se računa dobro ili loše djelo. Kćerka Sulejmana[110] je napisala pismo za Abdu, kćerku Halida b.

---

zahtijeva i vodi u drugo ružno djelo. Zinaluk podrazumijeva legaliziranje uljepšavanja i oblačenja svile, a to je muškarcima zabranjeno. Također, zinaluk zahtijeva legaliziranje konzumiranja alkohola i upotrebe muzičkih instrumenata za zabavu, a u cilju pojačavanja i rasplamsavanja strasti. Da nas Allah sačuva!

109 Vjerovatno je misk nabavljen sredstvima iz državne blagajne, pa ga halifa Omer nije htio ni pomirisati.

110 Sulejman b. Abdu-l-Melik, Allah mu se smilovao, bio je emevijski halifa. Rođen je u Damasku i u tom gradu je preselio na Ahiret 99.h.g. Nisam našao biografiju njegove kćerke.

Ma'dana[111] u kojem je tražila od nje da je posjeti. Abda je u odgovoru napisala: "Zaista moj otac, Allah mu se smilovao, nije volio nigdje putovati, ako nije bio siguran da je u Allahovoj zaštiti, niti je jeo hranu za koju nije imao spreman odgovor (o porijeklu), kada o tome bude upitan na Sudnjem danu. Tako i ja ne volim ono što nije volio moj otac. Esselam alejki!"

Ako bi neko rekao: "Na koji način se to može praktično primijeniti?", odgovorit će mu se: "Dosljedno slijeđenje puta koji su slijedili bogobojazni imami, posmatranje ponašanja onih koji tragaju za pravim putom, redovno svođenje računa sa samim sobom,[112]

---

111 Halid b. Ma'dan je jedan od tabi'ina, pouzdanih prenosilaca hadisa. Bio je jedan od iskrenih Allahovih robova. Porijeklom je iz Jemena, a boravio je u Himsu (Šam). Bio je hrabar i veliki borac. Mnogo je veličao Allaha i ibadet mu činio. Na Ahiret je preselio 103.h.g., Allah mu se smilovao. Ovdje sam iznio neke podatke o njemu, jer nisam našao biografiju njegove kćerke, a ovo nam, u izvjesnoj mjeri, govori i o njoj.

112 Redovno svođenje računa sa samim sobom je sredstvo s kojim uspijevaju oni koji vode računa da primijene Allahov zakon u prijatnim i neprijatnim situacijama, u dobru i u teškoći. Ovdje ću ti navesti nekoliko primjera iz života takvih ljudi, a u cilju da shvatiš pravo značenje *svođenja računa sa samim sobom*. Ne zaboravi slučaj sa Omerom b. Abdu-l-Azizom, koji smo malo prije spomenuli, kada je odbio pomirisati misk iz državne blagajne, a kada mu je to rečeno, odgovorio je: "Samo njegovim mirisom moguće je okoristiti se." Ovo je najviši stepen budnosti i obračuna sa samim sobom.

---

1. Navodeći biografiju Omera b. Abdu-l-Aziza, petog halife, Allah mu se smilovao, Ebu Ne'im u svome djelu *El-Hilye* (5:326) i imam Ahmed u djelu *Kitabuz-zuhd* (str. 300-301) spominju da je Omer b. Abdu-l-Aziz vidio čovjeka koji pokazuje lijevom rukom. Rekao mu je: "O čovječe! Kada govoriš, ne pokazuj lijevom rukom, već pokaži desnom rukom!' Čovjek je odgovorio: 'Nisam doživio dan kao današnji. Čovjek, koji je danas zakopao najdraže biće (sina Abdu-l-Melika), brine o tome da li ja pokazujem desnom ili lijevom rukom?!' Omer je odgovorio: 'Ako je Allah uzeo nešto za Sebe, ti se kani toga!' Tada mu je čovjek rekao: 'Allah ti, u ime islama, dao svako dobro!', a Omer b. Abdu-l-Aziz je dodao: 'Ne! Nego kaži: 'Allah dao dobro islamu pomoću mene.'''

2. Navodeći biografiju El-Hafiza Zekijjuddina Abdu-l-Azima El-Munzirija, pobožnog, skromnog i dobrog imama, autora djela *Et-Tergibu vet-terhib*, šejh Tadžuddin b. Es-Subki, u svome djelu *Tabekatuš-šafi'ijjeti-l-kubra* (5:109), kaže: "Čuo sam svoga oca da pripovijeda od El-Hafiza Ed-Dimjatija da je šejh El-Munziri, jednog dana, izašao iz (javnog) kupatila, a nakon što je dobro osjetio njegovu toplotu, tako da nije mogao hodati. Ispružio se pored puta, uz jedan dućan. El-Hafiz Ed-Dimjati mu je rekao: 'Posadit ću te na ovu klupu uz dućan. Dućan je bio zatvoren. U tako teškom stanju, šejh El-Munziri mu je rekao: 'Zar ćeš me posaditi na klupu bez dozvole vlasnika dućana?' Ustrajao je u odbijanju da sjede na tu klupu."

3. Šejh Murteda Ez-Zubejdi u svome komentaru *El-Ihja'a* (7:566), poglavlje o dozvoli ogovaranja griješnika, kaže: "Upozoravanje drugih na negativnosti griješnika, dozvoljeno je pod određenim uslovima: da bude iskreno u ime Allaha i u cilju

savjetovanja da se drugi ne bi ugledali na njega i poveli za njegovim postupcima. Međutim, grijeh je spomenuti griješnika i njegove negativnosti u cilju širenja njegove sramote ili iz osvete prema njemu ili u cilju udovoljenja nekim drugim niskim željama. O tome govori Tadžuddin b. Es-Subki od svoga oca Tekijjuddina Es-Subkija. Tadžuddin kaže: 'Sjedio sam u našoj kući u Dihlizu. Približio se pas, a ja sam odgonio izgovorivši riječ koja ne priliči. Otac me iz kuće čuo i naružio. Rekao sam da je to samo pas, a on mi je rekao: 'Dozvoljeno ti je izgovoriti nešto slično samo u slučaju da nemaš namjeru obezvrijediti i omalovažiti onoga kome su te riječi upućene.' Rekao sam: 'Ovo je korisna informacija.'"

4. Ibn Abidin, Allah mu se smilovao, u svojim napomenama o djelu *Reddu-l-muhtar 'ala ed-durri-l-muhtar*, je rekao: "Imam Ebu Jusuf, učenik imama Ebu Hanife i vrhovni sudija u vrijeme Haruna Er-Rešida, sudio je u parnici izmedu Haruna Er-Rešida i nekog kršćanina. Ebu Jusuf je presudio u korist kršćanina, a protiv halife. Kada je bio na samrti, Ebu Jusuf je rekao: 'Allahu moj, Ti znaš da sam se ja prihvatio posla vrhovnog sudije i da nikada, ni u srcu, nisam osjetio naklonost prema jednom od parničara, osim u parnici između kršćanina i Haruna. U tom slučaju, nisam ih izjednačio u svome srcu. Presudio sam u korist kršćanina, a protiv Haruna.' Potom je počeo plakati." (Navedeno prema *El-Kadau fi-l-islam* od profesora Arifa En-Nekdija, str. 25.)

5. Navodeći biografiju Ibn Hamida El-Verraka (Abdullah b. El-Hasan b. Hamid El-Bagdadi), El-Kadi b. Ebu Ja'la El-Hanbeli, u svome djelu *Tabekatu-l-hanabile* (2:177), spominje "da je Ibn Hamid prepisivao knjige i da je od tog posla živio. Zbog toga je i prozvan Ibn El-Verrak. Više puta je obavio hadždž. Neko mu je prigovorio za tolika putovanja na hadždž, iako je već ostario i

iznemogao. On je na to odgovorio: 'Možda i onaj falsifikovani dirhem ode sa onim pravim dirhemima.'... Godine 402. po hidžri otputovao je na hadždž. Negdje, na putu, dobro je ožednio. Neki hadžija donio mu je malo vode, a on je bio naslonjen na kamen, potpuno iznemogao. Rukom je pokazivao tom hadžiji želeći ga upitati odakle je voda i na koji način je došao do nje. Hadžija je rekao: 'Je li ovo vrijeme za takvo pitanje?' Glavom je klimnuo u znak potvrdnog odgovora i dodao da, prilikom susreta sa Allahom, treba znati na koji način je to stečeno. Na povratku sa hadždža, 403.h.g., preselio je na Ahiret. Allah mu se smilovao.

Pogledaj, Allah te sačuvao, dokle su išli naši imami u svođenju računa sa sobom. Halifu Omera b. Abdu-l-Aziza nije spriječila njegova žalost toga dana zbog gubitka najdražeg bića, njegovog sina, da upozori čovjeka na pogrešan i ukaže mu na ispravan postupak. Nije sebi dozvolio da prešuti bilo kakav prijestup od strane onih za koje je bio odgovoran, pa čak i onda kada je u pitanju pokazivanje lijevom rukom. U svoj toj žalosti rekao je čovjeku da je praksa muslimana da pokazuje desnom rukom. A onda, kada ga je čovjek pohvalio za takav postupak i ukazao na njegov doprinos islamu, Omer b. Abdu-l-Aziz ga je odvratio i od toga. Rekao mu je da sva vrijednost pripada samo islamu. Jer, islam nas je naučio moralu, uz pomoć islama ljudi ostvaruju velika djela i velike vrijednosti.

El-Hafiz El-Munziri, koga je iscrpila toplina kupatila, nije mogao na noge. Sjeo je na put da se odmori. Njegov prijatelj mu je predložio da ga posadi na klupu uz dućan. Dućan je bio zatvoren i nikome ne bi štetilo njegovo odmaranje na klupi uz dućan. Međutim, u tako teškom stanju, šejh El-Munziri mu je rekao: 'Zar ćeš me posaditi na klupu bez dozvole vlasnika dućana?'

uravnoteženo djelovanje, nastojanje da se otkloni sve ono što druge uznemirava, žrtvovanje u činjenju dobra ne tražeći zahvalu za to, lijepo ponašanje bez zavidnosti, čvrsta ljubav prema činjenju dobra a da drugi ne znaju za onoga koji to čini, šutnja u cilju zaštite,[113] poniznost

---

Ustrajao je u odbijanju da sjede na tu klupu. Smatrao je da je bolje da sjede na put i da se tako odmori nego da sjede na klupu uz dućan, a bio je šejh i veliki alim svoga vremena.

Tekijjuddin je smatrao da je njegov sin pogriješio kada je ružnim i ponižavajućim riječima tjerao psa. Upozorio ga je da takve riječi ne priliči upotrebljavati ni prema životinjama, pa (samim tim) ni prema psu.

Kadija Ebu Jusuf, Allah mu se smilovao, smatrao je da i emocionalna naklonost i želja da istina bude na strani halife muslimana, a ne na strani kršćanina, smatrao je to propustom i plašio se Allahove kazne zbog toga. Na rastanku sa ovim životom, to mu se pokazalo kao grijeh, pa je počeo plakati.

Ibn Hamid El-Hanbeli, iscrpljen, iznemogao i veoma žedan, smatrao je da je smrt izazvana žeđu, bolja za njega od toga da u svoj stomak unese vodu za koju ne zna odakle je donesena. Želio je sresti Allaha potpuno čist od svega onoga za što bi mogao biti pitan kod Allaha.

Istinu je neko rekao: "Oni su ljudi, a za one koji nemaju ova svojstva i vrijednosti, sramota je reći da su ljudi."

113 Ako se nalaziš u sijelu koje se oduži i osjetiš da u njemu nema dobra, napusti takvo sijelo da bi sebe zaštitio i sačuvao. Nemoj dugo sjediti na takvim sijelima! El-'A'meš, jedan od poznatih tabi'ina, je rekao: "Govorilo se: 'Kada se sijelo oduži,

prema stvorenjima bez otuđenosti i hladnoće u odnosu prema njima, osjećaj radosti činjenjem zikra u osami, oslobađanje srca u cilju služenja samo Allahu, stalni osjećaj o Allahovoj prisutnosti, traženje spasa u slijeđenju pravog puta.

Uzvišeni Allah kaže: **"Oni koji govore: 'Naš Gospodar je Allah!' – i istraju na pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim ne tuguju!"** (El-Ahkaf, 13)

Sufjan b. Abdullah Es-Sekafi je rekao: "O Allahov Poslaniče! Reci mi nešto za što se mogu čvrsto prihvatiti!" Poslanik je rekao: "Reci: 'Vjerujem u Allaha, a potom, ustraj na pravom putu!'"[114]

šejtan u njemu dobije svoje podanike.'" Ovo bilježi imam Ahmed u svome djelu *Kitabu-l-'ilel*, 1:392.

114 Ovaj hadis bilježi Muslim u svome Sahihu u ovom obliku: "Reci mi o islamu nešto, pa da više nikoga, osim tebe, ne pitam o tome! Rekao je: 'Reci: 'Vjerujem u Allaha, a potom, ustraj na pravom putu.'" U drugoj predaji stoji: "...pa da više nikoga, poslije tebe, ne pitam o tome." Imam Nevevi, u svome komentaru *Sahiha Muslima* (2:9), kaže: "Rekao je El-Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao: 'Ovo je vrlo sažeta i precizna izreka Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, a u kontekstu je ovog kur'anskog ajeta: - Oni koji govore: 'Naš Gospodar je Allah!' – i istraju na pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim ne tuguju!' To znači da čvrsto vjeruju u jednog i jedinog Allaha i da ustraju na tom pravom putu, bez zastranjenja, da se obavežu na pokornost Uzvišenom Allahu i da, na tome, i na Ahiret presele."

Omer b. El-Hattab, radijallahu anhu, je rekao: "Ustrajnost na pravom putu znači iskrena pokornost Uzvišenom Allahu, bez zaobilaženja i izmicanja, kako to radi lukava lisica."

Ebu El-Alije Er-Rijahi je rekao: "Ustrajnost na pravom putu znači iskreno iskazivanje vjere Uzvišenom Allahu, iskreno pozivanje Njegovoj vjeri i iskreno djelovanje."

Ustrajnost na pravom putu ogleda se u tri stvari: slijeđenje Allahove Knjige, Poslanikova Sunneta i privrženost zajednici.[115]

---

115 Imam Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Igasetu-l-lehfan min mesajidiš-šejtan* (1:69), kaže: "Lijepo li je rekao Ebu Šame u djelu *El-Havadisu ve-l-bide'u*: 'Privrženost zajednici znači privrženost istini i dosljedno slijeđenje puta istine, bez obzira da li njegovih sljedbenika bilo više ili manje. Jer, put istine slijedila je prva zajednica muslimana, Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi. Broj onih, koji donose novotarije, nije uopće važan.'"

Amr b. Mejmun El-Evdijj je rekao: 'Bio sam uz Muaza u Jemenu i nisam se rastajao od njega sve dok ga nisam ukopao u Šamu. Poslije njega, bio sam uz najboljeg pravnika (*fakiha*), Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu. Od njega sam čuo da je rekao: 'Budite privrženi zajednici, jer Allah štiti zajednicu.' Također, čuo sam ga jednog dana da je rekao: 'Doći će vam valije koji neće klanjati namaz u njegovo vrijeme. Vi obavljajte namaz u njegovo vrijeme, jer namaz je obaveza (*fard*), a klanjajte i sa njima, pa će vam to biti kao dobrovoljni namaz.' Rekao sam: 'O ashabi Poslanika! Nije mi jasno šta nam to

govorite!?' 'A šta to?', upitao je. Rekao sam: 'Naređuješ mi i podstičeš me da obavljam namaz u džematu, a potom, kažeš mi da klanjam sam, jer je namaz obaveza, te da klanjam i u džematu i da će mi to biti dobrovoljni namaz.' Rekao je: 'O Amre, sine Mejmuna! Smatrao sam te za najboljeg fakiha u ovom mjestu. Znaš li šta je džemat (zajednica)?' Rekao sam: 'Ne znam.' Rekao je: 'Džemat je ono što je u skladu sa istinom, pa makar bio i sam.'''

U drugoj predaji stoji: 'Udario me je po bedru i rekao: 'Većina ljudi je odstupila od džemata, a džemat je ono što je u skladu sa pokornosti Uzvišenom Allahu.'

Nu'ajm b. Hammad je rekao: 'Ako se zajednica iskvari, onda slijedi ono što je slijedila prethodna zajednica, prije nego se iskvarila, pa makar bio sam. U tom slučaju, sam ti si zajednica. Ovo spominje El-Bejheki i drugi.'''

Također, Ibn El-Kajjim slično ovome navodi i u *'I'lamu-l-muvekki'in* (3:409), a nakon toga dodaje: "Neki ljudi su napravili da sunnet bude novotarija, a ono što je dobro da bude ružno, jer je mali broj onih koji rade dobro. Ti ljudi kažu: 'Onaj ko se izdvoji, izdvojio se u Džehennemu.' Oni ne znaju da je onaj, koji se izdvoji, onaj koji odstupi sa puta istine. Kada bi svi ljudi, osim jednog, odstupili sa puta istine, bili bi oni koji su se izdvojili, a onaj jedan bi bio zajednica.

Ljudi su se izdvojili u vrijeme imama Ahmeda b. Hanbela, osim jednog malog broja. Ta šačica ljudi bili su zajednica (*džemat*), a kadije, muftije, halifa i njihovi sljedbenici bili su oni koji su se izdvojili. Imam Ahmed je sam bio zajednica. Kada to ljudi nisu mogli prihvatiti, rekoše halifi: 'Zar da ti, tvoje kadije, tvoje valije,

Znaj da je najprikladniji put za spas svakog roba, da radi u skladu sa svojim znanjem, da se zaštiti strahom (od Allaha), da mu Uzvišeni Allah bude dovoljan. Zato, radi na poboljšanju svoga stanja, prikloni se Allahu, udalji se od sumnjivih stvari i situacija, umanji svoje potrebe kod ljudi,[116] želi ljudima ono što želiš sam sebi i nemoj im željeti ono što ne želiš sam sebi, nemoj otkrivati ono što je skriveno (kod ljudi). Nemoj razmišljati o grijehu i nemoj ustrajavati na manjim greškama. U svakoj teškoći pribjegni Allahu, Njemu se prikloni u svakoj situaciji i u Njega se pouzdaj.[117]

---

tvoji pravnici i muftije, zar da svi vi budete u zabludi, a Ahmed sam bude u pravu?' Halifa to nije mogao pojmiti, pa je zatvorio Ahmeda i počeo sa mučenjem i kažnjavanjem." Nakon toga, na vidjelo je izašla istina, a propalo je ono za što su oni tvrdili da je istina.

116 Rečeno je: "Veličini čovjeka je u njegovoj neovisnosti od ljudi."

117 Istinsko pouzdanje u Allaha podrazumijeva uzimanje u obzir svih okolnosti, a onaj koji zanemari te okolnosti, njegovo pouzdanje je igra i zabava. To nikako ne znači omalovažavanje pouzdanja u Allaha, već naprotiv. Oni koji zanemaruju okolnosti, njihovo pouzdanje nije ispravno.

Pouzdanje je kao dova koju je Allah učinio sredstvom za ostvarivanje onoga što se želi. O ovome govori El-Fejruz Abadi u svome djelu *Besairu zevit-temjiz*, 2:318.

Kao potvrda ovome su i riječi Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, kada mu je došao jedan Arap i upitao ga:

Izoliraj svoje strasti, nemoj se zadovoljiti iščekivanjem i nemoj se isticati! Allahu stalno zahvaljuj i mnogo od njega oprost traži.

Iz razmišljanja pouku uzimaj.[118] Polahko i prisebno postupaj u situacijama koje nameću brzinu i lijepo se ponašaj u kontkatu sa ljudima.[119] Nemoj se ljutiti na ljude iz vlastitih prohtjeva, a radi Allaha budi ljut na sebe. Ne uzvraćaj ljudima lošim postupkom! Pripazi se kada neznalica hvali samoga sebe, a ti ne prihvataj hvalu ni od koga! Umanji smijanje i napusti šalu.[120] Prikrij bol, a javno pokazuj skromnost. U sebi jačaj sigurnost, a budi svjestan da te može zadesiti očaj i siromaštvo. Budi strpljiv u onome što te zadesi i budi zadovoljan onim što ti

---

"Allahov Poslaniče! Hoću li pustiti devu i pouzdati se u Allaha?" On mu je odgovorio: "Sveži je i pouzdaj se u Allaha!" Ovaj hadis bilježi Tirmizi u svome *Sunenu* i kaže da je hadis garib.

118 Tj. razmišljaj o onome iz čega možeš pouku uzeti, a nemoj razmišljati o onome što ne daje dobar rezultat.

119 Ruvejm b. Ahmed El-Bagdadi rekao je svome sinu: "Sinak moj! Neka tvoje djelovanje bude so, a tvoje ponašanje brašno." Tj. neka količinski odnos između morala i djelovanja bude kao odnos između brašna i soli. Lijep moral sa manje dobrih djela bolji je od bezobrazluka sa više dobrih djela. Ovo spominje imam El-Karafi u svome djelu *El-Furuk*, 3:96.

120 Hasan El-Basri, radijallahu anhu, je govorio: "Tuga na ovome svijetu oploduje dobro djelo, a smijanje vjernika je nemarnost (*gaflet*) u njegovom srcu. Mnogo smijeha umrtvljuje srce." (Navedeno prema: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:133 i 152.)

je Allah odredio. Budi uvjeren u Allahovo obećanje, a nemoj biti siguran u svoje djelovanje. Nemoj uzimati na sebe ono od čega si pošteđen. Nemoj upropastiti ono za što si uzeo obavezu na sebe. U sebi gaji osjećaj potrebe za svim onim što Allah daje i želju za spasom od Njega. Oprosti onome ko ti nepravdu učini i udijeli onome ko tebi uskrati.

U ime Allaha održavaj dobre odnose sa onim koji ne želi s tobom.[121] U ime Allaha daj prednost onome koji ljubav prema tebi pokazuje. Sebe i svoj imetak uloži za svoju braću.[122] U svojoj vjeri ispuni obaveze prema Allahu. Nemoj da te tvoje dobro djelo učini velikim (u tvojim očima) i ne potcjenjuj ružno djelo koje uradiš, koliko god malo bilo.

Pripazi se uljepšavanja naukom, kao što se paziš divljenja svojim djelom. Uskladi svoje unutarnje moralne vrline sa svojim znanjem. Allahu iskazuj pokornost tako što se nećeš pokoriti ljudima, a ne iskazuj pokornost ljudima kada oni čine grijeh prema Allahu. Nemoj štediti trud u ime Allaha i

---

121 Imam Ahmed b. Hanbel u svome djelu *El-'Ilel*, 1:97, bilježi od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Pokloni onome ko tebi ne poklanja! Posjeti onoga ko tebe ne posjećuje!"

122 Poznati tabi'ija, Muhammed b. El-Munkedir, upitan je: "Koje djelo ti je najdraže?" On je odgovorio: "Unijeti radost u srce vjernika." A kada je upitan šta bi želio, odgovorio je: "Volio bih da činim dobro svojoj braći." Ovo bilježi imam Ahmed u svome djelu *El-'Ilel*, 1:33.

ne smatraj da si dovoljno dobra učinio u Njegovo ime. U svome namazu potpuno se predaj Allahu.[123]

---

123 Tj. Obavljaj namaz predano i potpuno, svojim srcem, dušom i razumom uz zadovoljenje i svih formalnih zahtjeva i načina njegova obavljanja. To je ono što se podrazumijeva u Allahovoj naredbi o obavljanju namaza, koja se ponavlja u Kur'ani Kerimu: "Obavljajte namaz!" Nigdje i nijednom nije došla naredba u obliku: "Klanjajte!" Obavljanje namaza (*ikametus-salah*) znači njegovo potpuno obavljanje uz zadovoljenje svih šartova i ruknova, vanjskih i unutarnjih. Ovako obavljen namaz daje velike rezultate za sreću cijelog ummeta, kao i za svakog pojedinca. Da bi bilo tako, neophodno je da se izvrše sve obaveze, unutarnje i vanjske, koje zahtijeva namaz, kako formalno tako i suštinski. Formalnu stranu neophodno je zadovoljiti skrušenošću, smirenošću na ruku'u i sedždi, razmišljanjem o onome što se uči u namazu. Suštinu je neophodno zadovoljiti osjećajem straha od Allaha i osjećajem Njegove prisutnosti. Pažnju i prisebnost klanjača u namazu ne smije ništa odvratiti. Ovakav namaz je namaz, koji je Ibrahim, alejhisselam, tražio od Allaha za sebe i svoj potomak: **"Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji obavljamo namaz!"** (Ibrahim, 40) Upravo radi ovakvog namaza i njegove vrijednosti, Uzvišeni Allah traži od posljednjeg Poslanika, Muhammeda, sallellahu alejhi ve sellem, da naredi svojoj čeljadi da obavljaju i istraju na namazu: **"Naredi čeljadi svojoj da obavlja namaz i istraj u tome! Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti! A samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep svršetak."** (Taha, 132)

Jedna od vrijednosti namaza, kada se obavlja na način kako to Allah traži, je da odvlači klanjača od svega što je ružno i što je grijeh. Uzvišeni Allah o tome kaže: **"Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz. Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno."** (El-'Ankebut, 45)

Druga vrijednost namaza je da se vjernik privikava na podnošenje teškoća, mirno i sa snažnom voljom. O tome Uzvišeni Allah kaže: **"O vjernici, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obvaljanju molitve! Allah je doista na strani strpljivih."** (El-Bekare, 153)

Od vrijednosti istinski obavljenog namaza je i to da briše grijehe i prijestupe, a svi mi, osim onih koje je Allah zaštitio, imamo grijeha. Prema tome, svima nam je potreban takav namaz. Uzvišeni Allah kaže: **"I obavljajte namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele."** (Hud, 114)

Od vrijednosti istinski obavljenog namaza je i ta da takav namaz stvara snažnu prepreku između klanjača i između briga i malodušnosti. Uzvišeni Allah kaže: **"Čovjek je, uistinu, stvoren malodušan: kada ga nevolja snađe – brižan je, a kada mu je dobro – nepristupačan je, osim vjernika, koji namaze svoje budu redovno i stalno obavljali."** (El-Me'aridž, 19-23)

Nakon svega ovoga, ako vidimo čovjeka kojemu njegov namaz ne donosi spomenute koristi i vrijednosti, možemo, zasigurno, ustvrditi da njegov namaz nije onaj namaz koji je naredio Uzvišeni Allah Svojim robovima. Takav namaz će najprije biti namaz onih o kojima Allah kaže: **"Licemjeri misle da će Allaha prevariti, i On će ih za varanje njihovo kazniti. Kada**

Sa revnošću i željom izvrši obavezu zekata, a svoj post čuvaj od laži i ogovaranja.

Štiti i poštuj prava komšije, siromaha i bližnjeg.[124] Lijepo odgajaj svoje ukućane i budi blag spram onih koji ti služe. Redovno i bez ljenosti obavljaj namaz, onako kako ti je naređeno. Ako te neko pokrenuo na činjenje dobrih djela, požuri da to i učiniš, a ako ti nešto bude nejasno i sumnjivo, napusti ga.[125] Budi milostiv prema vjernicima i uvijek istinu govori. Ne zaklinji se često,

---

ustaju da namaz obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazli pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu." (En-Nisa', 142) Da nas Allah, Svojom dobrotom, zaštiti toga zla!

124 Nastoj da imaš dobrog i čestitog komšiju, o kojem jedan pjesnik ispjeva ove stihove:

Zavidim vašem komšiji što vam je u komšiluku,
Blago onom ko tvojoj kući omrkne komšijom.

125 Poznati tabi'ija, Muhammed b. Sirin, radijallahu anhu, kada bi mu bile predočene dvije stvari koje se tiču vjere, prihvatio bi onu koja je sigurnija. Desilo se da je, jedne prilike, kupio pšenicu za trgovinu za četerdeset hiljada dirhema. Obaviješten je o nečemu što mu se nije svidjelo, a tiče se porijekla pšenice. Zbog toga je ostavio pšenicu ili ju je podijelio kao sadaku. Njegov učenik, Hišam b. Hassan kaže: "Muhammed b. Sirin ostavio je četerdeset hiljada radi nečega što vi danas smatrate ispravnim." Navedeno prema *Tarihu-l-islam* od Zehebija, 4:194-195. U biografiji El-Muhasibija spominje se da je ostavio sedamdeset hiljada dirhema nasljedstva, a samo radi odredenih sumnji u neke stavove svoga oca.

makar istinu govorio.[126] Pripazi se opširnog govora, makar i rječit bio! Ne budi usiljen u vjeri, makar je dobro poznavao.

Prednost daj znanju prije nego bilo šta kažeš.[127] Nakon što uložiš napor, pokaži samilost i nježnost. Sa ljudima

---

126 Rečeno je: "Znak lažova je često zaklinjanje, pa i onda kada to od njega niko ne traži." Zato, ako nije neophodno, nemoj se zaklinjati. Prenosi Buhari u svome djelu *Et-Tarih* i Hakim u *Mustedreku* (4:303), senedom koji ima određene nedostatke, od Ibn Omera, radijallahu anhu, da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem: 'Zaklinjanje je grijeh i kajanje.'" To je zbog toga što onaj koji se zaklinje može prekršiti svoju zakletvu i time učiniti grijeh ili da se pokaje radi toga što je sam sebe spriječio da uradi nešto što je trebao uraditi. Osim toga, kada onaj koji se zaklinje kaže: "Tako mi Allaha, nisam to uradio" ili "tako mi Allaha, zasigurno ću uraditi to i to", u tim riječima je jedna vrsta protivljenja Allahu. Jer, Allah može učiniti da ne bude tako, pa je, u tom slučaju učinio prekršaj ili može kazniti njegovo srce kajanjem. Zato, musliman treba izbjegavati zakletvu koliko god je to moguće. A kada nesvjesno izrekne zakletvu, neka kaže: "In šaellahu". To je bolje za njegovu vjeru i sigurnije za njegovu zakletvu. A Allah upućuje na pravi put onoga ko od Njega traži uputu.

127 Tj. trebaš dobro poznavati ono o čemu govoriš ili da to uradiš prije nego što ga izgovoriš. Komentirajući ajete iz sure El-Fatiha: **"Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na pravi put!"**, šejh Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, je rekao: "Kada rob odluči da uradi neko djelo, prvo mora znati da li je to pokornost Allahu ili nije?

Ako taj postupak nije pokornost Allahu, ne treba ga ni činiti, osim u slučaju da spada u dozvoljene stvari kojima će se čovjek pomoći u pokornosti Allahu. U tom slučaju i to postaje pokornost.

Ukoliko mu se pokaže da je to pokornost Allahu, onda neka ga ne radi sve dotle dok ne vidi da li će imati podršku u tom poslu. Ako neće imati podršku, neka ga ne radi, da ne bi ponizio sam sebe. A ako će imati podršku, onda neka gleda da priđe tom poslu onako kako treba. Jer, u suprotnom, upropastit će taj posao ili ga pokvariti.

Ove tri stvari: pokornost, podrška (pomoć) i uputa, jesu suština sreće i spasa svakog roba, a čije značenje je sadržano u Allahovim riječima: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na pravi put!" Najsretnija stvorenja su oni, koji Allaha obožavaju i koji od Njega pomoć i uputu traže, a najnesretniji su oni koji ne posjeduju ove tri stvari.

Među njima ima onih koji su shvatili riječi: "Samo Tebe obožavamo", ali nisu shvatili ili su slabo shvatili riječi: "Samo od Tebe pomoć tražimo". Takvi su poniženi i rastuženi.

Među njima ima onih koji su shvatili riječi: "Samo od Tebe pomoć tražimo", ali nisu shvatili ili su slabo shvatili riječi:. "Samo Tebe obožavamo". Takvi imaju moć i utjecaj, ali njihov kraj je najgori kraj.

Među njima ima onih koji su shvatili riječi: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo", ali nisu shvatili suštinu traženja Allahove upute, što je slučaj sa mnogim robovima i pobožnjacima, čije znanje je neznatno o onome s čime je Allah poslao Svoga Poslanika, sallellahu alejhi ve

postupaj blago, tako da ti vjera ostane ispravna i nipošto

---

sellem, od upute i istinske vjere." (Navedeno prema: *'I'lamu-l-muvekki'in*, 2:161-162)

'Abdu-l-Fettah je rekao: "Tako mi Allaha, ovo je uzvišen zakon koga obasjavaju svjetla vjerovjesničke svjetiljke. To je potrebno svakome ko želi živjeti ispravnim životom ili želi ispravnost cijelog ummeta. Zato, dobro zapamti njegove riječi i značenje. Jer to će ti, zasigurno, mnogo koristiti."

Lijep primjer davanja prednosti znanju u odnosu na djelo nalazimo u riječima kadije Ijada u djelu *Tertibu-l-medarik*, 3:89, kada donosi biografiju El-Behlula b. Rašida El-Kajrevanija El-Malikija (preselio na Ahiret 183.h.g.), prijatelja imama Malika, Allah mu se smilovao, a bio je jedan od velikih i poznatih pobožnjaka i iskrenih Allahovih robova. Kadija Ijad kaže: "Jednog dana El-Behlul je izašao svojim prijateljima, a rukom je zaklonio svoj mali prst. Neko od njegovih ukućana zatražio je nešto od njega, a on je, da to ne bi zaboravio, za svoj mali prst privezao konac. Poslije je rekao: 'Plašio sam se da ne uradim neku novinu.' Radi toga je zaklonio svoj mali prst, da neko ne bi vidio i počeo raditi isto što je on uradio. Potom, u povjerenju je to ispričao nekom od svojih prijatelja i poslao ga kod Ibn Ferruha da ga upita o tome. Ovaj se vratio sa odgovorom: 'Abdullah b. Omer je radio isto to.' Nakon toga, El-Behlul je sklonio ruku sa malog prsta i rekao: 'Hvala Allahu Koji me nije učinio od onih koji u islamu donose novotarije.'"

Pogledaj, Allah ti se smilovao, kako je ovaj veliki imam prikrio privezan konac na malom prstu sve dok nije saznao kakav je islamski propis o tome, a u strahu da ne uradi kakvu novotariju ili prekršaj u vjeri.

im se ne ulaguj.[128] Sa ljudima komuniciraj na lijep način i nipošto se nemoj stiditi da, za ono što ne znaš, kažeš: "Allah najbolje zna!"

128 Ibn Hadžer El-'Asqalani u djelu *Fethu-l-bari*, 10:428, kaže: "Razlika između dvije riječi: *el-mudarat* i *el-mudahene* je u tome što prva znači blago i brižljivo postupanje u odnosu prema ljudima: blagost u odnosu prema neznalici kada se podučava, blagost u odnosu prema grješniku kada se pokušava odvratiti od grijeha, ne iznoseći javno njegov grijeh, te pokušaj odvraćanja blagim riječima i primjerenim postupkom, a posebno, ako se želi pridobiti. Takav postupak je od ahlaka vjernika i lijepo je postupati na takav način. Riječ *el-mudahene*, pak, uzeta je od riječi *ed-dihan*, što znači pokazivanje nečega čime se prikriva unutrašnjost, a *el-mudahene* je komunikacija sa grješnikom i odobravanje, a ne osuda i odbacivanje onoga što on radi. To je zabranjeno muslimanu." Neki kažu da riječ *el-mudarat* znači upotreba ovoga svijeta u cilju ostvarenja ovosvjetskog dobra ili ostvarenja vrijednosti vjere ili ostvarenja dobra i jednog i drugog, a *el-mudahene* znači upotreba ovoga svijeta u cilju ostvarenja samo ovosvjetskog dobra.

Imam Ibn El-Kajjim spominje razliku između ove dvije riječi u svome djelu *Er-Ruh* na 281. strani, a to prenosi El-Hafiz El-Beqa'i u svome djelu *Sirrur-ruhi* na 23. strani: "Razlika između *el-mudarat* i *el-mudahene* je u tome što prva znači lijep i blag postupak prema čovjeku u cilju njegovog izvođenja na put istine i odvraćanja sa puta neistine, dok druga znači lijep i blag postupak prema čovjeku u cilju odobravanja njegovih ružnih postupaka. Zato je *el-mudarat* postupak vjernika, a *el-mudahene* postupak dvoličnjaka. Evo i primjera za to. Zamislite čovjeka

Nemoj govoriti onome koji ne želi slušati tvoj govor! O vjeri nemoj govoriti kod onoga koji ti pokušava vjeru omraziti! Ne izlaži se teškoćama, ukoliko nisi kadar nositi se sa njima! Kloni se svega onoga što umanjuje tvoju vrijednost, a svoje djelovanje oslobodi od nedoličnog ponašanja! Bratimi se samo sa povjerljivim i pouzdanim! Svoje tajne ne iznosi svim ljudima! Nikome ne nudi nešto što prevazilazi njegove mogućnosti, niti mu nudi znanje koje njegov razum nije kadar pojmiti! Nemoj se

---

koji ima čir i posjeti ga ljekar, njegov prijatelj, koji ga pregleda i detaljno ispita u kojem stadiju se nalazi čir. Potom, poduzme korake za njegovo omekšavanje sve dok čir ne sazrije, a onda ga, jednostavno i blago, rasiječe i odstrani iz njega ono što treba odstraniti. Nakon toga, na ranu stavi odgovarajući lijek kako bi spriječio infekciju, a potom i odgovarajuću mast za obnovu tkiva, te sredstvo za isušivanje. Na kraju to lijepo zamota i previje zavojem sve dok rana u potpunosti ne zacijeli. To je *el-mudarat*, a *el-mudahene* je kada ljekar dođe i kaže da to nije ništa, pa to sve lijepo previje i skloni od očiju, a sve zbog toga što ga je strah rasjeći čir. U takvoj situaciji čir raste i razvija se, sve dok ne izazove velike teškoće i neprilike."

Poznati sahabija, Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Čovjek će izići iz svoje kuće kao vjernik i sresti će drugog čovjeka, koji od njega nešto treba, pa će mu reći: 'Ti si dobro i dobro se držiš.' I tako ga hvali, a ovaj ne uspije dobiti ništa od onoga što mu je trebalo od njega. Na taj način izazvao je Allahovu srdžbu i vratit će se kući, a od njegove vjere neće ništa ostati." Ove riječi bilježi imam Ahmed u svome djelu *El-'Ilel*, 1:268.

upuštati u nešto, ako nisi pozvan! Poštuj skupove uleme i budi svjestan pozicije umnih ljudi![129]

---

129 Kako je ovo lijep moral! Kako je samo velika korist za onoga koji nastoji steći ovakav moral! Imam Ahmed b. Hanbel, radijallahu anhu, proveo je uz svoga šejha (učitelja), Hušejma b. Beširа El-Vasitija, pet godina, a iz poštovanja prema njemu i njegovoj poziciji, samo dva puta ga je upitao o nečemu. O ovome govori imam Ahmed u svome djelu *El-'Ilel*, 1:145. Sujuti bilježi u svome djelu *El-Džami'us-sagir* od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Obrazujte se, a učite i poštovanje prema znanju. Budite ponizni prema onima od kojih ste stekli znanje." Ovaj hadis, od Ebu Hurejre, prenosi Et-Taberani u *El-Evsatu* i Ibn 'Adijj u *El-Kamilu* sa slabim lancem prenosilaca.

El-Munavi u svome djelu *Fejdu-l-kadir* (3:253), komentirajući riječi: "Budite ponizni prema onima od kojih ste stekli znanje", kaže: "Znanje se, zaista, postiže samo poniznošću i predanim slušanjem. Skrušen odnos učenika prema svome učitelju (šejhu) jest ugled, njegova poniznost prema njemu jest visok položaj, a njegova podložnost učitelju je njegova čast. Poznati alim i imam Abdullah b.'Abbas, radijallahu anhu, iako je bio ugledan i, usto, rodak Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, uzeo je pod ruku Zejd b. Sabita i rekao: 'Ovako nam je naređeno da radimo sa našom ulemom', a Zejd b. Sabit je poljubio ruku Ibn 'Abbasa i rekao: 'Ovako nam je naredeno da radimo sa članovima Porodice našeg Vjerovjesnika.'

Es-Sulejmijj je rekao: 'Nijedan čovjek nije imao hrabrosti upitati nešto Ibn El-Musejjeba, prije nego zatraži dozvolu od njega, kao što se traži dozvola od halife.' Imam Šafija je rekao: 'U blizini imama Malika, polahko sam listao knjigu kako ne bi čuo šum

listova.' Er-Rebi', učenik imama Šafije, je rekao: 'Tako mi Allaha, nisam imao hrabrosti piti vodu pred imamom Šafijom, dok on gleda u mene.'''

U svome djelu *Menakib el-imam Ebi Hanife* (2:7), El-Muvaffak El-Huvarizmi pripovijeda: "Prenosi se od Ebu Hanife da je rekao: 'Nisam ispružio nogu prema kući svoga učitelja Hammada, iz poštovanja prema njemu, a između moje i njegove kuće bilo je sedam ulica. Od kako je Hammad preselio na Ahiret, nisam klanjao nijedan namaz, a da nisam za njega tražio oprosta kao što tražim oprosta za svoje roditelje. Ja, zaista, tražim oprost za onoga od koga sam nešto naučio ili za onoga ko me je nečemu podučio.' Ebu Jusuf, učenik imama Ebu Hanife, je rekao: 'Za Ebu Hanifu Allahu upućujem dovu prije nego što uputim dovu za svoje roditelje. Čuo sam Ebu Hanifu da je rekao: 'Allahu dovu upućujem za Hammada kao što Mu dovu upućujem za svoje roditelje.'''

Imam Ahmed b. Hanbel, radijallahu anhu, je rekao: "Ima trideset godina od kako nisam prespavao noć, a da Allahu dovu ne uputim i zamolim Ga za oprost za imama Šafiju." Abdullah b. Ahmed b. Hanbel je upitao svoga oca: "Kakav je čovjek bio Šafija, jer, čujem te da mu mnogo dovu činiš?." On mu je odgovorio: "Sine moj! Šafija je bio ono što je sunce za ovaj svijet, ono što je zdravlje za ljude. Pa, razmisli, da li ovo dvoje imaju nasljednika ili nekoga ko ih može zamijeniti?" (Navedeno prema *Tarih Bagdad*, El-Hatib El-Bagdadi, 2:62-66)

Allahu naš, oprosti našim šejhovima i svakome onom ko nas je nečemu podučio. Smiluj im se i počasti ih Tvojim zadovoljstvom (*rizalukom*), na mjestu u kome će biti zadovoljni kod Tebe, o Najmilostiviji Milosniče!

Praktikuj nagrađivanje i ne odbijaj dobro koje ti se nudi.[130] Kloni se neznalica i bestidnika! O svojim pitanjima traži mišljenje onih koji se boje Allaha. Pomozi bratu muslimanu kome je nepravda nanesena, a ako on drugome nepravdu nanosi, vrati ga na put ispravnosti. Ispuni svoje obaveze prema bratu muslimanu, a nemoj insistirati na svojim pravima kod njega. Olakšaj onome ko je u dugove zapao! Budi blag i pažljiv prema hudovici i jetimu! Počasti strpljive siromahe, a smiluj se imućnima koji su u nevolje zapali! Nipošto ne zavidi onima kojima je Allah dao neku blagodat! Nikoga nemoj ogovarati!

---

130 Pod dobrom ovdje se podrazumijeva svaka blagodat i usluga koju ti neko drugi ponudi. Prema tome, nastoj da nagradiš čovjeka za njegovu uslugu i da, na dobro djelo uzvratiš dobrim. Naš Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kada vam neko uradi nešto dobro, nagradite ga za to, a ako ga nemate čime nagraditi, onda Allahu dovu upućujte za njega, sve dok ne vidite da ste ga nagradili." Ovaj hadis prenosi Nesai (5:82) i Ebu Davud od Ibn Omera, radijallahu anhu, a naveden je prema Ebu Davudu.

U uzvraćanje na dobro spada i dova za onoga od koga si nešto naučio ili od koga si imao nekakvu korist, kao što je imam Ebu Hanife činio dovu za svoga šejha Hammada, Ebu Jusuf za svoga šejha Ebu Hanifu, imam Ahmed za svoga šejha Šafiju, neka je Allah zadovoljan svima njima. Prenosi se da je Šafija, radijallahu anhu, rekao: "Slobodan je onaj koji poštuje i jedan trenutak prijateljstva i ljubavi ili se prikloni onome koji mu je koristio makar i jednom riječju." (Navedeno prema djelu *Šerhu-l-badžuri 'ales-senusijje*.)

Zatvori sebi vrata sumnjičenja strahom od pitanja, (tj. šta ćeš odgovoriti Allahu za tvoje sumnjičenje drugoga, kada te o tome bude upitao na Sudnjemu danu), a otvori vrata lijepog mišljenja iznalaženjem opravdanja. Zatvori sebi vrata pohlepe gubljenjem nade (u tuđe), a otvori vrata bogatstva uvjerenjem (u dovoljnost onoga što imaš). Oslobodi zikrullah (sjećanje na Allaha) od bilo kakvih ružnih i neprimjerenih dodavanja.[131]

---

131 Naš Poslanik Muhammed, sallellahu alejhi ve sellem, na početku namaza, upućivao je Allahu ovu dovu: "Allahu moj! Tebi sam uvijek na raspolaganju. Svako dobro je kod Tebe, a zlo Tebi ne dolazi." (Navedeno prema djelu: *Sunen Ebi Davud*, 1:201.)

Komentirajući Poslanikove riječi: "Svako dobro je kod Tebe, a zlo Tebi ne dolazi", Ibn El-Esir, u svome djelu En-Nihaje, kaže: "Ružnim postupkom ne može se Tebi približavati, niti tražiti Tvoje zadovoljstvo. Zlo ne dolazi do Tebe. Samo lijepa riječ i dobro djelo dolaze Tebi."

Ove riječi nam kazuju kako se treba ponašati prilikom upućivanja hvale Allahu, te da se Allahu pripisuju samo lijepe stvari. Naravno, to ne znači nijekanje Njegove moći nad svim stvarima. Ali, takvo ponašanje se traži od muslimana. Kaže se: "Gospodar nebesa i Zemlje", a ne kaže se: "Gospodar pasa i svinja", iako je On i njihov Gospodar i Gospodar svega što postoji.

Koristi vrijeme i znaj sa čime odlazi tvoja noć i tvoj dan.[132]

---

132 Tj. nemoj gubiti vrijeme i koristi ga tako što što ćeš sam imati koristi a i drugome koristiti, a posebno, ako se obrazuješ. Vrijeme je vrhunac tvoga imetka.

Navodeći biografiju El-Hatiba El-Bagdadija, poznatog historičara i muhaddisa, Zehebi u svome djelu *Tezkiretu-l-huffaz* (3:1141), spominje da je šetajući nosio u ruci džuz i u hodu ga učio, a u cilju da ne izgubi vrijeme.

U biografiji priznatog autoriteta, imama Ebu El-Vefaa Ibn 'Akila El-Hanbelija (rođ. 431., a preselio 513.h.g.), spominje se da je govorio: "Nije mi dozvoljeno da izgubim nijedan sat svoga života. Pa i onda kada moj jezik prestane govoriti i moje oči prestanu čitati, svoj um razmišljanjem upošljavam, pa i kada se ležeći odmaram. Ne ustajem, a da već nisam pomislio o onome što bi napisao. Zaista, moj trud na planu stjecanja znanja veći je u mojim osamdesetim godinama od onoga iz dvadesetih godina moga života. Ja, maksimalno skraćujem vrijeme koje provodim u jelu. Suhi hljeb uzimam sa vodom da bi potrošio manje vremena za žvakanje, kako bi mi više vremena ostalo za čitanje ili zapisivanje nečega što mi je promaklo. Po mišljenju razumnih ljudi i svih učenjaka, najbolje što čovjek može uštediti je vrijeme. Vrijeme je dobitak koji se, na sve načine, treba iskoristiti, jer obaveza ima mnogo."

Njegov učenik, Ibn El-Dževzi je rekao: "Imam Ibn 'Akil uvijek je bio zaokupljen naukom. Uvijek je razmišljao i istraživao nejasna i precizna pitanja. Svoja istraživanja i promišljanja stavio je u knjigu, koju je nazvao *El-Funun*."

El-Hafiz b. Redžeb je rekao: "Imam Ibn 'Akil mnogo je pisao u rzličitim oblastima nauke. Napisao je oko dvadeset knjiga. Najveće njegovo djelo je *El-Funun*. To je veoma obimno djelo koje sadrži mnoge vrijednosti i govori o fikhu, tefsiru, usuli fikhu, usuli dinu, arapskom jeziku, gramatici, poeziji, historiji i pripovijedanju. U tom djelu su i njegove diskusije i rasprave, njegova razmišljanja i plodovi njegovog naučnog rada."

Zehebi je rekao: "To je najobimnije djelo na ovome svijetu. Jedan čovjek mi je rekao da je vidio svezak, koji nosi broj iza četiristotog broja." Ibn Redžeb je rekao: "Neki kažu da to djelo ima osam stotina svezaka."

Ibn El-Dževzi je rekao: "Kada je imam Ibn 'Akil bio na samrti, žene su plakale, a on je rekao: 'Pedeset godina sam, u ime Allaha, potpisivao (potpisivao je fetve u kojima je objašnjavao Allahove propise u određenim situacijama koje su se događale ljudima. op. prev.), pa, pustite me da se radujem susretu sa Njim." Iza sebe nije ostavio ništa osim knjiga i odjeće koju je nosio. Odjeća je bila dovoljna da mu obezbijedi ćefine i pokrije njegove dugove. Allah mu se smilovao i nagradio ga najljepšom nagradom.

Poznati islamski pravnik, Abdullah b. El-Mubarek El-'Ukberi, obrazovao se u toj oblasti kod Ibn 'Akila. Šafi' El-Hanbeli mu je rekao da otkupi njegove knjige. Ovaj je prodao svoje imanje i za dobijeni novac kupio djela *El-Funun* i *El-Fusul* i to uvakufio. (U skraćenom obliku navedeno prema: *Zejlu tabekati-l-hanabile* od El-Hafiza b. Redžeba, 1:142-162 i 185.)

Pogledaj brate moj, Allah čuvao i tebe i mene, kakve plodove daje promišljanje, raspodjela vremena i ulaganje truda u dobru i nauci. To su plodovi za ne povjerovat, ali je to istina. Imam Ibn

'Aqil je napisao osam stotina svezaka, a osim toga napisao je još oko dvadeset djela, a neka od njih sadrže i po deset tomova.

Lijepo je rekao imam Behauddin b. En-Nehas El-Halebi En-Nahvi, koji je preselio na Ahiret 698.h.g., Allah mu se smilovao: "Danas je jedno, a sutra je isto, kada je u pitanju sicanje nauke, kojom čovjek stiče mudrost, a bujica nastaje kada se tačke sastave."

Oprosti mi, cijenjeni čitaoče, jer sam oduljio u ovoj napomeni. Ali, nadam se da će ti ovo koristiti, ne bi li shvatio vrijednost vremena. Samo kod neznalica vrijeme je najjeftinije, a kod učenjaka i razumnih ljudi, vrijeme je najvrednije. Kod njih je vrijeme temelj njihovog znanja i uporište njihovog života. To se jasno vidi iz primjera imama Ebu El-Vefaa Ibn 'Akila El-Hanbelija, koji je suhi hljeb uzimao sa vodom da bi potrošio manje vremena za žvakanje, kako bi mu više vremena ostalo za čitanje ili zapisivanje nečega što mu je promaklo ili za ibadet Allahu.

Pogledaj biografiju šejha Ibn El-Dževzija, koji je, vrlo uspješno, oponašao Ibn 'Akila. Pogledaj, pa ćeš vidjeti kako je on cijenio vrijeme i njegovu vrijednost, kako je koristio vrijeme kada bi mu dolazili gosti ili bezposličari. U svome djelu *Sajdu-l-hatir*, 1:46 i 201-202, te 2:318-319, on kaže: "Čovjek treba znati i cijeniti vrijednost svoga vremena. Ne teba propustiti nijedan trenutak, a da nije u ibadetu. Treba uvijek nastojati da kaže ili uradi bolje i bolje. Ono dobro, koje njegovo tijelo ne može podnijeti, neka mu bude na umu. U jednom hadisu stoji: 'Odluka vjernika je bolja od njegovog djela.' Naši dobri prethodnici brižno su koristili svaki trenutak. Prenosi se od Amira b. 'Abdi Kajsa, jednog od pobožnih i skromnih tabi'ina, da mu je neki čovjek rekao: 'Kaži mi nešto!', a on je odgovorio: 'Zaustavi sunce!' Vidio sam

mnoge ljude kako se čudno odnose prema vremenu. Duge noći provode u beskorisnom govoru ili čitanju beskorisnih knjiga, a dane provode u spavanju. U kasno popodne odlaze na obalu rijeke Tigris i šetaju po pijacama (Ibn El-Dževzi je živio u Bagdadu). Takve ljude sam uporedio sa ljudima koji razgovaraju ploveći brodom, a oni o tome pojma nemaju. Mali broj njih shvatio je značenje postojanja. Oni su se zabavili sobom i gledaju kako će se pripremiti za putovanje sa ovog svijeta. Neka vam je Allah stalno na umu u toku vašeg ovosvjetskog života! Nastojte iskoristiti vrijeme prije nego za to bude kasno!

Allahu se utječem od druženja sa besposličarima. Vidio sam da me mnogo ljudi posjećuje onako kako se oni međusobno posjećuju. Čak, učestale posjete smatraju nekom vrstom usluge. Znaju dugo ostati sijeleći. Na tim sijelima prepričavaju priče drugih i pričaju o onome što ih se ne tiče. U tim pričama bude i ogovaranja. Ovakve posjete i sijela danas mnogi prakticiraju. Neki čak i vole da im ovakvi ljudi dolaze na sijelo, a posebno u danima praznika i radosti. Tako se međusobno posjećuju, a te posjete ne ograničavaju se samo na čestitanje i učestvovanje u radosti, već su, često, samo gubljenje vremena, kako sam to, malo prije, spomenuo.

Pošto znam cijeniti vrijeme, a poznata mi je i obaveza iskorištavanja vremena u činjenju dobra, takva praksa mi se nije svidjela. Bio sam pred izborom između dvije stvari: ili da odbacim takvu praksu, što je moglo prekinuti moje veze sa njima ili da je prihvatim, što je značilo gubljenje vremena. Trudio sam se da moji susreti sa ljudima budu u granicama, a kada to nisam mogao kontrolirati, onda bi umanjio svoj govor u cilju bržeg raspuštanja sijela. Također, poslove koje sam mogao raditi uz

Stalno obnavljaj pokajanje Uzvišenom Allahu! Vrijeme svoga života (življenja) podijeli na tri dijela: jedan dio za sticanje nauke (obrazovanje); drugi dio za rad; treći dio za obavljanje vlastitih potreba i obaveza. Uzmi pouku od onih koji su bili i nestali! Neka ti na umu budu dvije skupine pred Uzvišenim Allahom: skupina koja će u Džennet s Njegovim zadovoljstvom i skupina koja će u Vatru s Njegovom srdžbom. Budi svjestan Allahove blizine i počasti tvoje meleke, *Kiramen katibine*![133]

---

razgovor, ostavljao sam za susrete sa ljudima i na taj način koristio vrijeme. Tako sam u razgovoru sa njima sjekao papir, šiljio olovke za pisanje, slagao sveske. Ovi obavezni poslovi nisu zahtijevali upošljavanje razuma i prisustvo srca, pa sam ih ostavljao za vrijeme kada imam posjetu. Na taj način nisam izgubio ništa od svoga vremena.

Vidio sam mnoge ljude da ne shvataju značenje života. Nekima od njih Allah je dao dovoljno imetka da ne moraju raditi. Takvi, po čitav dan, sjede na trgovima i pijacama posmatrajući druge ljude. Drugi sjede i igraju šah, a treći prepričavaju priče o vladarima, visokim i niskim cijenama i tome slično. Vidio sam da je Uzvišeni Allah dao da shvate vrijednost života, vremena i zdravlja samo oni, koje je On uputio kako da to iskoriste, a Allah je rekao: **'To mogu postići samo vrlo sretni'**. (Fussilet, 35) Molimo Allaha da nas poduči vrijednosti vremena i našeg ovosvjetskog života i da nam pomogne da ga na najbolji način iskoristimo. Amin!

133 Da. Kiramen katibin, zaista, zaslužuju svako poštovanje i čast. Naš Poslanik Muhammed, sallellahu alejhi ve sellem, ostavio je oporuku za komšiju i rekao: "Džibril mi je neprestano

Prihvati Allahove blagodati sa razumijevanjem i na njih Mu uzvrati lijepom zahvalom.[134]

---

preporučivao susjeda, toliko, da sam pomislio da će ga proglasiti od onih koji imaju pravo u ostavštini." Ovo je rekao za komšiju, a između tebe i komšije je zid, a kako je tek za meleka koji je na tvojim ramenima i koji gleda svaki tvoj dobar i loš postupak. Otuda je njegovo pravo preče od prava komšije.

U svome djelu *Behdžetun-nufus ve tehalliha bi ma'rifeti ma leha ve ma 'alejha* (4:165), komentirajući Poslanikove riječi: "Džibril mi je neprestano preporučivao susjeda, toliko, da sam pomislio da će ga proglasiti od onih koji imaju pravo u ostavštini", lijepo je kazao šejh Ibn Ebu Džemre El-Endelusi, Allah mu se smilovao: "Pažnja! Kada se pouzdano zna da imaš određene obaveze prema komšiji: ne smiješ ga uznemiravati i moraš mu dobro činiti, a između tebe i njega je zid, kako je tek onda sa melekima Kiramen katibin, od kojih te ništa ne razdvaja i koji su stalno uz tebe?! Kako njih možeš uznemiravati činjenjem grijeha i drugih prijestupa? Dobro razmisli: da li je, u tom slučaju, tvoj iman ispravan i, kakvo je tvoje stanje, jadniče!? Jer, spominje se da se meleki, Kiramen katibin, raduju dobrim djelima roba, više nego što se sam rob raduje kada ugleda nagradu za ta dobra djela, a da se više žaloste nego što se sam rob ražalosti kada ugleda kaznu za svoja loša djela. Prema njima ćeš pogriješiti ako bez stida i sustezanja radiš ono što je zabranjeno. Zato, pripazi se prije nego zastori budu skinuti i vrata zatvorena. Ako si od onih koji sebe ne čuvaju, ako si od onih, od kojih komšije nisu sigurni, onda, daleko ti kuća od moje bila."

134 Pogledaj kako je lijep postupak poznatog tabi'ija, 'Ubejda b. 'Umejra El-Mekkija, pripovjedača iz Mekke, koji je preselio na

Ahiret 68.h.g., Allah mu se smilovao. Bio je poznat po čvrstini i ispravnosti svoje vjere i veoma rječit. Slušajući ga, sahabija Abdullah b. Omer bi plakao. Jednom mu je došla žena, koja je bila oduševljena svojom ljepotom. Željela je da ga zavede i skrene sa njegovog ispravnog puta. Međutim, iz takvog stanja, on ju je izveo na put iskrenih Allahovih robova, koji su zadovoljni Allahovim blagodatima i zahvalni Mu na njima.

U svome djelu *Es-Sikat*, El-'Idžli pripovijeda da mu je njegov otac, Abdullah, rekao: "U Mekki je živjela jedna lijepa žena. Bila je udata. Jednog dana se pogledala u ogledalo i rekla svome mužu: 'Misliš li da ima iko, ko bi vidio moje lice, a da mu se ne bi dopalo i da ga ne bi privuklo?' Muž je odgovorio da postoji takav čovjek, a ona je upitala: 'Ko je taj?' Rekao je: ''Ubejd b. 'Umjer.' Dozvoli mi da odem kod njega i da ga iskušam.' Muž joj je dozvolio. Otišla je kod 'Ubejda i zatražila fetvu od njega. Otišao je sa njom u jedan kraj mekanskog harema. Pokazala mu je samo mali dio svoje ljepote. 'Ubejd joj je rekao: 'Boj se Allaha, ropkinjo Allahova!' Ona mu je uzvratila: 'Ludo sam zaljubljena u tebe, pa, razmisli (i odluči!) šta mi možeš uraditi?' 'Postavit ću ti nekoliko pitanja', rekao je on, 'pa, ako mi iskreno odgovoriš, razmislit ću i odlučiti'. Odgovorila je: 'Što god me budeš pitao, iskreno ću ti odgovoriti.' 'Reci mi', upitao ju je, 'kada bi ti došao melek smrti da ti uzme dušu, da li bi i tada poželjela da udovoljim tvojoj strasti?' Odgovorila je: 'Tako mi Allaha, ne bih poželjela!' 'Istinu si rekla', rekao je 'Ubejd i ponovo upitao: 'Kada ljudima budu davane knjige njihovih djela, a ti ne znaš da li ćeš uzeti svoju knjigu u desnu ili lijevu ruku, da li bi i tada poželjela da udovoljim tvojoj strasti?' Odgovorila je: 'Tako mi Allaha, ne bih poželjela!' 'Istinu si rekla', rekao je 'Ubejd i ponovo upitao: 'Kada bi bila na Sirat ćupriji i krenula da

Nemoj da te prevari tvoj nefs pa da ustvrdiš kako si pribran kod Allaha i kod ljudi.[135]

---

je pređeš, ne znajući da li ćeš je preći ili nećeš, da li bi i tada poželjela da udovoljim tvojoj strasti?' Odgovorila je: 'Tako mi Allaha, ne bih poželjela!' 'Istinu si rekla', rekao je 'Ubejd i ponovo upitao: 'Kada bi donijeli Mizan za vaganje ljudskih djela, a ti ne znaš hoće li ti pritegnuti tvoja dobra ili loša djela, da li bi i tada poželjela da udovoljim tvojoj strasti?' Odgovorila je: 'Tako mi Allaha, ne bih poželjela!' 'Istinu si rekla', rekao je 'Ubejd i ponovo upitao: 'Kada bi stala pred Allaha da te On pita za tvoja djela, da li bi i tada poželjela da udovoljim tvojoj strasti?' Odgovorila je: 'Tako mi Allaha, ne bih poželjela!' 'Istinu si rekla', rekao je 'Ubejd i nastavio: 'Boj se Allaha, ropkinjo Allahova! Allah ti je blagodat podario i najljepše se prema tebi ponio.' Poslije toga, žena se vratila svome mužu, a on ju je upitao: 'Šta si uradila?' 'Ti si bezvrijedan, a i mi smo bezvrijedni', odgovorila je. Od tada se, u potpunosti posvetila ibadetu. Počela je klanjati i postiti. Njen muž je, poslije, govorio: ''Ubejd b. 'Umejr mi je pokvario ženu. Svaka noć mi je bila kao prva bračna noć, a sada, moja žena se, u potpunosti, posvetila ibadetu.'''

135 Tj. nemoj da nasjedneš na došaptavanje tvoga ega kako imaš posebno mjesto kod Allaha, niti da te zavara ono što ljudi o tebi govore. To nije osobina istinskih arifa.

Navodeći biografiju El-Behlula b. Rašida El-Kajrevanija El-Malikija, jednog od prijatelja imama Malika i poznatog pobožnjaka i vjernika, koji je preselio na Ahiret 181.h.g., u svome djelu *Tertibu-l-medarik*, El-Kadi 'Ijad citira jednog od učenika El-Behlula: "El-Behlul je dobio jedno pismo. Otvorio ga je i vidio da je naslovljeno od 'žene iz Semerkanda – Horosana',

Nipošto ne ponižavaj istinu ponižavanjem ljudi, jer, to je ubitačan otrov. Od sebe odstrani strah da ćeš pasti u očima ljudi tako što ćeš se plašiti njihove ljutnje. Odstrani od sebe strah od siromaštva, tako što ćeš biti svjestan blizine smrti.

Prikrij svoj trag koliko god možeš.[136] Uloži maksimalan napor prilikom savjetovanja! Iskazuj snažnu ljubav u ime Allaha, a odlučno prekidaj (odnose sa ljudima) u ime Allaha![137]

---

koja je počinila neki veliki grijeh, a potom se iskreno pokajala Allahu i kod Njega utočište potražila. Raspitivala se o iskrenim Allahovim robovima na Zemlji. Rečeno joj je za četvericu, a jedan od njih je bio El-Behlul iz Afrike. U pismu mu je napisala: 'O Behlule, Allahom te molim da Mu dovu uputiš i zamoliš Ga da mi odulji ono što mi je dao.' Pripovijedač kaže da mu je, u tom trenutku, pismo ispalo iz ruku, a on se licem spustio na zemlju. Plakao je sve dok se pismo nije nakvasilo njegovim suzama i zalijepilo za zemlju. Tada je sam sebi rekao: 'O Behlule! Iz Semerkanda – Horosana!? Teško tebi kod Allaha, ako ti ne oprosti!'" Dakle, kada je shvatio dokle se čulo za njega, to mu je povećalo strah od Allaha.

136 Tj. prikrivaj svoja dobra djela koliko god možeš, da bi bila iskrenija i bliža primanju kod Allaha.

137 U *Komentaru Muvetta-a imama Malika* od Ez-Zurkanija, odjeljak Naredba obavljanja vitr namaza, 1:231, prenosi se od Se'ida b. El-Musejjeba da je rekao: "Ebu Bekr Es-Siddik je pred spavanje obavljao vitr namaz, a Omer b. El-Hattab ga je obavljao pred kraj noći." Komentator Ez-Zurkani kaže: "Prenosi se da je o ovome obaviješten Poslanik, sallellahu

Prijateljuj samo sa onima koji su Allaha svjesni i onima koji znaju i koji su upućeni.[138] Druži se samo sa pametnima i mudrima! Slijedi imame koji su bili prije tebe, a budi učitelj onima koji će doći poslije tebe! Budi imam bogobojaznima i pribježište onima koji uputu traže! Nikome nemoj iznositi svoje pritužbe!

Nemoj da ti vjera služi za sticanje ovoga svijeta.[139]

---

alejhi ve sellem, pa je rekao: 'Ovaj je oprezan, a ovaj odlučan.' Također, spominje se da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao Ebu Bekru: 'Preventivno si postupio (da ne bi prespavao vitr namaz)', a Omeru je rekao: 'Odlučno si postupio (jer si bio siguran da ćeš se probuditi).'"

138 Naš Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, je rekao: "Prijateljuj samo sa vjernikom, a tvoju hranu neka jedu samo bogobojazni." Ovaj hadis prenose Ebu Davud (4:259) od Ebu Se'ida El-Hudrija i Tirmizi (9:242) konstatirajući da je hadis hasen.

139 Navodeći biografiju El-Behlula b. Rašida El-Kajrevanija El-Malikija, jednog od prijatelja imama Malika i poznatog pobožnjaka i vjernika, Allah im se smilovao, u svome djelu *Tertibu-l-medarik*, (3:98), El-Kadi 'Ijad kaže: "Spominje se da je El-Behlul dao dva dinara jednom od svojih prijatelja da mu za njih kupi kvalitetno ulje. Neko mu je rekao da jedan kršćanin ima najkvalitetnije ulje. Ovaj je otišao kod njega, dao mu dva dinara i rekao da želi najkvalitetnije ulje za El-Behlula. Kršćanin je rekao: 'Mi se približavamo Allahu cijeneći i poštujući El-Behlula kao što i vi to radite.' Za dva dinara dao mu je toliko ulja koliko daje za četiri dinara, ali, to ulje je bilo slabijeg kvaliteta. Ovaj je došao kod El-Behlula i ispričao mu šta se dogodilo. El-Behlul je rekao: 'Učinio si mi uslugu, a sada mi učini još jednu!

Osamljuj se, ali u razumnim granicama! Nipošto ne uzimaj ono što ti nije dozvoljeno (*halal*)![140]

Budi zadovoljan sa onim što imaš od ovosvjetskih dobara. Lijepo ponašanje traži u baščama znanja![141]

Vrati mi moja dva dinara!' 'A zašto?!', upitao je ovaj. El-Behlul je odgovorio: 'Sjetio sam se ovih Allahovih riječi: **'Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprostavljaju'**, pa sam se uplašio da konzumirajući ulje kršćanina ne osjetim ljubav prema njemu i budem od onih koji se suprotstavljaju Allahu i Njegovom Poslaniku, a radi neznatnog ovosvjetskog dobra.''' Pogledajte samo kako je čuvao svoj vjeru.

140 Imam Ahmed b. Hanbel je upitan: "Čime se razmekšavaju srca?", a on je odgovorio: "Konzumiranjem dozvoljene (*halal*) hrane." Ovo se spominje u djelu *Tabekatu-l-hanabile* od Ibn Ebu Ja'laa, 1:219.

Sehl b. Abdullah Et-Tusteri je rekao: "Ko želi da bude prikazan u svjetlu iskrenih Allahovih robova, neka jede samo ono što je dozvoljeno (*halal*) i neka se drži Sunneta Allahova Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem." Abdullah b. El-Mubarak je rekao: "Da vratim dirhem u koji imam sumnju, draže mi je nego da, kao sadaku, podijelim stotinu hiljada dirhema." Kada bi ispraćale svoje muževe na posao, žene naših dobrih predaka su im govorile: "Budite svjesni Allaha kada za nas zarađujete! Nemojte nas hraniti haramom! Jer, mi se možemo trpiti glad, ali ne možemo trpiti haram." U drugoj predaji stoji: "Mi možemo trpiti glad, ali ne možemo trpiti Vatru."

Radost traži u samoći, stid u dijelovima svoje duše, pouku u dolinama promišljanja, mudrost u baščama straha. Znaj da Allah stalno pokazuje dobro prema tebi iako ti ne poštuješ Njegovu naredbu. Znaj da On prema tebi pokazuje blagost, iako se ti okrećeš od sjećanja na Njega; da prikriva tvoju sramotu, iako Ga se ti malo stidiš. Znaj da je On neovisan od tebe, a ti ne možeš bez Njega. Gdje je onaj koji zna za svoga Gospodara? Gdje je onaj koji se boji radi svoga griješenja? Gdje je onaj koji se raduje svojoj pobožnosti? Gdje je onaj koji se zabavio zikrom? Gdje je onaj koji se boji daljine od svoga Gospodara? To je onaj kome je oprošteno. Zar te Gospodar nije vidio kako si razotkrio sramote?

Brate moj! Znaj da grijeh prouzrokuje nemarnost;[142] nemarnost prouzrokuje okrutnost; okrutnost prouzrokuje

---

141 Najbolja bašča je Kur'ani Kerim. Muhammed b. Vasi' je rekao: "Kur'an je bašča arifa, pa, gdje god se u njoj smjestiš, bit će ti osvježenje." Ovo se spominje u djelu *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:347.

142 Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Uistinu, smatram da čovjek, svojim griješenjem, zaboravlja ono što je naučio." (Navedeno prema: *Džami'u bejani-l-'ilmi ve fadlihi* od Ibn 'Abdu-l-Berra, 1:196.)

U djelu *Tabekatu-l-hanefijje* od 'Alija El-Karija (2:487) stoji: "Kada bi imam Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, imao problema sa nekim pravnim pitanjem, govorio bi: 'Ovo je samo zbog grijeha koji sam uradio.' Tada bi činio istigfar, a nekada bi i klanjao dobrovoljni namaz. Nakon toga bi riješio pitanje i rekao

udaljenost od Allaha; udaljenost od Allaha vodi u Vatru. O ovome razmišljaju živi, a mrtvi, oni su sami sebe usmrtili željom za ovim svijetom.[143]

---

bi: 'Nadao sam se da mi je oprošteno.' Kada je za to čuo El-Fudajl b.'Ijad, glasno je plakao i rekao: 'To je radi toga što je malo griješio, dok drugi ne obraćaju pažnju na to.'"

Navodeći biografiju Veki'a b. El-Džerraha El-Kufija, jednog od poznatih imama i hafiza hadisa, Ibn Hadžer, u svome djelu *Tehzibut-tehzib* (11:129), navodi: "'Ali b. Hašrem je rekao: 'Gledao sam Veki'a i nikada ga nisam vidio sa knjigom. On je sve pamtio. Jednom sam ga upitao šta je dobro za jačanje memorije i pamćenja, a on mi je odgovorio: 'Napuštanje grijeha. To je najbolje što sam isprobao za jačanje memorije i pamćenja.'"

143 Autor ovdje navodi samo neke posljedice griješenja. Šejh Ibn El-Kajjim u svojim djelima *El-Feva'id* i *El-Dževabu-l-kafi*, detaljno govori o štetnostima griješenja. Usto, on pravi preciznu usporedbu između posljedica griješenja i posljedica negriješenja, na takav način koji navodi svakog razumnog čovjeka da napusti griješenje i sve ono što vodi u grijeh i podstiče ga na činjenje dobra i onoga što vodi dobru. Iako je citat dug, odlučio sam ga ovdje prenijeti, a radi njegove velike vrijednosti i koristi. Zato, obrati pažnju i dobro razmisli o ovim riječima, a Allah u zaštitu uzima Svoje iskrene robove.

Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, u *El-Feva'id* (str. 41., 97., 139., 150. i 151.), kaže: "Grijesi su rane, a neke rane mogu prouzrokovati i smrt. Nema veće kazne za roba od surovosti srca i udaljenosti od Allaha, a najdalja srca od Allaha su surova i okrutna srca. Kada srce okruti (okameni), presuše oči. Okrutnost

srca nastaje kao rezultat četiri stvari, ukoliko pređu granicu potrebe: jelo, spavanje, govor i druženje.

Znaj da je kontroliranje strasti i prohtjeva lakše od kontroliranja onoga što strast neminovno donosi. Strast donosi bol i kaznu, ili prekida potpuno uživanje i slast, ili odnosi vrijeme što predstavlja gubitak i kajanje, ili kalja čast čije je sticanje korisnije za roba od njenog kaljanja, ili odnosi imetak čije je čuvanje bolje za roba od njegovog rasipanja, ili donosi poniženje, a čast i poštenje je bolje je za roba od poniženja; ili uskraćuje blagodat koja bi bila bolja i prijatnija za roba od udovoljavanja prohtjevima; ili otvara put nekoj beznačajnoj i prostoj stvari koji je prije toga bio zatvoren; ili donosi brigu, teškoću, žalost i strah, koji se ne mogu ni porediti sa uživanjem u strasti; ili uništava znanje koje je mnogo vrednije od udovoljavanja prohtjevima; ili raduje neprijatelja i rastužuje prijatelja; ili sprječava dolazak blagodati koja je na putu do tebe; ili prouzrokuje sramotu koja trajno ostaje, jer, svojstva čovjeka i njegov moral, rezultat su njegovih djela. Zato, slavljen neka je Allah, Gospodar svjetova.

Kada bi jedine koristi od napuštanje grijeha bile: ljudstvo, zaštita časti, očuvanje ugleda, zaštita imetka koji je Allah dao čovjeku za ostvarenje ovosvjetskih i onosvjetskih interesa, ljubav prema Allahovim stvorenjima, razgovor među ljudima, ispravan život, rahatluk, snaga srca, ljepota duše, uživanje srca, otvorenost, sigurnost od grješnika i razvratnika, manje briga, teškoća i tuge, visoka pozicija, zaštita svjetlosti srca od tame grijeha, izlaz iz teških situacija, opskrba odakle se čovjek i ne nada, olakšanje u situacijama koje su za grješnike prava teškoća, olakšanje u obavljanju ibadeta, olakšanje u sticanju znanja, lijepa priča među ljudima, dove Allahu za čovjeka, lijepo lice, poštivanje od strane

ljudi, pomoć od strane ljudi u slučaju nanošenja nepravde i napada, zaštita časti od strane ljudi kada se čovjek ogovara, brzo udovoljenje dovi čovjeka, nestanak otuđenosti od Allaha, blizina meleka, udaljenost pokvarenjaka i šejtana, natjecanje ljudi da čovjeku (koji se čuva grijeha) učine uslugu i ispune njegovu potrebu, nastojanje ljudi da steknu ljubav, naklonost i društvo takvog čovjeka, takav se ne plaši smrti, već se raduje susretu sa Allahom, ovaj dunjaluk je beznačajan u njegovom srcu, dok mu Ahiret znači sve, takav nastoji da postigne spas na Ahiretu, slast pokoravanja Allahu, slast imana u njegovom srcu, čovjeku koji se čuva grijeha meleki, nosioci Arša, čine dovu, a Kiramen katibin mu se raduju i stalno dovu Allahu upućuju za njega, povećanje znanja, razumijevanja, imana i spoznaje, ljubav Uzvišenog Allaha i Njegova radost pokajanju čovjeka – kada bi, dakle, ovo bile jedine koristi napuštanja grijeha, bilo bi dovoljno da podstakne čovjeka da napusti to zlo.

Ovo su samo neki rezultati napuštanja grijeha, dok je čovjek još na ovome svijetu, a kada preseli na Ahiret, meleki ga dočekaju sa radosnom viješću od Uzvišenog Allaha da će u Džennet, da za njega nema straha i da ne treba da se žalosti. Čovjek se oslobađa od okova ovoga svijeta i seli u džennetske bašče u kojima će uživati sve do Sudnjeg dana. A na Sudnjem danu, kada ljudi budu na velikoj žegi i u znoju, onaj koji se kloni grijeha, bit će u hladovini 'Arša. A kada ljudi odu ispred Allaha, On će ga uzeti, zajedno sa ostalim Njegovim iskrenim robovima, a to je od Allahove dobrote koju On daje samo onima kojima On hoće, a Allah neizmjerno daje."

(Ovo je bio citat iz djela *El-Feva'id* od Ibn El-Kajjima.)

Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, u svome izvanrednom djelu *El-Dževabu-l-kafi limen se-ele 'anid-deva'iš-šafi*, detaljno nabraja posljedice griješenja, koje se vraćaju direktno na grješnika. On ih, na više od stotinu stranica (52-166), nabraja jednu po jednu, objašnjavajući svaku od njih, navodeći dokaz za to i ukazujući na ispravan postupak. Ja ću ovdje iznijeti samo neke navode. Ibn El-Kajjim, Allah mu se smilovao, kaže: "Griješenje ima veoma štetne, ružne i pogubne posljedice za srce i tijelo čovjeka, kako na ovome tako i na budućem svijetu. Njihovu pravu štetnost i pogubnost zna samo Allaha. Evo samo nekoliko od tih posljedica: uskraćivanje znanja i opskrbe, otuđenost grješnika od Allaha i od ljudi, teškoće, zatamnjenost srca, lica i kabura, mlitavost srca i tijela, nepokornost Allahu, uništavanje života, griješenje vodi u novo griješenje i slabi volju srca i njegovu ovisnost o Allahu, te otklanja iz srca osjećaj preziranje grijeha. Grješnik svojim griješenjem omalovažava Uzvišenog Allaha i prouzrokuje sebi štetu od ljudi i životinja. Griješenje donosi poniženje, kvari razum i ostavlja svoj pečat na srcu grješnika. Grješnik svojim griješenjem ulazi pod okrilje prokletstva Allahovog Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, što mu uskraćuje njegovu dovu i dovu meleka za one koji se povinuju Allahovoj naredbi i slijede Allahovu Knjigu i Sunnet Njegovog Poslanika. Griješenje je uzrok različitim vrstama kazne u Berzehu. Na ovome svijetu griješenje prouzrokuje pokvarenost vode, zraka, usjeva, plodova i ljudskih nastambi, kao što uništava stid, brigu o vjeri i veličanje Gospodara. Uzvišeni Allah zanemaruje grješnika, a u tome je prava propast, i udaljava ga iz kruga onih kojima dobrotu Svoju ukazuje, uskraćuje mu Svoju nagradu koju dobrima daje, uskraćuje mu blagodati i izlaže ga nesreći i srce mu ispunjava strahom. Srce grješnika postaje bolesno i mrtvo, nakon što je bilo

zdravo i živahno. Grješnik je zarobljenik šejtana svoje zle duše koja ga na zlo navraća iz svojih strasti i prohtjeva, a to uništava njegovu poziciju u društvu i odstranjuje od njega sve ono što je lijepo, a daje mu ono što je ružno. Griješenje briše berićet znanja, djelovanja, opskrbe, života i berićet svega drugog. Griješenje udaljava meleke koji su zaduženi za čovjeka, a približava mu šejtane, njegove neprijatelje. Griješenje ostavlja ružne tragove u srcu grješnika, kao naprimjer: nečistoća, pokvarenost, zapečaćenost, licemjerstvo, loš moral, prihvatanje sumnjivih stvari i druge smrtne bolesti. Prema tome, uzrok svih zala ovoga i onoga svijeta, koje mogu zadesiti srce i tijelo čovjeka, jest griješenje."

Oprostite radi ovog dugog citata, ali, bilo je to u cilju spašavanja od najveće bolesti – griješenja. Mi smo slabi, mnogo griješimo i prema Allahu asiluk pokazujemo. Zato je potrebno da se podsjetimo i ukažemo na štetne posljedice griješenja, ne bi li se kanili toga zla i tevbu učinili Znalcu svega skrivenog.

Veoma lijepe i snažne riječi o napuštanju grijeha rekao je imam Ibn El-Dževzi u svome djelu *Sajdu-l-hatir* (1:185 i 2:272). On je, Allah mu se smilovao, rekao: "Nipošto se ne suprotstavljajte Allahu, jer posljedice toga su strašne. Dobro se čuvajte grijeha, a posebno grijeha u osami, jer borbom protiv Allaha, čovjek gubi Njegovu zaštitu. Uživanje u grijehu osjeća samo onaj koji se stalno nalazi u gafletu (stanju nemarnosti), dok budni vjernik ne osjeća nikakvo uživanje u tome, jer u momentima uživanja on se prisjeća Allahove zabrane i strašnih posljedica griješenja. Pa, ako je njegova spoznaja snažna, on osjeća blizinu Allaha, Koji je to zabranio i njegovo tijelo i srce zatrepere. Ako je, pak, njegovo srce obuzeto strašću, momenti uživanja su veoma kratki, a potom, slijedi vječno poniženje, kajanje, stalno plakanje, žaljenje radi

Znaj da, kako god svjetlost dana ne koristi slijepcu, tako svjetlost znanja ne obasjava nikog drugog, osim one koji su Allaha svjesni. Također, kako mrtvome ne koristi lijek, tako lijepo ponašanje ne ostavlja traga na tužitelja. Kako god snažna kiša neće oploditi kamen, tako mudrost neće oploditi srce koje osjeća ljubav prema ovome svijetu.[144]

---

onoga što je učinjeno, i to tako traje. Pa čak i kada bude uvjeren da mu je oprošteno, uvijek će na umu imati prijekor za ono što je uradio. Kako je ružno griješenje! Kako su ružne njegove posljedice! Kako su ružne priče o njemu! Jačina griješenja mjeri se prema jačini gafleta (nemarnosti i zaborava Allaha), pa, što god je čovjek više u gafletu, njegovo griješenje je gore." (Navedeno uz neznatne intervencije.)

Allah se smilovao našem bratu, velikom mudžahidu i da'iji, šejhu Mustafi Es-Siba'iju, koji, u svome djelu *Hakeza 'allemetni-l-hajatu* (str. 32.), kaže: "Kada te tvoj nefs nagovara na grijeh, podsjeti ga na Allaha, a ako nastavi nagovaranje, podsjeti ga na ponašanje pravih ljudi, pa, ako i poslije toga nastavi nagovaranje, podsjeti ga na sramotu koja nastaje kada ljudi saznaju za grijeh, a ako i poslije toga nagovaranje ne prestane, onda znaj da si se, tog momenta, pretvorio u životinju." Allahu naš, Ti Koji srca i vid preokrećeš, učvrsti naša srca u Tvojoj vjeri!

144 Malik b. Dinar je upitao Hasana El-Basrija, radijallahu anhu: "Kakva je kazna alimu koji zavoli ovaj dunjaluk?" Hasan je odgovorio: "Umiranje srca. A kada zavoli ovaj svijet, traga za njim sredstvima, kojima se, inače, radi za Ahiret. Tada ga napuštaju blagodati znanja, a on, samo formalno, ostaje alim." (Navedeno prema: *El-Bidajetu ven-nihajetu* od Ibn Kesira, 9:268.)

Onaj, koji se privikne na svoje strasti i prohtjeve, gubi moral. Onaj, koji radi suprotno od onoga što mu njegovo znanje pokazuje, veliki je neznalica. Onaj, kome ne koristi njegov lijek, kako će drugoga liječiti.

Znaj da su na ovome svijetu najrahatniji skromni ljudi,[145] a najteže je onima koji se predaju sticanju dunjaluka. Moral koji najbolje može pomoći čovjeku da postigne skromnost, jest kratka nada.[146]

Oni koji su spoznali Allaha smatraju da slavljenje i hvaljenje Allaha stojeći, jest stanje koje najviše približuje roba Allahu. Uzvišeni Allah kaže: **"Allah, zaista, stalno nad vama bdi."** (En-Nisa, 1)

---

145 Neki čovjek je zatražio savjet od Muhammeda b. Vasi'a, a on mu je rekao: "Savjetujem ti da budeš kralj na ovome i budućem svijetu!" "A kako to?", upitao je čovjek. Muhammed je rekao: "Budi skroman na ovome svijetu!" (Navedeno prema: *Tarihu-l-islam* od Zehebija, 5:159.)

146 U djelu *Nehdžu-l-belaga* (4:199), koje se pripisuje 'Aliju, radijallahu anhu, stoji: "Sva skromnost (odricanje od ovoga svijeta) nalazi se između dvije riječi iz Kur'ana – Uzvišeni Allah kaže: **'Da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne bi previše radovali onome što vam On dade.'** Prema tome, ko ne žali za onim što ga je prošlo i ne raduje se onome što će doći, uzeo je skromnost za obadva kraja."

Znaj da nema bližeg puta od iskrenosti, uspješnijeg vodiča od znanja i bolje poputbine od takvaluka.[147]

Napustiti ono što čovjeku nije neophodno, najbolje je za odbacivanje *vesvese* (šejtansko nagovaranje). Najviše što osvjetljava srce je ispravnost grudi. Našao sam da je čast vjernika u njegovom takvaluku, njegova blagost u njegovoj strpljivosti, da je njegov razum njegov ukras, da

---

147 Kako ne, kada Uzvišeni Allah u Kur'anu veli: **"I onim, što vam je potrebno za put, snabdijte se. A najbolja opskrba je bogobojaznost. I Mene se bojte, o razumom obdareni!"** (El-Bekare, 197) Uzvišeni Allah nas obavještava da je naredba o bogobojaznosti uvijek važila. On kaže: **"Mi smo onima kojima je data Knjiga prije vas, a i vama, već zapovjedili da se bojite Allaha."** (En-Nisa', 131)

Navodeći ovaj ajeti kerim, El-Fejruz Abadi, u svome djelu *Besa'iru zevit-temjiz fi leta'ifi-l-kitabi-l-'aziz*, (2:116), kaže: "Iz ovoga ajeti kerima da se razumjeti da na svijetu postoji svojstvo - koje je bolje za roba, koje donosi više dobra, koje ima veću nagradu, kojim se najbolje iskazuje pokornost Allahu, koje je robu najpreče, koje je najuspješnije za onaj svijet - od ovoga svojstva, Uzvišeni Allah bi ga u obavezu stavio Svojim robovima, jer On je najmudriji i najmilostiviji. Međutim, pošto Allah traži samo ovo svojstvo, od nas, kao što je tražio i od onih koji su bili prije, time nam govori da je bogobojaznost glavni cilj koji se ne smije zapostaviti i da je Allah u tom jednom svojstvu sakupio poruku, uputu, ispravan put, odgoj i obrazovanje. Njegove riječi: 'Zaista, Allah prima samo od bogobojaznih', ukazuju na to da se, na kraju, sve vraća na bogobojaznost."

je njegova ljubav u praštanju,[148] a njegova veličina u njegovoj poniznosti i ljubaznosti.

Znaj da želja za bogatstvom, kada je Allah odabrao robu siromaštvo, predstavlja nezadovoljstvo, a želja za siromaštvom, kada je Allah odabrao robu bogatstvo, predstavlja nasilje.To je bježanje od zahvalnosti Allahu iz nedovoljne spoznaje i gubljenje vremena iz nedovoljnog znanja. To znači da se vjerovanje imućnog roba neće popraviti siromaštvom, a vjerovanje siromašnog roba neće popraviti bogatstvo. Prenosi se da je Uzvišeni Allah rekao: "Zaista, među Mojim robovima ima onih čije vjerovanje može popraviti samo siromaštvo, a kada bi mu dao bogatstvo, to bi ga pokvarilo. Zaista, među Mojim robovima ima onih čije vjerovanje može popraviti samo bogatstvo, a kada bi mu dao siromaštvo, to bi ga pokvarilo."[149]

---

148 Muhammed b. Vasi' je rekao: "Biti ponižen na ovom svijetu bolje je nego biti ponižen na Ahiretu." (Navedeno prema: *Tarihu-l-islam* od Zehebija, 5:161.)

149 Ovo je jedan dio od slabog hadisi kudsije, a prenosi ga Enes b. Malik od Allahovog Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, a on od Džibrila, da je Uzvišeni Allah rekao: "Ko omalovaži Moga iskrenog roba, Meni se suprotstavio..." Bilježi ga Ebu Ja'la, El-Bezzar, Et-Taberani i Ibn Ebu Ed-Dunja u djelu *Kitabu-l-evlija'*, str. 100. prenoseći iz djela *Medžmu'atu resa'ili-bni Ebi Ed-Dunja.* Također, bilježi ga El-Hakim Et-Tirnizi, Ibn Mirdevejh, Ebu Ne'im i El-Bejheki u djelu *El-Esma'u ves-sifat*, str. 121., te Ibn 'Asakir. Tako stoji i u djelu *Fethu-l-bari* od Ibn Hadžera, 11:293, i u *El-Ithafatus-sunnijje fi-l-ehadisi-l-kudusijje*

Ista stvar je sa zdravljem i bolešću. Onaj koji je spoznao Allaha, neće ga optužiti.[150] Onaj koji od Allaha razumijeva poruke, zadovoljan je Njegovom odredbom. Da ne postoji nijedan drugi ajet, znalcima bi bio dovoljan ovaj ajet: **"Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira. Oni nemaju pravo da biraju."** (El-Kasas, 68)

---

od Muhammeda El-Medenija, str. 35-36. Ibn Hadžer kaže: "U lancu prenosilca ovog hadisi kudsije postoje slabosti." Ibn Redžeb El-Hanbeli, u djelu *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikem*, str. 314., kaže: "El-Hasan b. Jahja El-Hušeni prenosi od Sadake b. Abdullaha Ed-Dimeškija, a obadvojica su slabi prenosioci hadisa. Također, Hišam El-Kenani prenosi od Enesa, a Hišam je nepoznat prenosilac. Kada je Ibn Me'in upitan za Hišama El-Kenanija, odgovorio je: 'Niko i ništa', tj. nije mjerodavan prenosilac."

150 Kako će Ga optužiti kada je On o Sebi rekao: **"Allah znanjem Svojim sve obuhvata!"** (Et-Talak, 12) Obuhvatanje znanjem svega znači da poznaje njegovo postojanje, pol, kakvoću, veličinu, zašto postoji i šta se njime želi, da poznaje njegovo stvaranje i iz čega je stvoreno, njegovu potrebu, šta pozitivno utiče na njega i šta ga kvari, te, kakav mu je završetak. Sve to može poznavati samo Uzvišeni Allaha. Onaj ko to zna istinskim znanjem, neće optužiti Allaha za Njegovo djelovanje. Jer, **"On sve zna i mudar je". "A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Onaj Koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten."** (El-Mulk, 14)

Nipošto se ne ponašaj kako se ponašaju neznalice! Nemoj sjediti sa grješnicima![151] Ne prihvataj tvrdnje onih koji su oduševljeni sami sobom, niti nade uobraženih, niti očaj očajnih.

Po istini radi, u Allaha siguran budi, dobro da se radi naređuj, a od nevaljalih djela odvraćaj![152] Jer, ko bude iskren prema Allahu, On će ga uputiti kako da radi; ko se, radi drugoga, uljepša, Allah će ga razotkriti; ko se u

---

151 Omer b. El-Hattab, radijallahu anhu, je rekao: "Sjedite sa onima koji Allahu pokajanje upućuju, jer njihova srca su osjetljivija." (Navedeno prema: *Revdatu-l-'ukala'* od Ibn Hibbana, str. 18.)

152 Buhari u svome *Sahihu* (*Kitabu-l-menakib – babu kissati-l-bej'ati ve-l-infaqi 'ala 'Usman*), 7:52-53, prenosi od 'Amra b. Mejmuna da je, nakon što je Ebu Lu'lue El-Medžusi ranio Omera b. El-Hattaba, radijallahu anhu, i nakon što su saznali da je umro, rekao: "Ušli smo kod Omera, a i drugi ljudi su došli da mu zahvalu iskažu. Došao je jedan mladić i rekao: 'Veseli se, o Zapovjedniče pravovjernih, onome čime te je Allah obradovao!' Kada se mladić okrenuo da iziđe, vidjelo se da mu se ogrtač vuče po tlu. Omer je rekao: 'Vratite mi tog mladića!' Kada se vratio, rekao mu je: 'Sine brata moga, podigni svoj ogrtač, jer će biti čišći, a to će biti i izraz bogobojaznosti prema tvome Gospodaru.'

Pogledaj, Allah te zaštitio, kako Omer, radijallahu anhu, u posljednjim trenucima svoga života, ne zaboravlja na obavezu naređivanja dobra i savjetuje mladiću šta je bolje za njega da uradi. Allah bio zadovoljan Omerom i omogućio nama da se ugledamo na njega i njegov način života.

Allaha pouzda, On mu je dovoljan; ko u drugog povjerenje ima, On će ga zamrziti; ko se Njega plaši, On će ga osigurati; ko je Njemu zahvalan, On će mu dati još više; ko Njemu pokornost iskazuje, On će ga počastiti; ko Njemu prednost da, On će ga zavoliti.

Vjeru Allahu ne ispovijedaj razumom.[153] U svome djelovanju ne povodi se za svojim strastima, ne napuštaj istinu, ne daj legitimitet neistini i ne nadaj se oprostu, ako si zaboravio na pokajanje.

Znaj da znanje i praksa ne mogu biti zadovoljavajući, osim ako je jasno i nedvojbeno utvrđen njihov ispravan temelj, ako se ne odlikuju iskrenošću i istinitošću, ako njihovi plodovi ne dolaze kao rezultat bogobojaznosti, ako ne posjeduju brižno odabrane dokaze. Nemoj se zavaravati iscrpljenošću (radi neizvršavanja obaveza) jer niko nema opravdanje za naizvršavanje svojih obaveza, niti iko može bez Allaha.

---

153 Ova rečenica može imati dva značenja. Prvo: nemoj Allahu iskazivati pokornost na način da za to očekuješ naknadu. Drugo: nemoj temeljiti svoje vjerovanje na razumu, tj. neka tvoje vjerovanje ne bude racionalno, pa da izvršavaš samo one naredbe ili zabrane koje prihvata tvoj razum. Razum slijedi ispravan Šerijat, a ne obratno, u svemu onome što Šerijat naređuje ili zabranjuje, bez obzira da li ti to racionalno shvatio ili ne. U isto vrijeme, sve što je pouzdano od šerijatskih propisa, nije u suprotnosti sa zdravim razumom, iako su, ponekad, veoma suptilni da bi ih razum mogao zapaziti.

Znaj da je sreća čovjeka u iskrenom nijetu za ono što traži od Allaha i u Njegovoj pomoći za ono što On voli. Kome Allah želi dobro, podari mu razum, omili mu nauku,[154] podari mu osjećaj straha od Allaha,[155] blagost,

---

154 Znaj da je bavljenje naukom koja čovjeku nije neophodna (*nafila*) bolje od bavljenja dobrovoljnim ibadetom. Taj put su slijedili četverica imama i drugi veliki ljudi islamskog ummeta. El-Hafiz b. 'Abdu-l-Berr prenosi u svome djelu *El-Intika'* na strani 84., senedom koji seže do Er-Rebi'a b. Sulejmana El-Muradija, učenika imama Šafije, da je rekao: "Čuo sam Šafiju da je rekao: 'Traženje nauke je bolje od obavljanja dobrovoljnog namaza.'"

Imam El-Kešmiri u djelu *Fejdu-l-bari 'ala sahihi-l-Buhari*, (1:162), komentirajući poglavlje o nauci, kaže: "Nemoj negirati vrijednost nauke, jer, imam Malik i imam Ebu Hanife smatraju da je bavljenje naukom bolje od bavljenja dobrovoljnim ibadetom. Od imama postoje dvije predaje: jedna o vrijednosti nauke, a druga o vrijednosti džihada. Isto spominje i Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, u Minhadžus-sunne."

U biografiji imama Ebu Zer'e Er-Razija, poznatog hadiskog autoriteta i šejha imama Ahmeda, u djelu *Tabekatu-l-hanabile* (1:199) od Ibn Ebi Ja'laa i u djelu *Menakibu-l-imami Ahmed* (str.289.) od Ibn Dževzija, spominje se da je Abdullah b. Ahmed b. Hanbel rekao: "Kada je Ebu Zer'a došao u Bagdad, odsjeo je kod moga oca. Mnogo vremena su provodili u izučavanju naučnih pitanja. Jednog dana čuo sam oca da kaže: 'Danas nisam klanjao ništa osim farz namaza. Dao sam prednost izučavanju naučnih pitanja nad obavljanju dobrovoljnih namaza (*nafila*).'"

Spominje se da je neko od imama napustio dobrovoljno podučavanje i posvetio se dobrovoljnom ibadetu, pa je jedan od njegovih simpatizera u snu vidio da taj imam treba da se vrati dobrovoljnom podučavanju i širenju nauke.

U biografiji imama Abdullaha b. Vehba El-Kurešija El-Masrija (preselio na Ahiret 197.h.g.), poznatog muhaddisa, fakiha, pobožnjaka, askete i prijatelja imama Malika, Lejsa Es-Sevrija i drugih, spominje se da je Suhnun rekao: "Ibn Vehb je podijelio svoj život u tri etape: jedan dio je proveo u borbi na Allahovom putu, drugi u podučavanju ljudi u Egiptu, a treći u obavljanju hadždža. Spominje se da je tridesetšest puta obavio hadždž."

Sin njegovog brata je rekao: "Bio sam sa njim u Aleksandriji na vojnom položaju. Oko njega se okupio jedan broj ljudi da ga pitaju o nauci. On mi je rekao: 'Ovo je grad ibadeta, a teško sebi mogu priuštiti vrijeme za ibadet, jer dosta vremena provedem sa ljudima.' Potom, otkazao je sastanke sa ljudima i posvetio se ibadetu i vojnom zadatku (straža). Nakon dva dana došao mu je neki čovjek i rekao mu: 'Vidio sam sebe u jednoj velikoj džamiji prema Kabi. U toj džamiji bio je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, a sa njegove desne strane bio je Ebu Bekr, radijallahu anhu, sa lijeve strane Omer, radijallahu anhu, a ti si bio ispred njega. U džamiji su svijetlili kandilji, da ljepše nije moglo biti. U jednom trenutku, jedna svjetiljka se ugasila. Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, je rekao: 'Ustani, o Abdullahu, i upali je!' Ustao si i upalio je. Potom, isto se desilo i sa drugom svjetiljkom. Ostao si tu nekoliko dana i primijetio da su se sve svjetiljke skoro ugasile. Ebu Bekr je rekao: 'O Allahov Poslaniče! Vidiš li šta se dešava sa svjetiljkama?', a on je, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: 'To je djelo Abdullaha. On želi da ih utrne.' Ibn Vehb je

tada počeo plakati, a čovjek mu je rekao: 'Došao sam da te obradujem. Da sam znao da će te to u brigu baciti, ne bih ni dolazio.' 'Bit će dobro', rekao je Ibn Vehb i dodao: 'Ovaj san je opomena za mene. Mislio sam da je ibadet bolji od širenja nauke i znanja.' Nakon toga, mnogo vremena je posvetio nauci. Bio je sa ljudima i oni su mu učili i pitali ga.

Ibn Vehb je rekao: 'Sjedio sam pred Malikom i pisao. Čuo se ikamet za namaz (u drugoj predaji: mujezin je učio ezan), a pred njim su bile raspoređene knjige. Požurio sam da ih pokupim, a Malik mi je rekao: 'Polahko! Ono čemu si krenuo nije bolje od ovoga u čemu si sada, ukoliko je nijet ispravan.'

Imam Jahja El-Lejsi, alim Endelusa i učenik imama Malika, je rekao: 'Kome dođe smrt, a on bude zaokupljen naukom, njega i vjerovjesnike rastavljat će u Džennetu samo jedna deredža.'"

155 Strahopoštovanje je svojstvo kojim su bili okićeni i naši dobri preci, Allah bio zadovoljan njima. "Neki čovjek je rekao Muhammedu b. Vasi'u, koji je bio poznati alim, pobožnjak, muhaddis i borac na Allahovom putu: 'Volim te u ime Allaha', a on mu je odgovorio: 'Allah tebe zavolio, Onaj, radi Koga si ti zavolio mene. Allahu moj, kod Tebe zaštitu tražim od toga da budem zavoljen u Tvoje ime, a da me Ti prezireš.'" (Navedeno prema: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:349.)

Da bi saznao još nešto o ovome pobožnjaku, Muhammedu b. Vasi'u, citirat ću ti nekoliko rečenica iz njegove biografije, uz ono što smo o njemu već spomenuli i što ćemo, malo kasnije, spomenuti. U svome djelu *Tarihu-l-islam* (5:159-161) Zehebi veli: "Rekao je Dža'fer b. Sulejman: 'Kada bih u svome srcu osjetio okrutnost, jutrom bih otišao kod Muhammeda b. Vasi'a i

zadovoljstvo onim što posjeduje i ukaže mu na njegove mahane.

Znaj, Allah ti se smilovao, da su iskrenost, poštenje i nepomućeno vjerovanje temelj svakog drugog stanja. Od iskrenosti i poštenja dolazi strpljenje, zadovoljstvo, skromnost (*zuhd*) i prijaznost, a od nepomućenog vjerovanja u Allaha dolazi čvrsto ubjeđenje, strah, ljubav, veličanje i stid.

Svaki vjernik u ovim položajima ima svoje mjesto po kojem se raspoznaje njegovo stanje, pa se za njega kaže da se boji i da u sebi gaji nadu; da gaji nadu i da osjeća strah; da je strpljiv i da osjeća zadovoljstvo; da voli i da osjeća stid. Jačina i slabost svakog stanja mjeri se prema vjerovanju (*imanu*) vjernika i njegovoj spoznaji. A za svaki temelj od ovih stanja postoje tri znaka po kojima se stanje raspoznaje:

---

gledao u njegovo lice. Djelovao je kao da je izgubio dijete.' El-Asme'i je rekao: 'Kada je Kutejbe b. Muslim postrojio Turke, pitao je za Muhammeda b. Vasi'a. 'To je onaj na desnom krilu, što pokazuje svojim prstom prema nebu', odgovoriše mu, a on reče: 'Taj prst mi je draži od stotinu hiljada isukanih sablji i lijepog mladića.'

Kada je 123.h.g. preselio na Ahiret, Allah mu se smilovao, Sulejman b. Bilal Et-Tejmijj, poznati i veliki hadiski alim, je rekao: 'Volio bih da sretnem Allaha, a da moja knjiga djela bude, jedino, kao što je knjiga Muhammeda b. Vasi'a.'"

Tijelo zamotano u svoje ćefine, Allahova milost tom tijelu.

Iskrenost je u tri stvari koje ne mogu biti ispravne i upotpunjene bez njih, a to su: iskrenost srca u vjerovanju, iskrena namjera u djelovanju i iskrenost u govoru.

Strpljivost je u tri stvari koje ne mogu biti ispravne i upotpunjene bez njih, a to su: strpljivost u poštivanju Allahovih zabrana, strpljivost i dosljednost u slijeđenju Allahovih naredbi i strpljivost u teškoćama, u ime Allaha.

Skromnost (*kana'a*) je sadržano u tri stvari: ograničeno konzumiranje hrane u situaciji kada je dovoljno ima, održavanje siromaštva i pokazivanje bogatstva i zadovoljstva u situaciji kada se nema i kada je umanjena opskrba i pouzdanje u Allaha u teškim vremenima i nesrećama. Skromnost ima svoj početak i kraj: početak je napuštanje izobilja u situaciji kada je čovjek u mogućnosti živjeti u izobilju, a kraj je pokazivanje bogatstva u situaciji kada je opskrba umanjena. Otuda su neki rekli: "Skromnost (*kana'a*) je iznad zadovoljstva (*rida*)." Jer, onaj koji je zadovoljan (*radi*), nije izložen uskraćivanju i davanju, a skromnom (*kani'*) je dovoljan njegov Gospodar i sa Njim ne želi ništa drugo osim ono što mu je On odredio.

Asketizam (*zuhd*) je sadržan u tri stvari i čovjek se ne može nazvati asketom (*zahid*), ukoliko ih nema pri sebi, a to su: udaljavanje ruku od (tuđe) imovine, čistota duše od onoga što je dozvoljeno (*halal*) i nemarnost naspram dunjaluka kada se ima mnogo prilika da se dunjaluk iskoristi.[156]

---

156 Imam Abdullah b. El-Mubarek ovako definira asketu: "To je onaj koji, kada dobije dunjaluk (ovosvjetsko dobro), ne raduje

Asketu odlikuju još tri stvari: zaštita duše u situaciji kada ima velike prohtjeve i želje, izbjegavanje onoga što vodi u bogatstvo, uzimanje onoga što je čovjeku potrebno, samo ako je dobro poznato.

Radost je u tri stvari: radost znanjem i zikrom u osami, radost čvrstim ubjeđenjem i spoznajom u osami, radost Allahom u svakoj situaciji.

Zadovoljstvo je red ljubavi, duša prožeta čvrstim ubjeđenjem i pouzdanjem u Allaha. Spominje se od Ejjuba Es-Sihtijanija i El-Fudajla b. Ijada, Allah im se smilovao, da su rekli: "Zadovoljstvo je pouzdanje u Allaha."

Ovo su znakovi iskrenosti kako ih nauka opisuje. Sufjan Es-Sevri, Allah mu se smilovao, je govorio: "Kada se iskrenost iskrenoga upotpuni, on nije posjednik onoga što je u njegovim rukama."

Znakovi čistog i nepomućenog vjerovanja: nema iskrenog vjernika sve dok ne bude iskreno vjerovao da Allahu nije ništa slično, da Mu nije ništa ravno, da On nema prijateljicu niti djecu.[157]

---

se, a ako ga to dobro prođe (ako ga ne dobije), ne žalosti se." (Navedeno prema: *Tertibu-l-medarik* od 'Ijada, 3:40.)

157 Ovdje ću ti navesti tri slučaja koji govore o pravoj i istinskoj vjeri u Allaha, ne bi li se okoristio i iz toga pouku uzeo.

Kada navodi događaje iz 16. godine po Hidžri, imam Ibn Džerir Et-Taberi, u svome djelu *Tarihu-l-umemi ve-l-muluki*, (4:176), kaže: "Kada su muslimani došli u Medain i sakupili plijen, približio se neki čovjek sa velikom posudom napunjenom

skupocjenostima i umjetninama i stavio je ispred onoga koji je bio odgovoran za plijen. On i oni koji su bili sa njim, rekli su: 'Nikada nešto slično nismo vidjeli! Ono što mi imamo nije ni blizu ovoga. A, jesi li ti uzeo nešto od ovoga?' Čovjek je odgovorio: 'Tako mi Allaha, da nije Allaha, ne bih vam ovo ni donio.' Tada su shvatili da se radi o posebnom čovjeku, pa su ga upitali za ime, a on je odgovorio: 'Tako mi Allaha, neću vam reći ko sam, pa da me hvalite, niti ću reći drugima, pa da me i oni hvale. Ali, Allahu zahvaljujem i dovoljna mi je Njegova nagrada.' Kada se udaljio, poslali su za njim čovjeka da ga prati. Tako je došao do njegovih prijatelja i upitao ih za njega. Saznao je da je to bio 'Amir b. 'Abdu Kajs." 'Amir b. 'Abdu Kajs El-Hadremi, bio je jedan od poznatih pobožnjaka iz generacije tabi'ina. On je prvi među njima, koji je, u Basri, bio poznat po asketizmu. Neka je Allah zadovoljan njime.

Ibn Qutejbe, u svome djelu *'Ujunu-l-ahbar*, (1:172), pripovijeda: "Mesleme b. 'Abdu-l-Melik je opkolio jedno utvrđenje. U zidu utvrđenja nalazio se jedan otvor. Pokušao je nagovoriti ljude da uđu kroz taj otvor. Međutim, niko unutra nije ušao. Došao je jedan običan vojnik i ušao u unutrašnjost utvrđenja i Allah im je omogućio osvajanje utvrđenja. Nakon toga, Mesleme je javno zatražio da mu dođe vojnik koji je prošao kroz otvor u zidu utvrđenja. Međutim, niko se nije odazvao. Mesleme je ponovo zatražio da mu se taj vojnik obavezno javi i da dođe kod njega. Došao je čovjek kod stražara Mesleme i zatražio dozvolu da uđe kod njega. Stražar ga je upitao: "Jesi li ti onaj što je prošao kroz otvor u zidu utvrđenja?" "Ja ću vam reći ko je on", odgovorio je ovaj. Kada je ušao kod Mesleme, rekao mu je: "Vojnik, koji je prošao kroz otvor u zidu utvrđenja, traži od vas tri stvari: da ne pišete halifi njegovo ime, da ga ničim ne nagradite i da ne pitate o

njegovom porijeklu i njegovom plemenu." Zapovjednik Mesleme je prihvatio ove zahtjeve, a čovjek mu je rekao: "Ja sam taj vojnik." Nakon ovog događaja, Mesleme nije klanjao nijedan namaz, a da nije upućivao dovu Allahu: "Allahu moj, učini me da budem sa vojnikom koji je prošao kroz otvor u zidu utvrđenja."

Es-Sulijju pripovijeda da je čuo od 'Ala'a, a on kaže da mu je Ja'kub b. Dža'fer b. Sulejman ispričao: "Bio sam vojnik u vojsci El-Mu'tesima prilikom osvajanja Amurije. Vojksa je zatrebala vodu, pa je El-Mu'tesim pružio korito od kože u dužini od deset milja. Iz tog korita voda je dolazila pod zidine Amurije. Priča se da je u njegovoj konjici bilo osamdeset hiljada šarenih i osamdeset hiljada crnih konja. Svakoga dana, na zidinama Amurije, izlazio je jedan Rimljanin, koji je, na arapskom jeziku, psovao Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, njegovo ime i njegovo porijeklo. Muslimanima je to teško palo, ali ga nisu mogli gađati, jer je bio izvan domašaja njihovih strijelaca. Bio sam dobar strijelac - nastavlja Ja'kub - pa sam nanišanio strijelom u pravcu Rimljanina i pogodio ga u vrat. Pao je sa zidine, a muslimani su uzvikivali: '*Allahu ekber*'. El-Mu'tesim se obradovao i zatražio da mu se privede vojnik koji je pogodio Rimljanina. Kada sam ušao kod njega, upitao me za moje ime i porijeklo. Pošto sam mu se predstavio, rekao je: 'Hvala Allahu, Koji je nagradu ove strijele dao čovjeku od moje rodbine (Abasija).' Potom mi je rekao: 'Prodaj mi svoju nagradu (*sevab*)!' Odgovorio sam mu: 'Zapovjedniče pravovjernih, sevab se ne prodaje.' Insistirao je da mu prodam sevab, a zauzvrat, nudio mi je stotinu hiljada dirhema. Kada sam odbio prodati svoj sevab, povećao je cijenu na pet stotina hiljada dirhema. Tada sam mu rekao: 'Neću prodati svoj sevab za cijeli dunjaluk, ali ću ti pokloniti pola moga sevaba. Allah mi je svjedok.' El-Mu'tesim

Potom, želja vjernika treba biti Jedan i Jedini Allah, a sva njegova nastojanja trebaju biti usmjerena ka Allahu, u obavljanju dobrovoljnih i obaveznih djela.

Ispravnost čvrstog ubjeđenja (*jekin*) je u tri stvari: smirenju srca u pouzdanju u Allaha, povinovanju Allahovoj naredbi i brizi, i bojazni od onoga što je bilo.

Čvrsto ubjeđenje ima svoj početak i kraj: početak je smirenost, a kraj je u dovoljnosti Jednog i Jedinog Allaha, jer, Uzvišeni Allah kaže: **"O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede."** (El-Enfal, 64) Prema tome, Allah je Onaj Koji je dovoljan, a rob je onaj koji to prihvata i zadovoljan je Allahovom odredbom.

O krajnjem dometu čvrstog ubjeđenja ovdje govorimo kao o osobini roba u njegovom vjerovanju, a ne u smislu teorijske konačnosti ubjeđenja, jer to nijedno stvorenje nije kadro dostići, kako reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Niko nikada neće moći dostići Allahovu suštinu." Kada su ashabi rekli da su čuli kako je

---

je odgovorio: 'Prihvatam! Neka ti Allah podari svako dobro!'" (Navedeno prema: *Risaletun fis-sajdi ver-rimajeti ve-l-hajli*, rukopis pohranjen u biblioteci 'El-Haremu-l-Mekkijj' u Mekki pod brojem 34, autora Ibrahima b. Velijja El-Hanefija Es-Sebahija iz Gazze, koji je bio muftija u Gazzi. Autor je, Allah mu se smilovao, okončao pisanje ovoga djela 959.h. g.)

Allahu je upućeno dobro djelo tog halife, koji svim silama nastoji otkupiti sevap, a Allahu je upućeno i djelo tog strijelca, koji ne želi prodati svoj sevap za cijeli dunjaluk.

Isa b. Merjem, alejhisselam, hodao po vodi, Poslanik je rekao: "Da su se njegova ubijeđenost i strah povećali, hodao bi i po zraku."[158]

Strah dolazi poslije čvrstog ubjeđenja. Jer, da li si vidio nekoga da se boji, osim kada je u to čvrsto ubijeđen?

---

158 Ovo je podmetnut hadis i njegovo pripisivanje Poslaniku, sallellahu alejhi ve sellem, potpuno je neosnovano. Ovaj hadis naveden je i u djelu *Ihjau 'ulumid-din*, 12:94. Kada govori o njemu, El-Hafiz El-'Iraki, kaže: "Poznato je da su ovo riječi Bekra b. Abdullaha El-Muzenija, koje prenosi Ibn Ebu Ed-Dunja u djelu *Kitabu-l-jekin*, gdje kaže: 'Havarijjuni su izgubili svoga poslanika, pa im je rečeno da se uputio ka moru. Krenuli su da ga traže. Kada su došli do mora, vidjeli su ga kako hoda po vodi. Potom, spominje riječi Isaa, alejhisselam: 'Kada bi čovjek imao čvrsto ubjeđenje koliko jedna dlaka, hodao bi po vodi.'"

Hadis bilježi i imam Ahmed u svome djelu *Kitabuz-zuhd* na strani 56-57., gdje kaže: "Rekao nam je Behz, rekao nam je Ebu Hilal, rekao nam je Bekr b. Abdullah: "Havarijjuni su izgubili svoga poslanika, pa su krenuli su da ga traže. Našli su ga kako hoda po vodi. Neko od njih je rekao: 'Allahov Vjerovjesniče! Hoćemo li krenuti prema tebi?' On je odgovorio: 'Da.' Ovaj je stavio jednu nogu, zatim drugu, a potom je potonuo. Tada je Isa, alejhisselam, rekao: 'O ti kratkog imana, daj mi tvoju ruku! Kada bi čovjek imao čvrsto ubjeđenje koliko jedan trun, hodao bi po vodi.'"

Na kraju, ja ću dodati da su ovo israilijjati. Nama nije naređeno da vjerujemo u njihovu istinitost, niti nam je naređeno da ih odbacimo. Dozvoljeno je prepričavati ih u cilju uzimanja pouke.

Strah je u tri stvari: strah vjerovanja (*imana*), a njegov znak je napuštanje grijeha.[159] To je strah murida. Potom, strah prethodnika (*havfus-selef*), a njegov znak je strahopoštovanje, zabrinutost i pobožnost. To je strah uleme. Zatim, strah izmicanja (da nas nešto ne prođe), a njegov znak je ulaganje napora na planu stjecanja Allahova zadovoljstva uz poštovanje i veličanje Uzvišenog Allaha. To je strah iskrenih Allahovih robova (*siddika*).

Četvrti stepen straha je strah veličanja i uzdizanja Allaha (*havfu-l-i'zam*), a taj stepen, Allah je odvojio za Svoje meleke i vjerovjesnike, alejhimusselam. Jer, oni, po svojoj prirodi, vjeruju da će ih Allah obuhvatiti Svojim oprostom. Zato je njihov strah, u stvari, njihov ibadet i njihovo veličanje Allaha.

Ljubav je u tri stvari i čovjek se ne može smatrati onim koji prema Allahu osjeća ljubav, ukoliko je nema pri sebi – ljubav vjernika u ime Uzvišenog Allaha,[160] a znak te

159 Tj. napuštanje materijalnih i duhovnih grijeha. Muhammed b. Vasi' je rekao: "Kada bi grijesi imali miris, ne bi mi se mogli ni približiti od njihovog neugodnog mirisa." (Navedeno prema: *El-Hilye* od Ebu Ne'ima, 2:349.)

160 Riječi poznatog tabi'ije, Mesruka b. El-Edžde'a, Allah mu se smilovao, najbolje objašnjavaju ljubav u ime Uzvišenog Allaha. Neki čovjek mu je, jednom prilikom, rekao: "Uistinu, ja te volim u ime Allaha." Mesruk je odgovorio: 'Ti si zavolio Allaha, pa si zavolio onoga koji voli Allaha." (Navedeno prema: *Kitabu-l-'ilel*, od imama Ahmeda, 1:73.)

ljubavi ogleda se u tome da se od vjernika otkloni ono što ga uznemirava, a da mu se primakne ono što mu korist donosi.

Ljubav prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u ime Allaha,[161] a ta ljubav se ogleda u slijeđenju njegovog Sunneta.[162] Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: **"Reci: 'Ako**

---

161 Tj. da voliš Allahovog Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, zato što je Allah tako naredio.

162 Slijeđenje Poslanikovog Sunneta može biti na više načina, a jedan od njih je da uložiš napor ili svoj imetak na planu slijeđenja njegovg Sunneta, pa makar na tom putu imao i poteškoće i materijalne izdatke. Jer, zauzvrat, slijeđenjem Poslanikovog Sunneta, dobit ćeš mnogo više od onoga što ćeš uložiti. Evo jednog primjera, koji ti, možda, ni na um neće pasti, a time ćeš naučiti nešto čemu poziva i Allahov Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem:

Abdullah b. Abdurrahman b. Ebu Husejn govori kako je Osman b. 'Affan, radijallahu anhu, kupio baštu od nekog čovjeka. Dogovarali su se oko cijene sve dok se, konačno, nisu usaglasili. Nakon toga, Osman je rekao prodavaču: "Daj mi tvoju ruku!", a bila je praksa da se svaki dogovoreni posao okonča rukovanjem prodavača i kupca. Kada je prodavač vidio ispruženu Osmanovu ruku, rekao je: "Tako mi Allaha, neću ti prodati baštu sve dok mi ne dodaš još deset hiljada dirhema." Hazreti Osman se okrenuo Abdurrahmanu b. 'Avfu i rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Zaista će Allah uvesti u Džennet čovjeka, koji je velikodušan i popustljiv kada prodaje, kupuje, presuđuje i kada mu se presuđuje.' Potom se okrenuo prodavaču i rekao mu: 'Evo! Uzmi deset hiljada dirhema, kako bih

Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!"' (Ali Imran, 31) A ljubav prema Uzvišenom Allahu ogleda se u pokornosti Njemu i napuštanju griješenja. Kaže se: "Stalno prisjećanje blagodati, donosi ljubav."[163]

---

bio dostojan ovih riječi koje sam čuo od Poslanika, sallellahu alejhi ve sellem.'" (Navedeno prema: *El-Metalibu-l-'alije bi zeva'idi-l-mesanidis-semanije*, od Ibn Hadžera, 1:376.) Allah bio zadovoljan Osmanom i svima onima koji ga slijede, do Sudnjega dana.

163 Veliki autoritet El-Fejruz Abadi, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Besa'iru zevit-temjiz*, (2:421-422), kaže: "Postoji deset stvari koje kod čovjeka razvijaju ljubav prema Uzvišenom Allahu, a to su:

Prvo: Učenje Kur'ani Kerima uz razmišljanje o značenjima njegovih ajeta i pronicanje u ono što Allah time želi postići kod Svoga roba.

Drugo: Približavanje Uzvišenom Allahu obavljanjem dobrovoljnog ibadeta, a nakon što se obavi ono što je obaveza (*farz*), jer to, nakon ljubavi prema Allahu, donosi i Allahovu ljubav prema robu.

Treće: Stalno sjećanje na Allaha (*zikr*) u svakoj situaciji: jezikom, srcem, djelom i halom. A Allahova ljubav prema onome, ko prema Njemu gaji ljubav, zavisi od intenziteta tog zikra.

Četvrto: Davanje prednosti onome što Allah voli nad onim što želi tvoj nefs.

Ljubav prema Allahu ima svoj početak i završnicu.

Njen početak je ljubav prema Njemu radi Njegovih blagodati i dobara. Ibn Mesud, radijallahu anhu, je rekao: "Srca su po prirodi sklona onome ko im dobro čini."

Najviši stepen ljubavi prema Allahu jeste ljubav kojom se poštuje Allahovo pravo. 'Ali b. El-Fudajl, Allahova milost njemu, je rekao: "Uzvišeni Allah se voli zato što je

---

Peto: Upoznati srce sa Allahovim imenima i svojstvima i ponašati se u skladu sa tom spoznajom. Jer, ko spozna Allaha Njegovim imenima i svojstvima, On će ga, zasigurno, zavoljeti.

Šesto: Svjesnost Allahove dobrote i Njegovih vidljivih i nevidljivih blagodati.

Sedmo: Potpuna skrušenost i potčinjenost srca pred Uzvišenim Allahom.

Osmo: Osamljenje s Allahom u zadnjoj trećini noći, pred zoru, a u cilju učenja Njegovih riječi, upućivanja dove i iskrene potčinjenosti Njemu, da bi se završilo sa tevbom i traženjem oprostaod Njega.

Deveto: Druženje sa onima, koji prema Allahu gaje iskrenu ljubav, te ubiranje plodova njihovih riječi. Onaj, koji prema Allahu gaji ljubav, ne treba govoriti, osim u situaciji kada zna da njegove riječi koriste.

Deseto: Udaljavanje od svega onoga što može biti zapreka između srca roba i Uzvišenog Allaha.

Poštivanjem i uvažavanjem gore navedenog, oni, koji gaje ljubav prema Allahu, dostigli su taj stepen.

Allah." Neki čovjek je zatražio savjet od Tavusa, a on mu je rekao: 'Savjetujem ti da voliš Allaha takvom ljubavlju da ti ništa drugo ne bude draže od Njega. Boj se Allaha takvim strahom da ne bude ništa drugo čega bi se više bojao nego što se Njega bojiš. Nadaj se u Allaha takvom nadom koja će stati između tebe i te bojazni. Želi drugim ljudima ono što želiš sam sebi.'"

Veličanje Allaha predstavlja za stid ono što glava predstavlja za tijelo, tj. jedno bez drugog ne mogu. Kada se rob stidi svoga Gospodara, on Ga veliča i uzdiže. Najbolji stid je duhovno usredotočenje radi Uzvišenog Allaha.[164] Duhovno usredotočenje je u tri stvari: usredotočenje na praktično iskazivanje pokornosti Allahu, usredotočenje radi Allaha na planu napuštanja griješenja i usredotočenje radi Allaha u namjerama i mislima. Jer, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

---

164 Sufjan Es-Sevri je rekao: "Kajs b. Muslim nije digao glavu prema nebu još od toliko i toliko vremena, a iz stida od Allaha." Ovo bilježi imam Ahmed u svome djelu *El-'Ilel*, (1:340), a u istom djelu, (1:214), spominje se da je poznati tabi'ija Se'id b. El-Musejjeb, rekao: "Punih trideset godina mujezin nije proučio ezan, a da nisam bio u džamiji."

Ovo je vrhunac duhovnog usredotočenja radi Allaha, jer obaveza roba je da bude pred svojim Gospodarom prije nego što ga pozove, a ne da ga zove, pa da, tek onda, dođe.

"Obožavaj Allaha kao da ga vidiš, jer, ako Ti Njega ne vidiš, On tebe, zaista, vidi."[165]

Duhovno i srčano usredotočenje na Allaha je teže i napornije za tijelo od noćnog obavljanja dobrovoljnih namaza, od posta u toku dana i od trošenja imetka na Allahovom putu. Spominje se da je 'Ali b. Ebu Talib, radijallahu anhu, rekao: "Zaista, Allah na Zemlji ima Svoje zdjele (posude), a od tih zdjela na Zemlji su i srca. On iz njih ne prima ništa što nije pročišćeno, snažno i nježno."[166]

To znači da rob pročisti svoje srce u ime Allaha povinujući se Njegovim zapovijedima, napuštajući

---

165 O ovom hadisu i njegovom lancu prenosilaca, već smo govorili.

166 U sličnom obliku ovu izreku prenosi imam Ahmed u svome djelu *Kitabuz-zuhd* na strani 384., pripisujući je Halidu b.Ma'danu. Također, u sličnom obliku zabilježen je i merfu' hadis od Ebu 'Inebe El-Houlanija, da je Poslanik, sallellahu alejhi ve sellem, rekao: "Zaista, među stanovnicima Zemlje Allah ima Svoje posude, a posude Vašeg Gospodara su srca Njegovih iskrenih robova. Njemu najdraža srca su ona koja su najnježnija." Ovaj hadis bilježi Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Bekijje b. El-Velid za koga se tvrdi da je obmanjivao u prenošenju hadisa, ali u ovom senedu on koristi terminologiju koja upućuje na to da je čuo hadis od svog prethodnika. Ovo se spominje u djelu *El-Mekasidu-l-hasene*, od Es-Sehavija, na 347. strani, kao i El-Munavi u svome djelu *Fejdu-l-kadir*, 2:496.

Njegove zabrane i prakticirajući iskrenost i bojaznost. Također, rob pročišćava svoje srce radi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatajući sve ono što je on donio, teoretski, praktično i duhovno, a radi vjernika, pročišćava ga otklanjajući ono što ih uznemirava i donoseći im ono od čega koristi imaju.

Njegova riječ *snažno* u citiranom tekstu, znači odlučnost na planu uspostavljanja kaznenog sistema radi Allaha, te naređivanje dobra i sprječavanje zla.

Što se tiče *nježnosti* koja se spominje u citiranom tekstu, ona dolazi u dva smisla: samilost praćena plačom i blagost praćena dobrodušnošću.

Od Allaha je pomoć, a On nam je dovoljan i najbolji je Pomagač.[167]

---

167 U originalnim rukopisima ovoga djela, na kraju stoji i ovo: "Završeno je djelo *Risaletu-l-musteršidin* s Allahovom pomoći. Njemu pripada svaka hvala." Nakon toga i u različitim oblicima, spominje se salavat i selam Poslaniku, sallellahu alejhi ve sellem, njegovoj porodici i njegovim prijateljima. Nema sumnje da su to riječi prepisivača, a svaka hvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.

Ponizni Allahov rob (priređivač ovoga djela, autor komentara i pisac "Bontona" tiskanog umjesto pogovora na kraju ove knjige, op. ured.) **'Abdu-l-Fettah b. Muhammed Ebu Gudde**, Allah oprostio grijehe njemu i njegovim roditeljima, kaže: "Okončao sam rad na ovom djelu, i u prvom navratu, pisanje komentara, 1. džumade-l-ula, 1384.h.g. u Halebu. Nakon toga, znatno sam proširio pisanje napomena, a u želji da ponudim ono što je potrebno našoj omladini danas: upute i smjernice, duhovna hrana i lijepo ponašanje u ovom pokvarenom društvu, da Allah sačuva, nas i njih, od svakog zla i da nas naputi na put dobra i ispravnosti.

Od Uzvišenog Allaha tražim nagradu, a od onih koji se okoriste ovim, očekujem hajr dovu i lijep spomen. A ja ništa, bez Allaha, ne mogu. U Njega se uzdam i Njemu se, konačno, vraćam.

U drugom navratu, definitivno sam završio pisanje komentara u ponedjeljak ujutro, 5. džumade-l-ula, 1391.h.g. u Bejrutu.

Hvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.

IZ ISLAMSKOG BONTONA

Islam u sebi nosi mnoge vrijednosti i regulira pravila ponašanja u svim sferama ljudskog života i u svim situacijama sa kojima se čovjek susreće u svome svakodnevnom životu.

U cilju izgradnje potpune islamske ličnosti, islam poziva svoje sljedbenike i podstiče ih da te vrijednosti i pravila primijene u svome životu. Nema sumnje da to povećava moralnu ljepotu muslimana i privlači ga srcima drugih ljudi.

Islamski bonton spada u temeljne nakane Šerijata. To što se on naziva bontonom ne umanjuje njegovu vrijednost i važnost u svakodnevnom životu čovjeka. Jedan od naših dobrih prethodnika savjetovao je svome sinu: "Sine moj! Nastoj da tvoje djelo bude so, a tvoj moral brašno!" Ovim je želio reći da je više morala u djelovanju bolje od velikog djelovanja koje nije prožeto moralom.

Nemojte se iznenaditi ako u ovom bontonu nađete nešto što izgleda jednostavno i opće poznato, jer mnogi od nas prave greške baš u tim poznatim stvarima, što umanjuje vrijednost muslimanske ličnosti, koja treba biti prepoznatljiva po svojoj ljepoti i uravnoteženosti. Na to ukazuju i ove riječi našeg Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Lijepu odjeću obucite i uredite vaše jahalice (prevozna sredstva) i vaše kuće kako bi bili prepoznatljivi među ljudima."

1. Kada ulaziš u svoju kuću ili izlaziš iz nje nemoj lupati vratima niti ih ostavljaj otvorena pa da se sama zatvaraju. Lupanje vratima ne odgovara blagosti koju zagovara islam, a tebi je čast što si njegov sljedbenik. Zato, blago i polahko zatvori vrata za sobom. Možda si čuo za hadis koji prenosi hazreti 'Aiša, radijallahu anha, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema ništa što je prožeto blagošću i nježnošću a da nije time uljepšano, a ako toga nema onda je, zasigurno, unakaženo."

2. Kada ulaziš u svoju kuću ili izlaziš iz nje nazovi selam onima koji su u njoj od tvojih ukućana, kako muškarcima tako i ženama. Pozdrav muslimana je: *Esselamu 'alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu*. Ne zamjenjuj ovaj pozdrav drugim pozdravima, kao: dobro juto, ili merhaba ili tome slično! Ako selam budeš zamjenjivao drugim pozdravom, vremenom će ga nestati iz upotrebe, a on je simbol islama koji je zacrtao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim djelom i riječima.

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Rekao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Sine moj! Kada uđeš svojim ukućanima nazovi selam. Bit će to berićet (blagoslov) tebi i tvojim ukućanima.'"

(Tirmizi)

Katade, jedan od poznatih tabi'ina je rekao: "Kada uđeš u svoju kuću nazovi selam ukućanima, jer oni su najpreči da im selam nazoveš."

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Kada neko od vas dođe na sijelo neka nazove selam prisutnima, a i onda kada želi napustiti sijelo. Jer, nazivanje selama prilikom dolaska nije ništa preče od nazivanja selama prilikom odlaska.'"

(Tirmizi)

3. Kada dođeš na sijelo nemoj sjedati između dvojice, nego sjedi sa njihove desne ili lijeve strane. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ne može se sjesti između dva čovjeka, osim s njihovom dozvolom." (Ebu Davud)

Kada sjedeš kod njih nemoj nastojati da čuješ ono što njih dvojica govore, osim ako se ne radi o nekoj tajni ili povjerljivom govoru između njih. Prisluškivanje razgovora dvojice ljudi skrnavi tvoj moral i predstavlja grijeh. Naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ko bez dozvole prisluškuje tuđi razgovor, njegove uši će na Sudnjem danu biti zalivene rastopljenim olovom."

(Buhari i drugi)

Znaj da ti ne priliči da nasamo razgovaraš sa nekim u prisustvu treće osobe, jer to znači njegovo isključivanje iz društva, što ga može navesti na svakakva razmišljanja i pomisli. Takav postupak ne priliči muslimanu, zbog čega ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i zabranjuje ovim riječima: "Dvojica ne razgovaraju tiho u prisustvu trećega."

U navedenom hadisu Poslanik ne upotrebljava imperativ, upravo zbog toga što se ne može zamisliti da musliman napravi takvu grešku. Ovaj hadis bilježe Malik i Ebu Davud od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu. Ibn Omer je upitan: "Šta ako su četverica?", pa je odgovorio: "U tom slučaju ne šteti."

Tj. ako su četverica zajedno, onda dvojica mogu razgovarati odvojeno.

4. Kada nekome kucaš na vrata, kucaj blago, onoliko koliko ukućani mogu čuti. Nemoj lupati kao što to rade lopovi i provalnici.

Neka žena je došla kod Ahmeda b. Hanbela, radijallahu anhu, s namjerom da ga upita o nekom vjerskom propisu. Na vratima je pokucala malo jače. Kada je imam Ahmed izašao, rekao je: "Tako kuca policija."

Ashabi su noktima kucali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, iz poštovanja i ljubavi prema njemu. Ovo bilježi Buhari u knizi *El-Edebu-l-mufred*.

Musliman će ovako postupati u kućama gdje je dnevna soba blizu ulaznih vrata. Međutim, ako je

dnevna soba udaljena od ulaznih vrata, posjetilac će kucati toliko da ga mogu čuti, ali opet to ne smije biti grubo i snažno lupanje. Već smo spomenuli hadis u kojem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: "Nema ništa što je prožeto blagošću i nježnošću a da nije time uljepšano, a ako toga nema onda je, zasigurno, unakaženo."

On je, također, rekao: "Kome je uskraćena blagost i nježnost, uskraćeno mu je svako dobro."

(Muslim)

Između dva kucanja napravi pauzu tako da čovjek može, bez žurbe, dovršiti uzimanje abdesta, bez žurbe dovršiti obavljanje namaza, ili sažvakati zalogaj u ustima. Nakon tri kucanja sa pauzama, ako osjetiš da su ukućani zauzeti pa ti ne otvaraju, udalji se. Jer, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kada neko od vas tri puta zatraži dozvolu za ulazak, a ne bude mu otvoreno, neka se udalji."

(Buhari i Muslim)

Kada tražiš dozvolu za ulazak u kuću brata muslimana, nemoj stajati tačno ispred vrata, nego se pomjeri udesno ili ulijevo. Naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi dolazio pred nečija vrata, ne bi se licem okretao prema njima, nego bi stajao kod desnog ili lijevog dovratka.

Ovo bilježi Ebu Davud.

5. Kada pokucaš na vrata brata muslimana i čuješ upit: "Ko je?", jasno i razgovijetno reci svoje puno ime

po kome si poznat. Nemoj govoriti: "Jedan!", ili "Ja!", ili nešto tome slično, jer na osnovu toga čovjek neće znati ko je pred vratima. Ne možeš se pouzdati da će te neko prepoznati po glasu, jer glasovi mogu biti slični, a možda svi ukućani ne poznaju tvoj glas. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije volio da se kaže: "Ja!", jer to ne znači ništa za ukućane. Buhari i Muslim prenose od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, da je rekao: "Došao sam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pokucao na vrata. Upitao je: 'Ko je?' Odgovorio sam: 'Ja sam!', a on je rekao: 'Ja, ja!', jer je to prezirao."

Ashabi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi na vratima čuli pitanje: "Ko je?", govorili su svoja imena. Buhari i Muslim prenose od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je rekao: "Jedne večeri sam izašao napolje. Iznenada, vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sam šeta. Ja sam išao u sjeni mjeseca, a on se okrenuo i primijetio me. Upitao je: 'Ko je?', a ja sam odgovorio: 'Ebu Zerr!'" Bihari i Muslim, također, prenose od Ummu Hani', sestre 'Alija, radijallahu anhu, i kćerke amidže Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla: "Došla sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on se kupao, dok ga je Fatima zaklanjala zastorom. Upitao je: 'Ko je to?' Odgovorila sam: 'Ja sam Ummu Hani'!'"

6. Ako si krenuo posjetiti brata muslimana uz prethodnu najavu ili bez najave, pa te odbije uz izvinjenje i obrazloženje da te ne može primiti, prihvati njegovo izvinjenje i obrazloženje. Jer, on bolje zna stanje u svojoj kući i eventualne probleme. Možda

mu je iskrslo nešto ozbiljno zbog čega te ne može primiti u tom momentu.

Naši dobri prethodnici, prilikom međusobnih posjeta, govorili su: "Možda ti je nešto iskrslo što te sprječava da nas primiš!" To je bio uvod da onaj, koga su posjetili, ponudi izvinjenje, ukoliko nije u situaciji da ih primi.

Upravo zbog važnosti lijepog ponašanja u ovakvim prilikama i mogućnosti da posjetilac pomisli nešto ružno, ukoliko bude odbijen uz izvinjenje i obrazloženje, Kur'ani Kerim jasno i nedvosmisleno definira način postupanja: **"A ako u njima (kućama) nikoga ne nađete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti; a ako vam se rekne: "Vratite se!" - vi se vratite, bolje vam je, a Allah zna ono što radite."**

(En-Nur, 28)

Ovakvo ponašanje koje određuje Kur'an oslobađa muslimana, koji se nađe u nezgodnoj situaciji i nije u poziciji da primi goste, laganja i izvrdavanja u koje može zapasti, poručujući kako nije kod kuće i tome slično. Na taj način počinje lagati, a i djeca u kući to uče od njega. Kao rezultat takvog ponašanja može se pojaviti i mržnja među muslimanima.

Kur'ani Kerim, svojom uputom, udaljava nas od takvih i sličnih postupaka. On omogućava onome domaćinu da se uljudno i prikladno izvini bratu muslimanu radi nemogućnosti njegovog prijema, a od posjetioca traži da bez prigovora prihvati izvinjenje.

7. Kada ulaziš u svoju kuću ili kuću brata muslimana ili izlaziš iz nje, uradi to na najljepši način. Obori svoj pogled i spusti glas. Obuću izuj na mjestu gdje se izuva i uredno je složi. Ne zaboravi da, kada obuvaš obuću, prvo obuj desnu nogu, a potom lijevu, a prilikom skidanja obuće slijedi obrnut red. Naš Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kada neko od vas obuva obuću neka prvo obuje desnu nogu, a kada je skida, neka prvo skine obuću lijeve noge. Neka desna noga bude prva u obuvanju, a zadnja u skidanju obuće."

(Muslim i drugi)

Prije nego što dođeš pred vrata brata muslimana, pogledaj svoju obuću, pa, ako na njoj vidiš kakve nečistoće, otkloni je. Jer, islam je vjera čistoće i učtivosti.

8. Ne suprotstavljaj se bratu muslimanu kada ti ponudi određeno mjesto u svojoj kući. Naprotiv, sjedi baš na mjesto koje ti ponudi. Jer, ako bi sjeo gdje ti želiš, možda sjedneš na mjesto sa kojeg možeš vidjeti nešto što nije za gledanje u kući ili da ukućane dovedeš u neugodnu situaciju. Zato, bez pogovora prihvati ponudu domaćina. Također, prihvati ono čime te želi počastiti. Haridže b. Zejd, ušao je kod Ibn Sirina, kao njegov gost. Našao ga je kako sjedi na tlu, naslonjen na jastuk. Poželio je sjesti pored njega. Rekao je: "Zadovoljit ću se onim čime si i ti zadovoljan." Ibn Sirin mu je odgovorio: "U svojoj kući ne prihvatam isti odnos prema tebi kakav imam prema sebi. Zato, sjedi gdje ti se ponudi da sjedeš." Nemoj sjediti na mjestu gdje

sjedi domaćin, osim ako ti ga sam ne ponudi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ne može se biti imam čovjeku u njegovom domu niti sjesti na njegovo mjesto, osim s njegovim dopuštenjem."

(Muslim)

9. Poštuj starijega i njegovo pravo! Daj mu prednost prilikom ulaska ili izlaska! Kada se sretneš s njim, nazovi mu selam, a kada s njim u razgovoru, omogući mu da prvi govori.

Saslušaj njegove riječi s poštovanjem, a kada razgovaraš s njim, spusti svoj glas i razgovaraj blago i smireno. Kada mu se obraćaš ili ako ga zoveš, ne zaboravi da ga osloviš na najbolji način.

Evo nekoliko hadisa koji pozivaju na ovakvo ponašanje sa starijima. Dva brata su došla kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu ispričaju neki događaj koji im se desio. Mlađi je počeo da govori, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Daj prednost starijem! Daj prednost starijem!"

(Buhari i Muslim)

Naš Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Nije od nas onaj koji ne poštuje starijega, koji nema milosti prema mlađima i koji ne poštuje prava uleme."

(Ahmed i Hakim)

Pogledaj kako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučava omladinu lijepom ponašanju prilikom susreta i druženja.

Poznati sahabija, Malik b. El-Huvejris, radijallahu anhu, pripovijeda: "Jednog dana došli smo kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Bili smo, otprilike, istih godina. Ostali smo kod Poslanika dvadeset noći. Bio je blag i milostiv prema nama. Jednog dana je pomislio da smo se zaželjeli naših porodica. Upitao nas je koga smo iza sebe ostavili. Kada smo mu odgovorili, rekao je: 'Vratite se svojim porodicama i među njima boravite! Podučavajte ih (propisima vjere) i naređujte im (da to obavljaju). A kada prispije vrijeme namaza, neka jedan od vas uči ezan, a neka vam imam bude najstariji među vama."

(Buhari i Muslim)

10. Kada ulaziš u kuću ili mjesto gdje ljudi spavaju, budi tih i blag u svojim pokretima. Prilikom ulaska ili izlazka nemoj praviti buku. Već smo citirali hadis: "Kome je uskraćena blagost i nježnost, uskraćeno mu je svako dobro."

(Muslim)

El-Mikdad b. El-Esved, radijallahu anhu, je rekao: "... Davali smo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, njegov dio mlijeka. Noću, kada bi ulazio, nazivao je selam glasom koji ne bi probudio one koji spavaju, a čuli bi ga oni koji su bili budni..." (Muslim i Tirmizi)

Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajao noću radi noćnog namaza, učio je takvim glasom da je bilo ugodno budnima, a nije budio one koji su spavali.

Ovo je samo jedan dio islamskog bontona. Nastojao sam biti jasan i jednostavan u izlaganju, kako bi to dobro shvatio i radio po tome.

Ova pravila najbolje možeš primijeniti u svojoj kući i kući brata muslimana; kod sebe i kod brata muslimana. Nemoj zapostavljati ova pravila tvrdeći kako između tebe i tvoga brata muslimana nema usiljenosti. Naprotiv, tvoj lijep i blag odnos najviše zaslužuju tvoji ukućani i tvoji prijatelji.

Neki čovjek je došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga: "Allahov Poslaniče! Ko od ljudi najviše zaslužuje lijep odnos s moje strane?" Poslanik je odgovorio: "Tvoja majka, zatim tvoja majka, zatim tvoja majka, potom tvoj otac, a zatim bliža i bliža rodbina."

(Buhari i Muslim)

Zato, brate moj, nipošto ne zanemaruj lijep odnos prema onima koji, kod tebe, imaju najviše prava na njega. Ako njih zapostaviš zbog drugih, sam sebe si ponizio i zanemario svoje obaveze prema njima. Također, po strani si ostavio uputu našega Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato, od Allaha pomoć traži na putu stjecanja Njegovog zadovoljstva, a On se brine o Svojim dobrim robovima.

SADRŽAJ

PREDGOVOR PREVODIOCA 7

UPUTA TRAGAOCIMA PRAVOG PUTA 11

IZ ISLAMSKOG BONTONA 189

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Na vama je da se prihvatite moje prakse i prakse mojih pravovjernih nasljednika (halifa) poslije mene. Prihvatite to snažno kao kad prihvatite nešto zubima, plašeći se da vam to neko ne otme."

Znaj da Allahova Knjiga od nas zahtijeva djelovanje u skladu sa njezinim propisima, kao što zahtijeva i strah od Allahove kazne i prijetnje, nadu u Njegovo obećanje, vjerovanje u nejasne ajete i uzimanje pouke iz kur'anskih kazivanja. Ako po ovome postupiš, izašao si iz tmine neznanja na svjetlo znanja; iz kazne (azab) koju proizvodi sumnja u olakšanje koje donosi uvjerenost i sigurno znanje. Uzvišeni Allah je rekao: **"Allah je zaštitnik onih koji vjeruju i On ih izvodi iz tmina na svjetlo."** (El-Bekare, 257)

ISBN 9958-9516-4-9

Design: Izedin Šikalo